

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

PACHOVÉ STOPY A JEJICH POUŽITÍ V TRESTNÍM
ŘÍZENÍ

duben 2008

Konzultant

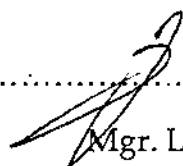
JUDr. Rudolf Vokoun, CSc.

Zpracovatel

Mgr. Libor Janků

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

.....

Mgr. Libor Janků

V Praze dne 22.4.2008

OBSAH

OBSAH	3
1. ÚVOD	5
2. VÝVOJ KRIMINALISTICKÉ ODOROLOGIE	6
ČÁST I.	
3. CHARAKTERISTIKA ODOROLOGICKÝCH STOP	11
3.1. Obecně k pojmu kriminalistická stopa	11
3.2. Odorologické stopy	16
3.3. Vznik a trvání odorologických stop	20
3.4. Vyhledávání a zajišťování odorologických stop	22
3.5. Typologie trestných činů s pravidelným výskytem odorologických stop	25
4. METODY ZKOUMÁNÍ ODOROLOGICKÝCH STOP	27
4.1. Objektivní metody identifikace pachů	28
4.1.1. <i>Plynová chromatografie</i>	28
4.1.2. <i>Hmotnostní spektrometrie</i>	31
4.2. Subjektivní metoda identifikace pachů- služební pes	33
4.2.1. <i>Pachové práce psů a jejich výcvik</i>	33
4.2.2. <i>Postup na místě činu</i>	37
4.2.3. <i>Vyhledávání předmětů</i>	38
4.2.4. <i>Identifikace osob a věcí</i>	39

ČÁST II.

5. POUŽITÍ ODOROLOGICKÉ STOPY JAKO DŮKAZU	41
5.1. Pachové stopy v přípravném řízení trestním	43
5.1.1. <i>Odběr pachových stop</i>	45
5.1.2. <i>Odběr srovnávacích pachových konzerv</i>	48
5.1.3. <i>Pachová identifikace</i>	51
5.1.4. <i>Protokolace</i>	54
5.1.5. <i>Využití odorologických stop jako operativního poznatku</i>	56
5.2. Použití pachové stopy jako důkazu v řízení před soudem	60
5.2.1. <i>Odorologická stopa jako důkaz</i>	60
5.2.2. <i>Případy použití pachové stopy jako důkazu v ČR</i>	63
5.2.3. <i>Případy použití pachové stopy jako důkazu v zahraničí</i>	68
5.2.4. <i>Svěddecké výpovědi osob zúčastněných na pachovém zkoumání</i>	71
5.2.5. <i>Odborné vyjádření</i>	73
5.2.6. <i>Znalecký posudek</i>	76
5.3. Hodnocení odorologických stop jako důkazů v judikatuře soudů	78
6. ZÁVĚR	92
6.1. <i>Odorologické stopy de lege ferenda</i>	99
7. POUŽITÁ LITERATURA A PRAMENY	102
8. PŘÍLOHY	105

1. ÚVOD

Problematika odorologických stop, kterou jsem se rozhodl zabývat se v této rigorózní práci, je problematikou dlouhodobě sledovanou odbornou veřejností na celém světě, zvláště pak proto, že speciálně vycvičení psi, kteří se při získávání těchto stop používají, dosahují spolu se svými psovody nezanedbatelných výsledků v boji např. s organizovanou kriminalitou (vyhledávání omamných a psychotropních látek, cd nosičů, pašovaného zboží) s terorismem (vyhledávání výbušnin) a v neposlední řadě s kriminalitou jako takovou (zejm. pak identifikace osob a věcí).

Přesto je však zřejmé, že zejména v posledně zmiňovaném použití jsou možnosti odorologických stop jako použitelných důkazů v trestním řízení do značné míry omezené. Tomu také odpovídá současná judikatura, resp. judikáty Nejvyššího a Ústavního soudu ČR.

Tato práce si klade za cíl zmapovat problematiku odorologických stop z hlediska trestního řízení v celém jeho rámci, a to včetně snímání stop, identifikace osob a věcí a následné použití těchto stop jakožto důkazů v celém trestním řízení. V první části této práce se věnuji kriminalistickým metodám; v další části se pak věnuji problematice trestněprocesní, zejména s ohledem na současnou judikaturu soudů a využití odorologických stop jako důkazů v zahraničí. Ačkoliv některé z kriminalistických metod, které v této práci popisuji, nejsou ještě v naší kriminalistické praxi využívány zcela běžně (zejména kvůli jejich technické náročnosti), lze předpokládat, že jejich význam se bude postupem času zvyšovat.

Ve své práci jsem čerpal nejen ze zdrojů dostupných v ČR, ale i z odborné literatury zahraniční, zejména pak z americké, britské, francouzské a polské.

2. VÝVOJ KRIMINALISTICKÉ ODOROLOGIE

Vývoj kriminalistické odorologie započal v podstatě spolu s používáním služebních psů k policejním účelům. První zmínky o použití psů policisty byly zaznamenány již roku 1897; v té době se však psi využívali spíše pro bezpečnostní a obranné účely.

Jako první na světě začali cvičit psy k pachovým pracím v Německu, a to již v roce 1903. Soustředili se především na plemeno německých ovčáků, které se díky své všestranné využitelnosti pro tyto účely využívá dodnes, i když v jiných zemích se lze setkat i s jinými plemeny, pro pachové práce přímo vyšlechtěnými (bloodhound).

Samotná metoda pachové identifikace, nazývaná také „metoda pachových konzerv“ byla zavedena do služeb bývalého československého Sboru národní bezpečnosti v roce 1974. Na území ČSSR byla nejdříve zavedena ve východoslovenském kraji krajskou správou Veřejné bezpečnosti v Košicích.¹ Od roku 1975 byla využívána pro potřeby krajského ředitelství v Bánské Bystrici, kde bylo pro tuto metodu zřízeno samostatné pracoviště (přičemž i dnes existuje v Bánské Bystrici specializované pracoviště Prezidia Policejního sboru Slovenské republiky odboru kynologie, skupina pachových konzerv).

Již před rokem 1974, kdy si ji osvojily bezpečnostní orgány ČSSR, byla tato metoda hojně využívána i v jiných státech v Evropě. Československou republikou byla převzata z bývalé Německé demokratické republiky, kde byla tamními bezpečnostními orgány vyvinuta již v 50. letech a často využívána státní policií „Stasi“. Na velmi vysoké úrovni je porovnávání osmologie (vědy o pachách) v Polské republice, kde je kynologicko-kriminalistická expertiza hojně využívána a vysoko ceněna, i když v poslední době od ní tamní soudy počínají

---

¹ Hyroš, L.: Metóda pachových konzerv – úspora síl a prostriedkov. Kriminalistický sborník, 1973, č. 9, str. 557.

upouštět. V Maďarsku byly uskutečněny první pokusy s metodou pachových konzerv již roku 1970.

Se systematickým výcvikem služebních psů začali v Polské republice v roce 1974 a od roku 1980 má každé policejní ředitelství svoje osmologické pracoviště vybavené dvěma psy.

Neznamená to, že by tato metoda byla před tímto datem u nás docela neznámou. Její princip zmiňuje již v roce 1954 známý český kynolog Vilém Eis ve své knize „Pachové práce služebních psů“, kde se touto problematikou zabývá. V knize popisuje hlavně výcvik psa při pátrání po horké stopě, na dvou stranách jsou však naznačeny zásady pachové identifikace velmi podobné současným pravidlům pro provádění metody pachových konzerv.²

O kriminalistické odorologii jako o samostatné kriminalistické disciplíně se vůbec poprvé u nás zmiňuje odborný článek publikovaný v roce 1970.³ Je zde zpřístupněna odborné veřejnosti podstata metody pachových konzerv (ovšem tento pojem zatím ještě používán není), přičemž autor vychází z pokusů prováděných v té době v SSSR. Na praktických případech dále naznačuje možnost jejího využití v kriminalistické praxi a uvádí typické případy použití (zejm. použití v případě násilné a majetkové trestné činnosti). Autor zde poukazuje na to, že pes je použitelný v policejní práci při zjišťování pachatele trestného činu nejen sledováním jeho pachové stopy bezprostředně po činu (uvádí, že sledování po horké stopě lze provádět s maximálním časovým odstupem 20 hodin), ale že psa lze využít k jeho identifikaci po době mnohem delší. Jak sám říká: „Uváděné výsledky pokusů jsou velmi lákavé, protože autoři uvádějí uchovávací dobu až jeden a půl roku“.

---

² Jedná se především o způsobu zajištění pachové stopy pinzetou a ukládání do sklenic. Zastává názor, že pachová stopa je ve sklenici použitelná pouze 6 týdnů. Dále zde upozorňuje na směr identifikace z osoby na předmět a nikoli naopak, taktiku prázdného pokusu, několikanásobnost pokusu (pětkrát) a používání vícero psů. In: Eis, V.: Pachové práce služebních psů, Praha, Naše vojsko, 1954, str. 95 - 96.

³ Heřmánek, J.: Ohledání místa činu a kriminalistická odorologie. Kriminalistický sborník, 1970, č. 3, str. 167.

Rigorózní práce kriminalisty V. Ladmana z roku 1975 aplikuje teorii kriminalistické stopy a zejména teorii identifikace na odorologickou stopu. Velmi podrobně se zabývá obsahem informace v odorologické stopě a jejím dekódováním a z tohoto hlediska rozebírá jednotlivé varianty práce služebního psa.

Práce především teoreticky zdůvodňuje známé výsledky praxe do nejpodrobnějších detailů. Z celého pojetí práce je zřejmé, že autor předpokládá využití odorologie jako důkazu v trestním řízení a zmiňuje se i o možnosti přístrojové analýzy v odorologii.

Další rozsáhlá studie byla vytvořena v roce 1979 kriminalistou F. Zrckem, kde se velmi podrobně zabývá biochemickými, fyziologickými a fyzikálně-chemickými podmínkami vzniku a uvolňování tělesného pachu. Na základě kritické analýzy známých poznatků přírodních a lékařských věd a jejich aplikace v kriminalistické odorologii argumentuje ve prospěch hypotézy, že tělesný pach nese identifikační znaky o individualitě svého nositele. Studie dále obsahuje stručný přehled některých metod zajištění tělesného pachu a jeho chemické analýzy, které jsou vhodné pro použití v odorologické identifikaci.

Znalosti v oblasti kriminalistické odorologické identifikace v 70. letech nebyly na úrovni ucelené studie; měly spíše charakter hypotéz, které by bylo možné vyjádřit v následujících bodech:

- člověk v kontaktu s okolím přenáší na něj tělesný pach, který může mít charakter kriminalistické stopy. Praktické zkušenosti s reakcí psů dokazují, že pomocí tělesného pachu lze osobu individuálně identifikovat;
- pachová stopa je tvořena hmotnými částicemi, pravděpodobně přístupnými chemické analýze;
- věrohodnost odorologické identifikace jako důkazu v trestním řízení není jednoznačně potvrzena.

Způsob a organizaci používání této metody upravila v září 1977 „Směrnice pro využívání metody pachových konzerv ve Sboru národní bezpečnosti“, vydaná ministerstvem vnitra. Tato směrnice stanovovala úlohy pro všechny stupně řídicí činnosti, kritéria, postupy a materiálně-technické vybavení pracovišť metody pachových konzerv. Směrnice však podléhala v době svého vzniku režimu utajení, což metodu postavilo do pozice čistě operativně-pátracího prostředku tehdejší Kriminální služby Veřejné bezpečnosti.

Důležitým mezníkem pro budování pracovišť zabývajících se odorologií se stal rozkaz ministra vnitra ČSSR č. 28 ze dne 11.11.1981 pod názvem „Základní zaměření služební činnosti Sboru národní bezpečnosti Pohraniční stráže a vojsk Ministerstva vnitra na rok 1982“. V tomto rozkaze bylo uloženo vybudovat do 31.12.1982 nové laboratoře odorologie a fyziodetekce na Kriminologickém ústavu Veřejné bezpečnosti Federální správy Veřejné bezpečnosti. K tomu však již nedošlo.

Velmi významná práce v oblasti olfaktorických, tedy přístrojových metod kriminalistické odorologie byla disertace vypracovaná Oldřichem Vyhnálkem pod názvem „Kriminalistická odorologická identifikace“. Uvedená vědecká práce z roku 1985 byla zpracována na Ústavu kriminalistiky Vysoké školy Sboru národní bezpečnosti v Praze v oboru trestní právo a kriminalistika. V práci se autor rozepisuje o historii zkoumání pachu z kriminalistického hlediska. Cituje převážně sovětské autory (např. přednášku kriminalisty Saltěvského z roku 1976, kde je podrobně rozebírán vliv fyzikálně-chemických vlastností tělesného pachu a fyziologický mechanismus jeho vzniku na charakter kriminalistické odorologické stopy), ale neopomíjí ani domácí tvorbu v dané oblasti. Cílem práce bylo zmapovat tehdy dostupné poznatky o kriminalistické odorologii, o odorologické stopě, o praktickém využití odorologie v trestním řízení a zmapovat teorie metod a prostředků odorologické identifikace.

Práce O. Vyhnálka i dnešní studie sice uvažují o možnosti některých objektivních metod zkoumání odorologické identifikace (např. plynově-chromatografická analýza) ovšem dosud není vědecké poznání na takové úrovni, aby mohlo být využíváno pro individuální identifikaci pachů.

Z výše uvedených důvodů byla v českých zemích využívána metoda pachových konzerv, tedy metoda olfaktorická, subjektivní, neboli využívání služebních psů pro účely zkoumání a vyhodnocování pachových stop.

Zásadním krokem pro používání metody pachových konzerv bylo rozhodnutí náměstka ministra vnitra ČSSR z 28.2.1989, kdy bylo zrušeno utajení výše uvedené směrnice. Tímto dnem nastoupila pachová stopa cestu k tomu, stát se uznávanou jako jeden z důkazních prostředků.

Výše uvedená směrnice byla zrušena a nahrazena nově vydaným „Závazným pokynem policejního prezidenta č. 140/2002 ze dne 30.11.2002“ , kterým se stanoví zásady k zabezpečení jednotného postupu Policie České republiky při využívání metody pachové identifikace. Tento pokyn byl posléze jako odpověď na posun v rozhodování soudů opět novelizován, a v současnosti platí Závazný pokyn policejního prezidenta č. 52/2007 ze dne 25.4.2007 (dále jen „Závazný pokyn“).

3. CHARAKTERISTIKA ODOROLOGICKÝCH STOP

3.1. Obecně k pojmu kriminalistická stopa

Pro bližší pochopení problematiky pachových stop je nezbytné nejdříve tento typ stop popsat a zařadit do systému v rámci obecné teorie stop.

Pachatel, páchající trestný čin, působí svým jednáním na okolní prostředí.⁴ Jedná se o působení vzájemné, kdy na jedné straně působí pachatel a jím používané prostředky a na druhé straně okolní prostředí či lidé působí na pachatele. Toto vzájemné působení neboli proces vzájemného odražení a přenášení vlastností se pak projevuje dvěma způsoby, a to změnami v materiálním prostředí, tedy vznikem materiálních stop, a změnami ve vědomí lidí, tj. vznikem paměťových stop. Pachová stopa patří do skupiny stop materiálních, společně např. se stopami daktyloskopickými, trasologickými nebo mechanoskopickými.

Stopou tedy rozumíme všechny změny, které na místě události vznikly působením osoby na různé předměty a které jsou v příčinné spojitosti s objasňovaným případem. Kriminalistika pak zkoumá a vyhodnocuje změny, které na jiném objektu zanechal někdo jiný. To mohou být podle druhu stopy např. otisky různých částí předmětů (kladiva, kleště, vývrtu hlavně na nábojnici, úderníku střelné zbraně, papilárních linií prstů, otisků obuvi atd.), nebo části předmětů či lidského těla (textilií, částek kůže, vlasů). Všechny tyto informace poměrně věrně reprodukuje původní vzhled objektu nebo jeho části - nástroje, prsty, nohy, boty, pneumatiky a dalších. Stopy mohou mít hodnotu technickou a taktickou (informační). Technická hodnota stopy má význam pro identifikaci, tedy pro řízení před soudem, kde je za jistých podmínek možné ji

---

⁴ J. Musil, J. a kol.: Kriminalistika. 1. vyd., Praha, Naše vojsko, 1994, str. 45.

použít jako důkaz. Její taktická hodnota spočívá v tom, že stopa obsahuje informaci a zkoumáním stopy se tato informace získává.

Stopy na místě činu mohou být viditelné nebo neviditelné. Stopy neviditelné mohou být dvojího druhu: jednak jsou to stopy, které lze zviditelnit pomocí určitých prostředků, a jednak stopy, které žádným dosud známým způsobem zviditelnit nelze.

Zviditelnit lze např. daktyloskopické stopy, a to pomocí světla, nejčastěji však pomocí zabarvení - zaprášení. Pro zbarvení stop se používá prášku, tzv. argentorátu, a to tak, že prášek je nanášen měkkým štětcem a pak je stopa snímána do fólie.

Zkoumání stop z místa činu má velký význam pro objasnění skutkového děje události, neboť umožňuje vytvářet si určitou věrohodnou představu o:

- vnějších okolnostech, za kterých došlo k události (např. povětrnostní podmínky, pachatel vnesl do místnosti na podrážkách bláto),
- okolnostech, za nichž pachatel konal (pachatel věděl naprosto přesně, kde se věc, kterou hledá, nalézá, nebo ji musel hledat, o čemž svědčí vytažené zásuvky, pootvírané dveře skříní, zpřeházené věci apod.),
- možném počtu pachatelů (o čemž může svědčit např. množství odcizených věcí, jejich rozměr, váha), popř. i o některých fyzických a psychických vlastnostech pachatele (o jeho výšce, síle, mrštnosti – pokud např. vyšplhá po parapetu, anebo zda není stížen nějakou psychickou úchylkou, o čemž může svědčit brutalita, s jakou byl čin proveden, nepochopitelné ničení věcí apod.),

- nástrojích, jejich druhu a specifických vlastností, které pachatel použil ke spáchání trestného činu, o čemž svědčí stopy po nástrojích,
- způsobu spáchání trestného činu (stopy svědčící o způsobu vniknutí do objektu, řemeslnost provedení činu, stopy po pokusu po sobě stopy zničit),
- příčinách a pohnutkách spáchání trestného činu, popř. o okolnostech, které napomohly spáchání trestného činu (pokud se nenalezly stopy násilného otevření zásuvky psacího stolu, z něhož byla odcizena finanční částka, může to svědčit o tom, že psací stůl nebyl uzamčen, popř. pachatel disponoval klíčem apod.),
- možném fingování trestného činu (např. se nenalezly stopy o přítomnosti cizí osoby na místě vloupání kromě rozbitého okenního skla, což mohl způsobit poškozený sám).

To vše umožňuje vytvořit vyšetřovací verze o tom, jak k trestnému činu došlo, kdo ho spáchal apod. V dalším postupu se pak vyšetřovatel zaměřuje na potvrzování nebo vylučování těchto verzí.

Cílem vyšetřování je zjistit objektivní pravdu (jakkoliv je tento termín z filozofického hlediska neobhajitelný) o kriminalisticky relevantních událostech. Stopa kriminalisticky relevantní události vzniká zákonitě, což je základní předpoklad pro tezi, že událost lze odhalit, objasnit pomocí objektivních nálezů. Tyto kriminalisticky relevantní stopy je však třeba nejdříve nalézt, identifikovat informace v těchto stopách obsažené a především prokázat jejich souvislost s dokazovanou událostí.

Zákonitosti vzniku pachových stop mají situační charakter, což znamená, že jsou bezprostředně závislé na momentálních podmínkách při jejich vzniku a trvání. Každá stopa se v materiálním prostředí nachází jen po určitou dobu (která je opět závislá na mnoha faktorech), potom zaniká. Z tohoto

důvodu musí být kriminalisté obeznámeni se zákonitostmi vzniku, trvání a zániku stop, aby mohli úspěšně stopy vyhledávat, zajistit, zkoumat a získávat z nich informace relevantní pro trestní řízení.

Stopa nemůže existovat bez svého materiálního nositele. Nositelem paměťové stopy je paměť člověka, resp. jeho šedá kůra mozková se svými psychofyziologickými rysy. Nositelem materiálních stop, tedy i pachových, jsou různé hmotné objekty. U pachových stop jsou to především předměty, s nimiž přišel pachatel do fyzického kontaktu. To, co je třeba ze stopy zjistit, a co je také jejím obsahem se nazývá kriminalisticky relevantní informace. Tato vzniká proto, že při vzájemném působení objektů dochází k předání energie, hmoty nebo obojího. Při kontaktu pachatele s jiným předmětem dochází k přenosu určitého množství tělesného pachu. Získaná informace se poté stává potenciálním důkazem.

Vzhledem k tomu, že obsah a forma stopy jsou kriminalisticky relevantními informacemi o vlastnostech odraženého nebo zanechaného objektu, považují se stopy za gnozeologický substitut originálu, v případě pachových stop tedy osoby pachatele či jiné osoby, která se na místě činu vyskytovala. Poznáme-li vlastnosti substitutu (individuální vlastnosti sporného pachu), poznáme poté zprostředkovaně i určité vlastnosti originálu (individuální vlastnosti pachu ztotožňovaného objektu).

Obecná kriminalistická teorie stop uvádí, že stopa, zajištěná na místě činu je k vyšetřované události zpravidla ve vztahu příčinném, místním a časovém. Jednání pachatele a vůbec jeho přítomnost na místě činu je příčinou vzniku pachové stopy a tato souvislost zároveň také má vztah k době a místu spáchání vyšetřovaného skutku. Kriminalista však na počátku své práce obvykle neví, která stopa je kriminalisticky relevantní a která nikoliv. Proto je nezbytné všechny stopy nejdříve považovat za kriminalisticky relevantní, než dojde k jejich vyloučení (pachové stopy osob domácích v bytech, zaměstnanců v místě výkonu pracovní činnosti a podobně). Stopy nelze zužovat pouze na ty,

keré pachatel zanechal na místě činu při jeho páčání. Tyto mohou vzniknout i při přípravě nebo po dokonání trestného činu. Je nezbytné podotknout, že i stopa zajištěná na místě činu, mající toliko místní a časovou souvislost a nikoli souvislost příčinnou, může mít důkazní hodnotu - na místě se mohla nacházet osoba, odlišná od pachatele, která nám může poskytnout kriminalisticky relevantní informace o vyšetřované události např. jako svědek.

Význam stopy spočívá na tom, že z ní můžeme zjistit kriminalisticky relevantní informaci. Tato informace u pachové stopy vede buď k identifikaci individuální, nebo k určení skupinové příslušnosti. Souhrnně tuto úroveň vyhodnocení kriminalistické informace nazýváme identifikační úrovní, na rozdíl od neidentifikační úrovně, kam řadíme např. mechanismus spáchání trestného činu nebo mechanismus vzniku stop. Ačkoliv neidentifikační informace z pachové stopy získat nelze, mohou tyto informace, získané ze stop jiného druhu, naopak vést k nalezení a zajištění pachových stop (např. na základě ohledání místa činu u vloupání je možné zjistit, kterých předmětů se pachatel pravděpodobně dotkl a následně zajistit pachovou stopu).

Na základě výše uvedených informací s využitím Musilovy obecné definice⁵ kriminalistické stopy, lze pachovou stopu definovat jako *„změnu v materiálním prostředí spočívající v přenosu odsublimovaných molekul pachu z jednoho objektu na jiný objekt, která příčinně nebo alespoň místně a časově souvisí s vyšetřovanou událostí, obsahuje kriminalisticky nebo i trestněprávně relevantní informaci a je zjistitelná i využitelná pomocí kriminalistických, odorologických, kynologických a chromatografických metod, prostředků a postupů“*.

---

⁵ Musil, J. a kol.: Kriminalistika. 1. vyd., Praha, Naše vojsko, 1994, str. 47. Podle starší literatury (Hulík, J.: Místo činu – důležitý pramen stop. Kriminalistický sborník, 1993, č. 9, str. 405) jsou stopy znatelné známky zločinů, které tvoří základ důkazů a indicií.

3.2 Odorologická stopa

Jak bylo řečeno v předchozí kapitole, v kriminalistickém systému stop řadíme odorologické stopy mezi stopy materiální (čili vytvořené mimo lidské vědomí), které odrážejí vnitřní strukturu objektu (předmětu, člověka). Protože však jejich existence není zpravidla zjištělná běžným smyslovým vnímáním, souvisí blíže se stopami, které označujeme jako mikrostopy. Mikrostopy jsou zvláštním druhem stop, které se vyznačují nepatrnými geometrickými rozměry, malým množstvím hmoty, nízkou koncentrací, malou změnou ve struktuře nositele nebo malým odrazem funkčních a dynamických vlastností. Tyto mikrostopy nejsou viditelné pouhým okem, což platí pochopitelně i v případě odorologických stop.

Významnou charakteristikou odorologických stop je dále jejich nestálost a citlivost na vnější vlivy; to klade vysoké nároky na jejich snímání, čímž se podrobněji zabývají následující kapitoly.

Pachové stopy mohou být pachové stopy předmětů nebo osob. Za zdroj odorologických stop člověka se považuje lidský pot, kožní maz a odlupovaná svrchní vrstva kůže (epidermis), v některých ojedinělých případech pak i lidský dech. Ostatní látky produkované nebo vyměšované organismem (moč, výkaly) jsou většinou zdrojem nesespecifických pachů a k identifikaci jich obvykle nelze využít. Nejdůležitějším zdrojem tělesného pachu je však pot, k jehož produkci dochází ve dvou morfologicky odlišných typech potních žláz – ve žlázách ekrinních, které jsou rozmístěny po celém povrchu těla a zabezpečují termoregulaci organismu, a ve žlázách apokrinních, které jsou umístěny hlavně v oblasti podpaží a genitálií a vylučují pot v souvislosti s psychickou zátěží a emočním podrážděním. Složení potu těchto žláz se liší. Z 98 % pot tvoří voda, ve které jsou rozpuštěny anorganické sloučeniny, zejména chlorid sodný, sírany, draslík a vápník a z organických

sloučenin mastné kyseliny, kyselina mléčná, aldehydy, ketony, močovina a vitamíny. V potu vylučovaném apokrinními žlázami jsou ve vyšší míře obsaženy tuky, proteiny a amoniak. Výsledný vylučovaný pach tedy závisí na okamžitém poměru obou druhů potu a tedy fyzickém a psychickém stavu jedince.⁶

Pachové stopy existují zpravidla společně s jinými kriminalistickými stopami, např. daktyloskopickými, trasologickými, biologickými apod. Dělíme je na:

- zdroje pachu,
- vlastní porovnávací pachové stopy.

Zdroji pachu mohou být části oděvu, nástroje, zbraně, aktovky apod. Odebrání pachové stopy z nich zpravidla nečiní obtíže. Pachové stopy, které však nemají jasný zdroj pachu (jsou rozptýlené ve vzduchu, popř. na podlaze apod.) se odebírají nepoměrně obtížněji. Vlasy, odloupané částičky pokožky (tj. v podstatě mikrostopy) a další pachové stopy člověka jsou velmi složité směsi nejrůznějších chemických sloučenin. Počet chemických sloučenin v pachové stopě člověka dosahuje několika set až tisíc látek, které jsou v pachové stopě zastoupeny ve vzájemně rozdílném množství. Přitom množství těchto látek v pachové stopě je obecně velmi nízké. Z chemického hlediska se jedná jak o látky jednoduché s malými molekulami, tak i o látky chemicky značně složité. Výzkumy naznačují, že charakter tělesného pachu je geneticky podmíněn, nicméně přesvědčivý vědecký důkaz zatím předložen nebyl. Všichni lidé mají do jisté míry společné některé znaky, lze tedy obecně lidský pach odlišit od zvířecího; společné znaky lze nalézt u skupin osob stejného povolání, osob trpících stejnou chorobou, osob užívajících drogy nebo alkohol. Dále také rozlišujeme pachy regionální, které jsou specifické pro určité oblasti lidského

---

⁶ Straus, J. a kol., Kriminalistická technika. Plzeň, vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005, str. 171.

těla (podpaží, chodidla, genitálie). Lidský pach tvoří pach individuální a pachy přidružené. Mezi přidružené pachy řadíme:

- pachy obydlí;
- pachy šatů, obuvi;
- pachy kosmetických přípravků;
- pachy předmětů, které má člověk u sebe (tabákové výrobky, zapalovač);
- pach specifické pro určitá povolání nebo zaměstnání.

Při nacházení stop ve volném terénu je pak lidský pach obohacen dále o další přidružené pachy, jako jsou např. pach půdy, rostlin nebo mikroorganismů včetně pachu prostředí, v němž se stopa nachází (bažina x jehličnatý les).

Pro identifikaci je pak nejdůležitější individuální pach člověka, jenž má podle některých vědců individuální charakter, který je nezaměnitelný a během života se jeho charakter mění jen nepodstatně.

Důvodem vzniku pachu je fakt, že všechny látky mají schopnost uvolňovat ze svého povrchu atomy či molekuly, které charakterizují jejich vnitřní složení. Pach je pak tvořen těmito částicemi – jedná se o plynou látku, která je schopná vyvolat čichový vjem člověka nebo zvířete nebo reakci analytického přístroje. Z kriminalistického hlediska se za pach považuje takové množství látky ve vzduchu, které svým složením může dostatečně charakterizovat objekt, ze kterého pochází a zároveň umožňuje prokázat souvislost pachu a jeho původce; v ideálním případě tím dospět k individuální identifikaci osoby nebo předmětu. Mechanismem tohoto uvolňování je sublimace nebo odpařování. Intenzita tohoto uvolňování je závislá na celé řadě vnějších i vnitřních faktorů, jako je např. těkavost látek, okolní vlhkost vzduchu, teplota atp.

Jak bylo řečeno, lidský pot je složitá sloučenina, která může obsahovat až několik tisíc látek. Přestože nebylo dosud přesvědčivě prokázáno,

že každý lidský pach je zcela specifický a tudíž nezaměnitelný s jiným, novější výzkumy ukazují, že tomu tak být může; to by tedy umožňovalo individualizaci pachu každého člověka. Je však stále třeba mít na paměti, že se může v závislosti na čase a jiných vlivech (nemoc, složení potravy) měnit, a kriminalistická hodnota pachové stopy se tak může snížit.

3.3. Vznik a trvání odorologických stop

Princip vzniku odorologických stop je založen na obecných postulátech kriminalistiky, zejména pak na skutečnosti, že každý kontakt pachatele s místem činu vede ke vzniku stop; pachatel vždy něco "přidá" a něco "odnese", ať již vědomě nebo mimoděk⁷. Tyto stopy je pak třeba nalézt a podrobit je forenznímu zkoumání. Princip vznik pachových stop je pak poměrně jednoduchý, je však pro kriminalistickou teorii a praxi, a zejména pak pro trestní řízení velmi důležitý.

Odorologické stopy vznikají přenesením pachu z předmětu nebo člověka do okolí, případně na jiný předmět (např. oděvní součást). Způsob vzniku tedy do značné míry odpovídá vzniku daktyloskopických a trasologických stop, popř. mikrostop. Proti ostatním stopám však mají odorologické stopy pro orgány činné v trestním řízení několik nesporných výhod: především, v podstatě není možné zabránit jejich vzniku – není možné pach „nezanechat“, pachová stopa se uvolňuje nezávisle na vůli. Bylo by patrně možné se např. obléci do sterilního materiálu, jako jsou některé umělé hmoty, nebo do speciálních, např. dekontaminačních obleků, v praxi však tato možnost není příliš pravděpodobná. Druhou výhodou pachových stop je jejich neviditelnost; pachatel není schopen pachové stopy, které zanechal, najít a pokusit se o jejich znehodnocení. Pachatelé se pokoušejí různými způsoby zabránit vzniku těchto stop již několik desetiletí, prakticky od chvíle, kdy se začali používat služební psi, ale s pramalým úspěchem. I tradované prostředky jako pepř, koření, výkaly nebo kosmetické přípravky nedokáží nikdy pachovou stopu zničit.

První problém, se kterým se kriminalisté potýkají, je zejména ten, že není možné vždy s jistotou určit, jak se ta která odorologická stopa dostala tam,

---

⁷ Tento postulat je připisován Dr. Edmundu Locardovi, (1877-1966), zakladateli moderní francouzské kriminalistiky.

kde byla nalezena. Protože se odorologické stopy přenášejí poměrně snadno, je například možné, aby mezi předměty, na nichž se odorologická stopa najde, nebyl v podstatě žádný přímý vztah. Pak je tedy možné, aby se pach člověka přenesl na předmět, který nikdy neměl v ruce, a to například tím, že se tento předmět dostane do kontaktu s oblečením, které tento člověk dlouhodobě používal. Tento proces pochopitelně funguje i opačně – je tedy možné, aby se na oblečení jednoho člověka dostal pach člověka jiného ze sedačky automobilu, na níž tento pach přenesla jiná osoba ze svého oblečení již dříve.

Dalším problémem je, jak bylo řečeno v předchozích kapitolách, pachové stopy jsou citlivé na vnější vlivy a jevy. Proto je k jejich zajištění třeba přistupovat rychle a za důsledného dodržování principů, které byly vypracovány odborníky na kriminalistickou odorologii a trestní právo.

Jedním z nejdůležitějších činitelů, který mění vlastnosti odorologické stopy, je nepochybně čas. V průběhu času se pachová stopa vytrácí, působí na ni vzduch atp. Za čerstvou stopu se považuje stopa do jedné hodiny stáří, za normální stopy od jedné do tří hodin stáří a za vychladlé stopy starší více jak tři hodiny.

Dalšími faktory jsou zejména povětrnostní podmínky, které jsou z pochopitelných důvodů důležité zejména u venkovních míst ohledání. Příznivé podmínky pro zachování odorologických stop jsou slabé mrholení, mlha, bezvětří a teplota okolo 10° C, naopak za nepříznivé se považují vysoké nebo naopak příliš nízké teploty, přímé slunce, silný vítr nebo hustý déšť nebo sníh.

3.4. Vyhledávání a zajišťování odorologických stop

Vyhledávání pachových stop je nadmíru náročná činnost, která je prováděna kriminalistickým technikem nebo policejním psovodem. Vzhledem k tomu, že pachové stopy jsou zpravidla nezjistitelné běžným ohledáním (až na výjimky, které tvoří zejména případy silného znečištění různými silně aromatickými nebo průmyslovými látkami a plyny) je třeba postupovat logicky a místa pravděpodobného nálezu tipovat. Pachové stopy vznikají často v souvislosti se vznikem jiných stop (daktyloskopických, trasologických) a proto je technika jejich vyhledávání podobná. Je třeba zajistit taková místa a předměty, jichž se pachatelé pravděpodobně dotýkali, nebo s nimi byli v kontaktu (zbraně, únikové cesty, sedadla). Pachatel na místě činu může zanechat stopy v závislosti na svém pohybu buď na své příchodové či odchodové cestě, nebo přímo na místě činu.

Vyhledávání zdrojů pachu je ze zřejmých důvodů jednodušší v případě věcí, které pachatel na místě činu zanechal nebo se jich pravděpodobně dotknul (oděv), a výrazně složitější v případě drobnějších předmětů (kousky odpadlé kůže, vlasy, textilní vlákna) u nichž se postupuje podobně jako v případě vyhledávání nebo zajišťování mikrostop.

Ohledání místa činu se odehrává podle pevně daných pravidel. Vzhledem ke skutečnosti, že pachové stopy jsou nadmíru citlivé na jejich kontaminaci a jejich působení v průběhu času slábne, je třeba k vyhledání a k odběru pachových stop přistoupit co nejdříve. Je ovšem také třeba dbát na to, aby odběrem pachových stop nebyly zničeny stopy jiné (např. daktyloskopické). Jak již bylo řečeno, pachové stopy jsou neviditelné, nemohou být tedy svým nositelem záměrně zničeny – ovšem značně to také ztěžuje jejich vyhledání.

Co se týče odběru a zajištění pachových stop, je třeba postupovat opatrně, používat sterilní nástroje, rukavice a jiné ochranné pomůcky, které slouží jako ochrana před kontaminací stopy. K zajištění pachových stop lze použít několik způsobů:

- zajištění pomocí nasátí do vhodné nádoby (injekční stříkačky apod.);
- zajištění pomocí prosávání vzduchu – příkladem je detekční trubička zjišťující přítomnost alkoholu v krvi;
- zajištění pomocí snímače.

V současné době se k zajištění odorologických stop na předmětech používá výhradně snímač, kterým je sterilní tkanina aratex. Ostatní způsoby zajišťování se využijí spíše v případech, kde je pach rozptýlen po okolí, ve vzduchu. Zajištěné pachové stopě se říká otisk pachové stopy. Při zajišťování pachových stop se postupuje tak, že se za pomoci sterilních nástrojů položí tkanina aratex na místo pravděpodobného nálezu pachové stopy. Tkanina se následně zakryje hliníkovou fólií (alobalem) a ponechá se tam 20-30 minut (čím je stopa starší, tím je třeba ponechat snímač na stopě déle). Po uplynutí času se odkryje fólie a snímač se za pomoci sterilního náčiní vloží do sklenice, která se uzavře a označí identifikačním štítkem. Stopy, které se takto zajišťují, nesmí být vlhké nebo mokré – došlo by totiž k přenosu vlhkosti na tkaninu a následně do sklenice, čímž by byla po čase stopa znehodnocena. Správně zajištěná pachová stopa se nazývá pachovou konzervou.

Pro metodu pachové identifikace se odebírají srovnávací pachové konzervy, které se odebírají osobám podezřelým ze spáchání trestného činu, popř. jiným osobám, které je třeba identifikovat. Postup při odebírání je podobný jako při odběru pachových stop a dále je popsán v kapitolách 4.2.4. a 5.1.2.

Zajištěné pachové stopy mohou být použity k srovnávací analýze nebo k identifikaci až po 24 hodinách, neboť tak dlouho je třeba nechat pach ve sklenici na snímač působit.

3.5. Typologie trestných činů s pravidelným výskytem odorologických stop

Trestné činy, u nichž se pravidelně vyskytují odorologické stopy, lze poměrně snadno typizovat. Jedná se na jedné straně o trestné činy, kde byl pachatel na místě činu delší dobu přítomen, jednak o trestné činy, pro jejichž způsob spáchání je typický osobní kontakt pachatele s předměty.

Vycházíme-li z těchto premis, na prvním místě trestných činů s pravidelným výskytem odorologických stop se nacházejí trestné činy násilné. Metoda pachové identifikace se ponejvíce používá v případě objasňování vražd, ale také v případech ublížení na zdraví, loupežných přepadení, násilných trestných činů mravnostního charakteru nebo trestných činů spojených s omezováním osobní svobody, jestliže se jedná o skutky s vysokou společenskou nebezpečností⁸.

Dále se tato metoda dá využít u závažné pokračující trestné činnosti pachatele, kdy se tímto způsobem dá posílit nebo oslabit podezření na přítomnost pachatele na několika místech (vykrádání rekreačních chat).

Nezanedbatelné v dnešní době je rovněž využití služebních psů v případech trestné činnosti, u níž se vyskytují výbušné systémy (vydírání, teroristický útok), organizované kriminality (omamné a psychotropní látky), atp.

Přes výše uvedené důvody pochopitelně není vyloučena možnost použití pachových stop i u jiných trestných činů. Vždy však při jejich opatřování a provádění bude třeba, aby vyhovovaly nejen podmínkám stanoveným právními předpisy, ale i podzákonným právním normám

---

⁸ Ppik. JUDr. Martin Koubek, JUDr. Martin Novák: Metoda pachové identifikace prostřednictvím speciálně vycvičeného psa, aktuální stav a prognóza, čtvrtletník Kriminallistika, č. 1, ročník 2005.

(interním předpisům policie), které stanoví závazné podmínky pro odběr pachových stop a jejich použití.

4. METODY ZKOUMÁNÍ ODOROLOGICKÝCH STOP

V současné době se v kriminalistice používají ke zkoumání odorologických stop, ať již k vyhledávání nebo k pachové identifikaci obecně dva způsoby, a to objektivní a subjektivní.

Objektivním způsobem se rozumí zkoumání za pomoci přístrojů, které jsou schopny identifikovat zachycenou plynnou látku (v cizí literatuře olfaktorika), způsobem subjektivním se pak rozumí využití schopností speciálně vycvičeného psa jakožto živého nástroje (jinde olfaktorika). Jakkoliv by objektivní způsob zkoumání byl pro svou nezávislost na člověku způsobem pro trestní řízení vhodnějším, v současnosti se spíše využívá způsob subjektivní z důvodů, které jsou uvedeny níže.

Objektivní způsoby zkoumání odorologických stop nejsou totiž i přes rozvoj vědy a techniky s to rozlišit dokonale jeden lidský pach od druhého, což, jak se zdá, speciálně vycvičenému psu nečiní žádné obtíže. K nasávání pachu používá pes svůj čichový orgán; ten je natolik složitý a rozsáhlý, že jen samotná plocha jeho čichové sliznice je dvacetkrát až čtyřicetkrát větší než u člověka a pohybuje se mezi 70 až 200 centimetry čtverečními, podle plemene psa. U nejpoužívanějšího plemene, u německého ovčáka, se jedná o plochu 150 až 170 cm². V odborné literatuře se názory na to, kolikrát je čich psa lepší než lidský různí; lze nalézt údaje o stokrát až milionkrát lepším čichu.

4.1. Objektivní metody identifikace pachů

4.1.1. Plynová chromatografie

Plynová chromatografie jako jeden ze způsobů zkoumání plyných látek se nepoužívá jen v kriminalistice. V případě kriminalistické odorologie je však v podstatě jediným způsobem, jak objektivně analyzovat plyné látky v celé jejich složitosti a tím je zároveň identifikovat.

Jednou z výhod této metody je její kombinovatelnost s dalšími analytickými metodami, především spektrálními (hmotnostní, infračervená, ultrafialová). Při těchto kombinacích se chromatograf používá především pro separaci jednotlivých složek látky a její složení se poté analyzuje spektrálními metodami.

Snad největší výhodou chromatografie je však její vysoká citlivost, neboť díky ní je možné zkoumat i velmi malé množství látky s malými požadavky na její čistotu. Toto množství vyjadřujeme v piko nebo fentogramech (10^{-13} až 10^{-15} gramu).⁹ Vzhledem k její citlivosti bývá označována také jako stopová analýza; někteří autoři se přiklánějí spíše k označení reziduální analýza.¹⁰ Tato metoda je jako jediná použitelná k analýze látek organického (tedy i lidského) původu, pokud se nacházejí nebo jsou převoditelné do plyného skupenství. Vzhledem k tomu, že lidský pach je vždy plyného původu, je tato metoda za omezení uvedených dále jako jediná z objektivních metod pro zkoumání pachu použitelná. Zařízení, provádějící tento druh analýzy, se nazývá plynový chromatograf. Jedná se o relativně složitý přístroj od více výrobců a v mnoha typech provedení a modifikacích.¹¹

⁹ Straus, J. a kol.: Kriminalistika, kriminalistická technika (pro kvalifikační kurs kriminalistických expertů). Policejní akademie ČR, 2006, str. 136.

¹⁰ Vyhnálek, O.: Chromatografické metody v kriminalistické chemické expertize. Československá kriminalistika, 1981, č. 4, str. 368.

¹¹ Rozeznáváme stacionární a mobilní analyzátoři. Stacionární analytické přístroje jsou umístěny především ve specializovaných laboratořích. Tato zařízení se vyznačují

Spolu s přístrojem je ovšem nutné mít zároveň zdroj nosného plynu a plynů pomocných. Nejmodernější přístroje se ovládají počítačem a rovněž analytická data se zpracovávají přes počítač s grafickým výstupem nebo na paměťovém médiu. Chromatografická přístrojová analýza je několikastupňový proces, skládající se z odběru pachu, přípravy a vlastní analýzy a vyhodnocení. Samotné zajišťování vzorků pachových stop pro zkoumání se z pochopitelných důvodů příliš neliší od metody pachové identifikace psem.

Je, stejně jako u jakéhokoli zkoumání pachových stop, zcela nutné zabránit znečištění odebíraného materiálu osobami, které stopu odebírají. Materiál se odebírá za pomoci pinzety a vkládá se do skleněné nádoby (ať už jen část tkaniny nasátá pachem anebo její celý materiální nositel). Pach je potřeba určitým způsobem zpracovat a zkoncentrovat.

Materiální nosič se stopou se umístí do nádoby k tomu určené s dvěma ventily a nádobkou je následně proháněn určitý inertní plyn.¹² Toto zařízení nazýváme koncentrační kolonou. Tímto způsobem lze zachytit chemické podíly pachu a zkoncentrovat je do velmi malého objemu (až 1 ml). Takto zachycený pach lze uchovat v uzavřené nádobě po relativně dlouhou dobu.

Chromatograf dokáže ve velmi krátké době rozdělit směsi obsahující až několik set složek nebo i izomery jediné látky. Jeho účinnost je závislá na

---

precizovaným analytickým režimem, který je možno měnit na základě povahy analyzovaných látek a dokonalým zpracováním získaných analytických dat. Umožňují kvalitativní i kvantitativní analýzu bohatých směsí při zachování vysoké citlivosti. Mobilní zařízení obvykle mají srovnatelnou citlivost se stacionárními. Kromě možnosti jejich využití v terénu je jejich další výhodou velmi rychlá odezva (řádově v sekundách až minutách). Těchto výhodných vlastností je dosahováno však za cenu menší selektivity, omezené možnosti identifikace a značně vysokých pořizovacích nákladů.

¹² K nádobě pro odběr pachu je připojeno z jedné strany čerpadlo, vhánějící do zařízení vhodný inertní plyn, a z druhé strany tento plyn vychází skleněnou trubkou s vhodným sorbentem (granulovaná nebo práškovitá tuhá látka, zpravidla vysoce pórovitě nebo gelové struktury, se schopností vázat některé látky z kapalných nebo plyných směsí. Vlastnostmi sorbentu lze ovlivnit přednostní absorpci některých látek). Jsou dostupné sorbenty různých specifických vlastností, které selektivně zachycují organické látky a propouštějí vodu. Dnes dokonce existují experimentální komory, do nichž lze uzavřít člověka a získat vzorek jeho pachu.

druhu použité techniky a je tím větší, čím menší je množství analyzovaných směsí.

Problémem zůstává, že chromatograf je schopen separovat látky obsažené v plynné směsi, ale není již schopen je kvantitativně určit, tj. kolik které složky ve směsi je. K tomu slouží hmotnostní spektrometrie.

4.1.2: Hmotnostní spektrometrie

Zajímavých výsledků dosahuje v současnosti kriminalistická metoda, při níž se k objektivnímu zkoumání směsí používá plynový chromatograf ve spojení s hmotnostním spektrometrem, tzv. GC/MS (Gas Chromatograph / Mass Spectrometer) systémy. Nejmodernější přístroje jsou tedy nejen vybavené procesorem, který registruje chromatogram,¹³ tedy kvalitativní složení zkoumané směsi, ale automaticky zaznamenávají i poměrné zastoupení jednotlivých složek ve směsi, použitelné ke kvantitativní analýze. Bez ohledu na výstup dat z chromatografu bude finální vyhodnocení analýzy pachu, tj. zpravidla přiřazení pachu konkrétní osobě, vždy úkolem odborníka (znalce provádějícího analýzu).

Přes tyto skutečnosti je třeba konstatovat, že objektivní metoda zkoumání odorologických stop je v současné době v ČR využívána pouze k analýze pachů neznámých látek jako jsou výbušniny, drogy, léčiva apod., tedy nikoliv lidských pachů. Je to dáno zejména tím, že u výše zmíněných látek se jedná o relativně jednoduché sloučeniny, jejichž analýza je pomocí uvedených přístrojů možná. Lidský pach je oproti tomu látkou velmi složitou – jak bylo zmíněno výše, skládá se až z několika tisíc složek. Proto je přístrojová analýza lidského pachu zatím nedostupná a probíhá zatím pouze ve fázi výzkumu.

---

¹³ Pro převedení toku hmoty rozdělených látek z chromatografické kolony na elektrický signál se používají zařízení nazývaná detektory. Z detektoru se elektrická veličina (odezva) buď zapisovačem převádí na grafický záznam, nebo se digitalizuje a zpracovává počítačem. Výsledný grafický záznam závislosti odezvy detektoru na čase se nazývá chromatogram. Detektorů je celá řada druhů, mezi nejpoužívanější a zároveň nejcitlivější patří detektor elektronového záchytu. Pro všechny druhy detektorů platí, že pro druh látky je charakteristický čas jejího vstupu do detektoru, pro kvantitu látky velikost odezvy. Zjištění, o jakou látku se jedná, je možné pouze porovnáním s chromatogramem známých látek a její typování se provádí pomocí specializovaných chromatografických tabulek nebo s použitím výpočetní techniky.

Některé zahraniční studie však naznačují¹⁴, že není daleko doba, kdy bude možné lidský pach přístroji analyzovat, popř. spolehlivě osobu identifikovat. To by mohlo v důsledku vést i např. k vytvoření databází odorologických profilů, podobně jako je tomu u daktyloskopických stop.

Na tomto místě je opět třeba zdůraznit proměnlivost lidského pachu v závislosti na věku, chorobách, charakteru stravy apod.

---

¹⁴ Curran, AM., Rabbin, SI., & Furton, KG. Analysis of the uniqueness and persistence of human scent. *Forensic Science Communications*, 2005.

4.2. Subjektivní metoda identifikace pachů - služební pes

4.2.1. Pachové práce psů a jejich výcvik

Výcvik služebních psů v pachových pracích je považován za nejtěžší obor při výcviku psů. Příčiny obtížnosti lze spatřovat především v tom, že člověk v tomto oboru výcviku nedokáže psu přesně tlumočit, co od něho žádá, dále pak v tom, že se jen poměrně malý počet psovodů hodí pro cvičení a vedení stopařů.¹⁵

Bezprostřední tělesné působení na psa (jak se používá při učení psa základním povelům "sedni", "lehni" apod., kdy cvičitel přímo fyzicky působí na tělo psa a současně mu dává slovní povel), které je v jiných oborech základem cvičení psa, nevede k úspěchu při výcviku v pachových pracích.

Využití vlastností psa není jen problémem fyziologickým, tedy není jen otázkou kvality čichového orgánu psa, ale ve stejné míře je i problémem psychologickým - to znamená, že je závislý na inteligenci toho kterého psa, na jeho učenlivosti, pozornosti, na stavu jeho nervové soustavy a konečně na výši jeho „čichového prahu“, který musí být drážděním smyslů překročen, aby v nervovém ústředí psa byl vyvolán příslušný pachový vjem.

Stopaři vyžadují neobyčejně mnoho usilovné a odborné práce. Proto je třeba, aby se pozornost věnovala jen psům, jejichž genetické vlastnosti jsou předpokladem pro úspěšnou práci s nimi. Při výcviku psa v pachových pracích se rozlišují tři druhy stopařů:

- pevný stopař – je pes, který sleduje po zemi lidskou stopu a při její ztrátě se snaží, aby stopu zase našel a pak na ní pokračoval, pokud pes není pevným stopařem, snaží se při ztrátě tzv. revírovat a hledat ztracenou stopu,

---

¹⁵ Eis, V.: Pachové práce služebních psů. Praha, Naše vojsko, 1954.

- jistý stopař – je pes, který setrvává na stopě, na kterou byl uveden a nepřechází na jinou; pokud přejde na křížující stopu, buďto zhruba o 3 minuty mladší nebo starší, není to chyba psa, protože sleduje stopu podle jejího celkového pachu, který se liší pouze ve stáří stopy a celkový pach stop skoro stejně starých je ve stejném terénu téměř stejný,
- čistý stopař – je pes, který sleduje stopu jen podle individuálního pachu osoby, která ji kladla, proto má čistý stopař setrvat na stopě, na kterou byl uveden, protože každá jiná stopa má jiný individuální pach. Čistý stopař koná pachové práce, které nemůže konat jiný stopař, a to zejména
  - identifikaci různých regionálních pachů podle určitého celkového pachu – identifikace předmětu podle celkového pachu určitého člověka;
  - identifikace celkového pachu podle daných regionálních pachů;
  - identifikace z předmětu na člověka;
  - identifikace ze stopy na člověka;
  - identifikace regionálního pachu podle daného jiného regionálního pachu;
  - identifikace ze stopy na předmět;
  - identifikace z předmětu na předmět;
  - identifikace ze stopy na stopu.

Každý pes, který se cvičí pro pachové práce, se cvičí nejdříve obecně rozeznávat pachy, a teprve později následuje specializovaný výcvik podle toho, na jaký druh pachové práce se chce cvičitel soustředit. S výcvikem se začíná přibližně ve věku 1,5 roku. Obecně lze říci, že psi se cvičí buď na pronásledování pachatele po horké stopě, na vyhledávání předmětů nebo na

identifikaci osob a věcí. V posledním případě, který je zároveň stěžejním tématem této práce, výcvik probíhá ve čtyřech fázích:

- pes se musí naučit pohybovat se po sále a hledat na jednotlivých postech;
- pes rozlišuje pachovou stopu psovoda mezi posty, kde je sterilní, nenapachovaná konzerva se sterilizovanou tkaninou;
- pes rozlišuje pachovou stopu psovoda mezi cizími pachovými stopami;
- pes provádí rozlišení cizí pachové stopy mezi cizími pachovými stopami.

K pachovým pracím se u nás i ve světě používá především plemeno německého ovčáka, lze se však setkat i s jinými plemeny (bloodhound)¹⁶. K pachovým pracím se používají výhradně feny. Velmi často jsou feny sterilizované, neboť pach hárající feny by mohl kontaminovat pachovou stopu.

Co se týče vlastností cvičitele, je třeba, aby měl všechny kladné vlastnosti každého psovoda, cvičícího psa v kterémkoli oboru, to znamená především lásku ke psu, klid, sebevědomí, důslednost, pevnou vůli a vytrvalost. Člověk a pes musí být spolu tak srostlí, jak je to jen při různosti těchto dvou tvorů možné, jinak schází bezpodmínečně nutný předpoklad úspěšné práce. Vytčeného cíle nelze dosáhnout v žádném případě násilným výcvikem psa v pachových pracích. Temperament psovoda, nedostatek vrozeného klidu, sebeovládání a momentální nálada psovoda je přenášena na psa, aniž by psovod sdělil jediné slovo.¹⁷

---

¹⁶ Nejnovější kriminalistická literatura ovšem publikovala zkušenosti venezuelských kriminalistů, kteří použili při vyhledávání drog dva mladé lvy. Tito lvi po absolvování odborného výcviku měli na tomto poli velmi dobré výsledky. Venezuelští policisté uvádějí, že čich afrických šelem je mnohem citlivější nežli čich psa a je možno je použít také u metody pachových konzerv. Porada, V. a kol.: Kriminalistika. 1. vyd., Brno, Akademické nakladatelství CERN s.r.o., 2001. str. 216.

¹⁷ Eis, V.: Pachové práce služebních psů. Praha, Naše vojsko, 1954.

Je třeba si uvědomit, že právě tato skutečnost, totiž že vlastnosti cvičitele mohou být do značné míry určujícím faktorem při vyhledávání pachových stop, resp. při samotné pachové identifikaci, je jedním z argumentů zpochybnění objektivity metody pachové identifikace, neboť pes není nikdy "nezávislý", resp. je pouze živým nástrojem v rukou svého cvičitele, jehož vliv lze jen obtížně kvantifikovat.

4.2.2. Postup na místě činu

V případě sledování pachové stopy (pronásledování pachatele po horké stopě) je třeba před začátkem úkonů na místě činu třeba učinit některé úkony, které s dalším pronásledováním bezprostředně souvisí. Pronásledování pachatele po horké stopě je neodkladný úkon ve smyslu trestního řádu¹⁸. Především je nutné zajistit, aby místo činu nebylo kontaminováno dalšími osobami (policisty, lékaři) a byly určeny alespoň přibližně příchodové a odchodové cesty pachatele.

Každý člověk za sebou při pohybu zanechává pachovou stopu. Výzkumy ukázaly, že pes je schopen pach zachytit s takovou citlivostí, že ani delší brodění vodním tokem nemusí být spolehlivým způsobem, jak se pachové stopy zbavit. A i pokud pes nenalezne pachatele, může být velmi užitečný – často psovoda zavede na místo, kde pachatel odhodil některou část oblečení nebo např. zbraň, což je při následném vyšetřování neméně důležité. Z tohoto důvodu je nezbytné, aby psovod (pokud mu není možné zajistit doprovod v podobě dalšího kriminalisty) byl vybaven chirurgickými rukavicemi, igelitovými sáčky a sterilními nástroji, aby mohl případné stopy zajistit.

---

¹⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“).

4.2.3. Vyhledávání osob a předmětů

Vyhledávání předmětů souvisí zejména s vyhledáváním drog a výbušnin, dále se dají speciálně vycvičení psi použít např. k vyhledávání vystřelených nábojnic nebo mrtvých těl. Ohledně vyhledávání osob platí, že jednou z možností je vyhledat osoby podle jejich pachu, který zanechaly na místě činu, resp. na prověřovaném místě, nebo podle předmětů, na nichž se dá předpokládat, že se jejich tělesný pach nachází (oblečení, boty apod.). Tato metoda se kromě pátrání po horké stopě dá využít např. u osob pohřešovaných, zavalených lavinou apod.

4.2.4: Identifikace osob a věcí

Jednou z oblastí, v níž může pes přispět k odhalení, příp. k usvědčení pachatele ze spáchání trestného činu, je jeho identifikace na základě pachové stopy odebrané na místě činu. K takové srovnávací analýze je potom třeba takzvaných „srovnávacích pachových konzerv“, které se odebírají osobám, o nichž se dá důvodně předpokládat, že měly kontakt s určitým předmětem, nebo se nacházely na určitém místě. Nutno podotknout, že se nemusí vždy jednat jen o osoby podezřelé, resp. obviněné, ale i o svědky, poškozené apod.

Odběr srovnávací pachové konzervy je úkonem, kdy je osobě, která má být identifikována, odebrán vzorek pachu. Nutno podotknout, že odběr srovnávací pachové konzervy by se měl provádět z oblastí lidského těla, které souvisí s identifikací (tedy, dotknul-li se pachatel předmětu rukou, je třeba srovnávací pachovou konzervu odebrat z ruky pachatele); naopak by se neměly srovnávací pachové konzervy odebírat z oblastí lidského těla souvisejících s regionálními pachy (chodidla, podpaží, genitálie) pokud se nedá předpokládat jejich souvislost.

Při odebírání srovnávací pachové konzervy se tedy přiloží pachový snímač (arutex) k povrchu těla, nejčastěji pak k boku, překryje se alobalem a ponechá alespoň dvacet minut.

Jako poslední fázi lze označit samotnou identifikaci. Ta se provádí ve speciálních sálech, které jsou za tím účelem pachově dekontaminovány, čili sterilizovány. Sterilizace se provádí teplotou 120°C, až od této hranice totiž lze hovořit o pachové sterilizaci. Ve speciální místnosti je umístěno několik postů, na nichž jsou umístěny pachové konzervy. Pes nejdříve „načichá“ pach z předloženého vzorku, poté prochází místností a v případě shody post označí – vyštěkáním nebo zalehnutím. Pes je schopen přítomnost pachu vyloučit nebo potvrdit, přičemž obojí se hodnotí jako pozitivní výsledek.

Metoda je pochopitelně do značné míry subjektivní, existuje nicméně několik způsobů, jak ji alespoň částečně objektivizovat. Proto se zvolené úkony provádějí s více psy, každý pokus se vícekrát opakuje, pozměňuje se pořadí, v jakém jsou pachové konzervy seřazeny nebo se pachové konzervy vyměňují.

Tolik tedy ke kriminalistickým aspektům zkoumání odorologických stop; dalšími podmínkami, které klade na metodu pachové identifikace trestní řád a ostatní právní předpisy, se zabývají následující kapitoly.

5. POUŽITÍ ODOROLOGICKÉ STOPY JAKO DŮKAZU

Vzhledem k tomu, že metoda pachové identifikace a další způsoby využití psů při pachových pracích nejsou vždy soudy přijímány jako důkazy, je při jejich odběru a dalším použití třeba věnovat náležitou pozornost právním předpisům.

Odorologická stopa, má-li být připuštěna jako důkaz, musí splňovat několik podmínek. Zaprvé, je třeba ji předepsaným postupem sejmout a tuto proceduru řádně zaprotokolovat. Tato práce je především věnována metodě pachové identifikace: co jí se týče, procedura odebírání srovnávacích pachových konzerv a samotná identifikace psem má rovněž náležitosti, které nesmí být opominuty.

Z hlediska důkazní teorie je třeba hodnotit každý důkaz zejména z těchto kritérií:

- zda byl důkaz opatřen z pramene, který stanoví zákon,
- zda byl důkaz opatřen a proveden procesním subjektem k tomu oprávněným,
- zda byl důkaz opatřen a proveden v tom procesním stadiu, v němž je příslušný procesní subjekt podle zákona oprávněn opatřovat a provádět důkazy v procesním smyslu, tj. takové důkazy, které mohou být podkladem pro rozhodnutí v trestním stíhání, zejména pro rozhodnutí soudu,
- zda opatřený a provedený důkaz se týká předmětu dokazování v daném procesu, tj. zda se týká skutku, o němž se řízení vede, popřípadě otázek, o nichž lze a je třeba podle zákona v souvislosti s tímto skutkem rozhodovat,

- zda byl důkaz opatřen a proveden způsobem, který stanoví zákon, popřípadě jiný právní předpis.

Pokud budeme hodnotit pachové stopy z hledisek výše uvedených, pak jejich pramenem je věc; dle trestního práva může za důkaz sloužit vše, co může přispět k objasnění věci¹⁹.

Co se týče sejmутí pachové stopy, jedná se o úkon *ohledání* ve smyslu ustanovení § 113 trestního řádu. Procesní subjekt k tomu oprávněný je **pouze**²⁰ kriminalistický technik nebo policejní psovod.

Procesním stádiem, ve kterém probíhá opatřování a provádění těchto důkazů je myšleno přípravné řízení, a to často stádium ještě před zahájením trestního stíhání (to zejména v případě odběru pachových stop nalezených na místě činu) a po zahájení trestního stíhání (odběr srovnávacích pachových konzerv u obviněného a samotná pachová identifikace), ale i stádium řízení před soudem. O sejmутí pachové stopy je třeba sepsat protokol, který bude součástí protokolu o ohledání místa činu (resp. jiného ohledávaného místa).

Prokázání souvislosti nalezených pachových stop se skutkem je obtížné, neboť se jich může na místě činu nacházet celá řada, aniž by jakkoliv se skutkem nutně musely souviset. U odběru srovnávacích pachových konzerv je třeba dbát na to, zda je takový odběr odůvodněný, tj. zda může být jako zásah (i když nikoliv do tělesné integrity) dostatečně odůvodněn.

Aby byl důkaz opatřen a proveden způsobem, jenž stanoví zákon, je třeba dodržet postupy uvedené v následujících kapitolách, v závislosti na procesním stadiu.

---

¹⁹ Ustanovení § 89 odst. 2, věta první trestního řádu.

²⁰ Ustanovení části třetí, čl. 7 odst. 4 Závazného pokynu.

5.1. Pachové stopy v přípravném řízení trestním

Přípravným řízením trestním se podle platného trestního řádu rozumí úsek řízení od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, postoupení věci jinému orgánu nebo zastavení trestního stíhání, anebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin.²¹

V přípravném řízení trestním orgány činné v trestním řízení vyhledáním a provedením důkazů zčásti opatřují podklad pro svá rozhodnutí, jednak důkaz procesně zajišťují pro účely řízení před soudem. Náležité zajištění důkazu již v tomto stadiu je nezbytným předpokladem úspěšného provedení trestního řízení; má také význam pro jejich zachování. Důkaz může totiž průběhem času být porušen nebo důkaz vůbec zanikne (svědek zemře, stopy na místě činu se zničí apod.), což je z hlediska pachových stop obzvlášť důležité.

Dokazování se v přípravném řízení provádí v závislosti na druhu, resp. formě přípravného řízení, tedy jako dokazování v průběhu prověřování, v průběhu vyšetřování nebo jako dokazování ve zkráceném přípravném řízení. Vzhledem k tomu, že zkrácené přípravné řízení připadá v úvahu pouze u trestných činů, o nichž přísluší konat v prvním stupni řízení okresnímu soudu a horní hranice trestu odnětí svobody nepřevyšuje tři léta a samotné odebrání pachových stop až na výjimky nebude u takových trestných činů připadat v úvahu, dále se zkráceným přípravným řízením v této práci nezabývám.

O zahájení úkonů trestního řízení směřujících k objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin,

---

²¹ Ustanovení § 12 odst. 10 trestního řádu.

sepíše policejní orgán neprodleně záznam, ve kterém uvede skutkové okolnosti, pro které řízení zahajuje, a způsob, jakým se o nich dověděl. Opis tohoto záznamu pak zašle do 48 hodin od zahájení trestního řízení státnímu zástupci, čímž jej současně informuje o existenci nové trestní věci. Tento záznam je současně podkladem pro další úkony prověřování. K objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, opatřuje policejní orgán potřebné podklady a nezbytná vysvětlení a zajišťuje stopy trestného činu²². V rámci toho je oprávněn, kromě úkonů uvedených v této hlavě, zejména (uvádím jen úkony, které se vztahují k pachovým stopám):

- provádět ohledání věci a místa činu (při tomto ohledání se sbírají otisky pachových stop);
- vyžadovat za podmínek uvedených v ustanovení § 114 provedení zkoušky krve nebo jiného podobného úkonu, včetně odběru potřebného biologického materiálu (jedná se o odběr srovnávacích pachových konzerv);
- vyžadovat odborné vyjádření od příslušných orgánů, a je-li toho pro posouzení věci třeba, též znalecké posudky (z hlediska této práce je toto odborné vyjádření výsledkem pachové identifikace).

V dalších kapitolách se budu věnovat především metodě pachové identifikace, neboť je z hlediska trestního práva nejpozoruhodnějším použitím služebního psa a tvoří stěžejní část této práce.

Kriminalistická praxe ukázala, že způsobem, jak nejlépe objektivizovat práci služebního psa a přispět tak značnou měrou k uznání metody pachové identifikace jako důkazu před soudem přispívá zejména to, když jsou postupy orgánů činných v trestním řízení co nejpodrobněji upraveny; touto podrobnou úpravou se zabývám v následujících kapitolách.

---

²² Ustanovení § 158 odst. 3 trestního řádu.

5.1.1. Odběr pachových stop

Odběr pachových stop na místě činu nebo na místě ohledání bude v naprosté většině případů spadat právě do stadia přípravného řízení. Z hlediska důkazní věrohodnosti je třeba při odběru pachových stop dodržet především tyto zásady, vyplývající ze Závazného pokynu:

- otisky pachových stop je třeba provádět na místě a neodnášet menší mobilní předměty ke snímání jinam, aby bylo vyloučeno podezření z kontaminace nebo přenosového pachu; pouze v případě zvláštního zřetele hodných důvodů, jako je např. šířící se požár, či nebezpečí výbuchu na místě činu lze nosič pachové stopy přenést, ale nikoli pouze kvůli pohodlnějšímu sejmutí stop. Takový transport se zásadně provede ve sklenici určené k zajišťování pachových stop, či v jiném vhodném obalu, zabraňujícím degradaci, kontaminaci, či překrytí pachové stopy;
- pokud dojde ke kontaminaci již sejmuté pachové stopy, je nutno tuto vyřadit, sepsat odpovídající protokol, a je-li to ještě možné, odebrat pachovou stopu znovu;
- pracovat pouze se sterilními pomůckami;
- po sejmutí otisku pachové stopy ho ihned vložit do pachové konzervy a tuto označit předepsaným (modrým) štítkem;
- po sejmutí všech pachových stop vložit pachové konzervy do předepsaného kufříku, zapečetit a odeslat do střediska pachové identifikace²³.

---

²³ Pplk. JUDr. Martin Koubek, JUDr. Martin Novák: Metoda pachové identifikace prostřednictvím speciálně vycvičeného psa, aktuální stav a prognóza, čtvrtletník Kriminalistika, č. 1, ročník 2005.

Zmiňovaný pokyn policejního prezidenta pochází z 25. dubna 2007; před ním byl v platnosti pokyn jiný, na který se odvolávaly dřívější odborné články zabývající se touto tematikou. Nový policejní pokyn přinesl zejména tyto změny:

- prvním rozdílem (i když se jedná spíše jen o didaktické zařazení) je, že nový Závazný pokyn označuje metodu pachové identifikace za kriminalistickou techniku, nikoliv taktiku. Rozdíl mezi kriminalistickou technikou a taktikou spočívá v tom, že zatímco technický význam odorologické stopy slouží k její identifikaci, její taktický význam je především v poskytnutí informací o pachateli, resp. p osobách, jejichž pachové stopy byly nalezeny, jakož i o způsobu spáchání trestného činu apod.;
- druhým (a vcelku zásadním) rozdílem je, že oproti původnímu pokynu je nyní stanovenou dokumentací vždy **protokol**, a to o odběru otisků pachových stop, o odběru srovnávacích pachových konzerv a o ohledání místa činu. Náležitosti protokolu jsou obecně upraveny v ustanoveních § 55 – 58 trestního řádu;
- nový Závazný pokyn dále nově zakotvuje nutnost priority snímání pachových stop před ostatními technicko-taktickými úkony na místě činu;
- nový Závazný pokyn rovněž nově stanovuje, kdy se pachové stopy vyhledávají a zajišťují – jedná se pouze o tyto případy:
a) u trestných činů kvalifikovaných podle ustanovení § 17 trestního řádu; b) u trestných činů majetkového charakteru se škodou nad 50 000 Kč; c) u trestných činů násilných a mravnostních, jejichž stupeň společenské nebezpečnosti je vyšší; d) u trestných činů s použitím nástražných výbušných

systemů, pokud zůstal zachován nebo nespustěn a za e) u trestných činů náročných z hlediska objasnění trestní věci, nebo není-li dostatek jiných kriminalistických prostředků či důkazů k jeho objasnění, jestliže o tom rozhodne vedoucí služební funkcionář²⁴;

- zpřesňuje dále postup při odebírání vlasů pro otisky pachových stop (jsou-li zajištěné vlasy bez vlasové cibulky, je třeba zajistit nejméně 5 vlasů) a pro srovnávací pachovou konzervu nejméně 3 vlasy (nebylo v předchozím pokynu upraveno);
- dalším prostředkem, který zabraňuje kontaminaci pachových stop a přispívá k jejich zabezpečení, je plastický sáček, do něhož se vkládá celá pachová konzerva; číslo sáčku se zapisuje do protokolu o odběru otisků pachových stop²⁵;
- doručení otisků pachových stop se provádí do 7 dnů na příslušné odborné pracoviště oproti dřívějšímu pokynu, který stanovoval lhůtu 48 hodin.

---

²⁴ Čl. 7 Závazného pokynu.

²⁵ Čl. 8 odst. 2 Závazného pokynu.

5.1.2. Odběr srovnávacích pachových konzerv

Srovnávací pachové konzervy se budou nejčastěji odebrat podezřelému, v další fázi trestního řízení obviněnému. Tento odběr podléhá ustanovení § 114 trestního řádu²⁶. V odborné literatuře a v judikatuře panuje spor, jedná-li se o úkon podle odst. 2 nebo 3 výše uvedeného ustanovení. Vrchní soud v Praze judikoval, že sejmutí kontrolní pachové stopy (srovnávací pachové konzervy) je úkonem potřebným pro zjištění, zda se jedná o osobu, která se nacházela na místě činu ve smyslu ustanovení § 114 odst. 3 trestního řádu, a takový úkon obviněný nemůže odmítnout²⁷. Naopak Ústavní soud ve svých nálezech²⁸ opakovaně judikoval, že se jedná o úkon podle ustanovení § 114 odst. 2 trestního řádu, tedy o odběr biologického materiálu, který není zásahem do tělesné integrity, s čímž lze vyslovit souhlas (byť se jedná o několik málo molekul tělesného pachu, stále se jedná o biologický materiál). Ústavní

²⁶ Ustanovení § 114 trestního řádu:

(1) Prohlídce těla je povinen se podrobit každý, je-li nezbytně třeba zjistit, zda jsou na jeho těle stopy nebo následky trestného činu. Není-li prohlídka těla prováděna lékařem, může ji provést jen osoba téhož pohlaví.

(2) Je-li k důkazu třeba provést zkoušku krve nebo jiný obdobný úkon, je osoba, o kterou jde, povinna strpět, aby jí lékař nebo odborný zdravotnický pracovník odebral krev nebo u ní provedl jiný potřebný úkon, není-li spojen s nebezpečím pro její zdraví. Odběr biologického materiálu, který není spojen se zásahem do tělesné integrity osoby, jíž se takový úkon týká, může provést i tato osoba nebo s jejím souhlasem orgán činný v trestním řízení. Na požádání orgánu činného v trestním řízení může tento odběr i bez souhlasu podezřelého nebo obviněného provést lékař nebo odborný zdravotnický pracovník.

(3) Je-li k důkazu třeba zjistit totožnost osoby, která se zdržovala na místě činu, je osoba, o kterou jde, povinna strpět úkony potřebné pro takové zjištění.

(4) Nelze-li úkon podle odstavců 1 až 3 pro odpor podezřelého nebo obviněného provést a nejde-li o odběr krve nebo jiný obdobný úkon spojený se zásahem do tělesné integrity, je orgán činný v trestním řízení oprávněn po předchozí marné výzvě tento odpor překonat; policejní orgán potřebuje k překonání odporu podezřelého předchozí souhlas státního zástupce. Způsob překonání odporu musí být přiměřený intenzitě odporu.

(5) O povinnosti podle předchozích odstavců je třeba onu osobu poučit s upozorněním na následky nevyhovění (ustanovení § 66), podezřelý nebo obviněný se poučí také o možnosti postupu podle odstavce 4.

²⁷ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 4.10.2001, sp. zn. 2 To 123/2001.

²⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 4.3.1998, sp. zn. I. ÚS 394/97, Sbírka nálezů a usnesení ÚS, svazek čís. 10, nález č. 28 a nález Ústavního soudu ze dne 27.5.2003, sp. zn. III. ÚS 623/2000, Sbírka nálezů a usnesení ÚS, svazek čís. 30, nález č. 69.

soud v uvedených nálezech konstatoval, že „s ohledem na povahu úkonu není nezbytné v tomto případě trvat na tom, aby odběr provedl lékař nebo zdravotnický pracovník“, s čímž lze rovněž souhlasit; domnívám se však, že odběr srovnávací pachové konzervy by měl provádět pouze proškolený policista, neboť jinak vznikají důvodné pochybnosti o správnosti provedení úkonu. Jak bylo již řečeno v části 4.2.4. této práce, srovnávací pachová konzerva se odebírá tak, že se tkanina (arutex) přiloží identifikované osobě na holé tělo (nejčastěji na bok) a ponechá alespoň dvacet minut. Při tomto úkonu jsou jako při všech pracích s pachovými stopami naprosto nezbytné sterilní nástroje; zároveň je třeba mít osobu, které se snímá otisk pachové stopy pod neustálým dohledem, aby se nepokusila srovnávací konzervu nějakým způsobem kontaminovat nebo jinak znehodnotit.

Srovnávací pachové konzervy jsou pachové konzervy, ve kterých jsou sterilně sejmuté pachové stopy z osob podezřelých a z osob, které mají být porovnány s otisky pachových stop²⁹. Následuje popis změn, které přinesl nový policejní pokyn v oblasti odběru srovnávacích pachových konzerv:

- nový Závazný pokyn stanovuje, že policisté odebírající srovnávací pachové konzervy musí být v tomto oboru proškoleni, není tedy možné tuto pravomoc delegovat jako podle předchozího policejního pokynu³⁰;
- odebírání srovnávacích pachových konzerv provádí vždy policista, který se **neúčastnil ohledání** na místě činu; předchozí právní úprava vyžadovala pouze, aby je neodebíral stejný člověk, který odebíral pachové stopy na místě činu, což se zřejmě ukázalo jako nedostatečné;
- srovnávací pachové konzervy se stejně jako otisky pachových stop ukládají do bezpečnostních sáčků, jejichž čísla se posléze

---

²⁹ Čl. 2 písm. j) Závazného pokynu.

³⁰ Čl. 12 odst. 3 Závazného pokynu.

- zapisují do protokolu o odebrání srovnávacích pachových konzerv³¹;
- po odebrání srovnávacích pachových konzerv je možné přikročit k pachové identifikaci porovnáním pachů.

V této souvislosti je ještě třeba poukázat na nález Ústavního soudu³² ze dne 22.2.2006, kdy Ústavní soud judikoval, že vynucování odběru srovnávací pachové stopy pomocí ukládání pořádkové pokuty je porušením zákazu sebeobviňování, neboť obviněného nelze donucovat k tomu, aby proti své vůli poskytl důkaz, který by mohl vést ke zhoršení jeho postavení v trestním řízení. Zajímavé je, že tento nález přímo odporuje dřívějšímu nálezu Ústavního soudu výše zmíněnému (sp. zn. III. ÚS 623/2000), kde Ústavní soud deklaruje, že „*V případě odmítnutí lze vynucovat splnění této povinnosti jen uložením pořádkové pokuty podle § 66 tr. ř.*“. Lze tedy spíše dát za pravdu pozdějšímu nálezu Ústavního soudu (který reflektuje i judikaturu Evropského soudu pro lidská práva) a prostřednictvím argumentu a *minoris ad maius* dovodit, že odběr srovnávací pachové konzervy nelze vynucovat ani překonáním odporu obviněného ve smyslu ustanovení § 114 odst. 4 trestního řádu.

³¹ Čl. 13 odst. 3 Závazného pokynu.

³² Nález Ústavního soudu ze dne 22.2.2005, sp. zn. I. ÚS 671/05, Sbirka nálezů a usnesení ÚS, svazek čís. 40, nález č. 41.

5.1.3. Pachová identifikace

Samotná pachová identifikace pak probíhá podle pravidel uvedených v kapitole 4.2.4. Vzhledem k subjektivnosti metody pachové identifikace je však třeba metodu dále objektivizovat, což je možné provést dále uvedenými způsoby.

Porovnání pachů se provádí na jednom místně příslušném odborném pracovišti s tím, že se již dále na jiném odborném pracovišti neopakuje. Toto porovnání lze provádět nejdříve 24 hodin od snímání pachových konzerv a nejméně 10 hodin od jejich dodání na příslušné odborné pracoviště, **pokud není z taktického hlediska vhodné jej provést dříve** (což by ovšem dle mého názoru zcela vylučovalo použití takového poznatku jako důkazu a mohlo by sloužit maximálně jako taktický poznatek – po tuto dobu se totiž pach v pachových konzervách stabilizuje a je otázkou, zda by byl před uplynutím této doby dostatečně silný, aby mohl sloužit k pozitivní identifikaci osob).

Pravidla stanovená Závazným pokynem jsou nastavena tak, aby bylo s největší možnou jistotou vyloučit záměnu pachů, resp. jejich přenos, a zároveň vyloučit pravděpodobné selhání nebo omyl psa. Pes, který má pach identifikovat, je přiveden do speciální místnosti, jak bylo již řečeno v kapitole 4.2.4. Pro zajištění objektivitu mohou být tyto speciální sály vybaveny polopropustným sklem, za nímž mohou být přítomny osoby, které chtějí nebo mají právo být přítomny provádění vyšetřovacích úkonů (obhájce, státní zástupce, soudce).

Kromě dalších náležitostí, které musí každé odborné pracoviště splňovat (jako jsou sterilizační pomůcky, chirurgické rukavice apod.), jsou v

příloze č. 3 k již zmiňovanému Závaznému pokynu stanoveny další podmínky, které musí takové pracoviště splňovat³³.

Před tím, než se přistoupí k samotnému porovnávání pachů je třeba provést tzv. „kontrolu náhodné zajímavosti pachové konzervy“. Ta spočívá v tom, že za pachovou konzervu z místa činu (tj. tu, o jejíž identifikaci se jedná) se položí cvičná pachová konzerva. Služebnímu psovi dá načichat z jiné cvičné pachové konzervy se stejným pachem. Pokud pes označí pouze cvičnou pachovou konzervu, je náhodná zajímavost vyloučena. Pokud označí jinou, nelze tuto pro další porovnávání pachů použít. Stejně se postupuje, mají-li být srovnávány srovnávací pachové konzervy mezi sebou.

Poté, co pes načichá pach z pachové konzervy, za doprovodu psovoda postupuje místností a postupně čichá ke konzervám, vyloženým v řadě a porovnává pachy. Pokud nalezne shodu, označí tuto konzervu naučeným způsobem (vyštěkáním nebo zalehnutím). Psovod samozřejmě nesmí psa nijak ovlivňovat.

V případě, že pes neoznačí srovnávanou pachovou konzervu, srovnávání pachů se opakuje s vyměřeným pořadím. Neoznačí-li ji pes ani podruhé, pachová shoda nebyla zjištěna a porovnání je negativní. V případě, že pes srovnávací pachovou konzervu označí, psovod vymění pořadí konzerv a zkoušku opakuje. Pokud pes podruhé označí srovnávanou konzervu, psovod ji vyjme a provede kontrolní výkon, přičemž pes nesmí označit žádnou pachovou konzervu. Po kontrolním výkonu psovod vrátí srovnávanou pachovou

---

³³ Čl. 1 písm. a) přílohy č. 3 k Závaznému pokynu:

srovnávací místnost je rozměrů 12 x 2 m s neklouzavým povrchem, teplota 18°C - 22°C, minimální vlhkost 60%, chráněná před hlukem a rušivými pachy (zplodiny motorů, chemické pachy, kuchyňské výpary apod.), dobře osvětlená, omyvatelná, klimatizovaná, s možností vytápění, s vhodně umístěným pozorovacím oknem a se stacionárně zabudovanou kamerou; místnost je vybavena 7 posty pro umístění pachových konzerv s rozchodem 100 cm, příručními policemi k odkládání pachových konzerv, manipulačním stolkem se zásuvkami, menším stolkem pro potřeby načichávání, nosičem na pachové konzervy, nádobou pro psí pamlsky, teploměrem, tlakoměrem, vlhkoměrem a germicidním zářičem pro sterilizaci prostředí.

konzervu do řady (na libovolné místo) a pokud ji pes potřetí označí, srovnávání pachů lze označit za průkazné a pachová identifikace za pozitivní.

Metodu pachové identifikace lze využít v několika variantách: od místa činu k osobám (otisky pachových stop se srovnávacími pachovými konzervami), od osob k místu činu (srovnávací pachové konzervy vzhledem k otiskům pachových stop), otisky pachových stop z různých míst činu navzájem a nově srovnávací pachové konzervy mezi sebou pro kontrolu shodnosti původního a revizního odběru.

Po provedeném srovnávání pachů sepisuje psovod – specialista protokol o provedení pachové identifikace, jehož součástí je i srovnávací diagram a na závěr takto provedeného porovnání vypracovává odborné vyjádření podle ustanovení § 105 trestního řádu.

Z výše uvedeného je zřejmé, že odebírání pachových stop a srovnávacích pachových konzerv jakož i samotné provádění pachové identifikace jsou úkony, které vyžadují značnou pozornost a pečlivost při jejich provádění z hlediska zákonnosti a dodržení závazných pravidel. Jejich porušení může vést z hlediska důkazní teorie k nepřijatelnosti důkazu před soudem, resp. k jeho absolutní nebo relativní neúčinnosti.

5.1.4. Protokolace

Všechny úkony, které souvisí s pachovými stopami, je třeba řádně protokolovat, což je poměrně zásadní změna oproti dříve zažité praxi úředních záznamů. Tato změna přišla s novým policejním pokynem (je ze dne 25. dubna 2007) tedy v době, kdy je zpracovávána tato práce neplatí ještě ani rok.

Odebírání otisků pachových stop se dokumentuje fotografiemi a je možné provést i videozáznam jejich odebírání, přičemž je nutné jejich uvedení a popsání v protokolu o ohledání místa činu (ustanovení § 113 a § 55 trestního řádu). Tato protokolace musí být přesná a důkladná, aby poskytla úplný a věrný obraz předmětu ohledání. Protokol o sejmutí otisků pachové stopy tvoří přílohu protokolu hlavního. Snímané otisky pachových stop jsou číslovány a číslo sklenice musí být v souladu s číslem v protokolu a přiloženém plánu, kde je takto označeno místo, odkud byla pachová stopa odebrána. Vyskytují-li se na místě činu zjistitelné vedlejší pachy, jako např. benzinový pach, pach po barvách apod., je nutné tuto skutečnost poznamenat do protokolu. Byla-li stopa zajištěna jinak, musí se tento stav popsat v protokolu o dodatečném ohledání místa činu nebo jiného místa, stejně tak jako předmět, z něhož byla sejmuta. Vedle protokolu o ohledání místa činu se o odběru otisku pachové stopy vyhotovuje Protokol o odběru pachových stop, který je standardizován přílohou č. 1 Závazného pokynu. Do tohoto záznamu se uvádí místo a doba sejmutí pachových stop, předpokládaná doba vzniku pachové stopy, klimatické podmínky v době sejmutí otisku, či rušivé vedlejší pachy, které mohly mít vliv na kvalitu pachové stopy.

O odběru srovnávací pachové stopy se sepíše protokol o opatření podle ustanovení § 114 odst. 2 trestního řádu. Tento protokol standardizuje Závazný pokyn v příloze č. 2. Vedle identifikačních údajů osoby a případu se

do záznamu uvádějí rušivé vlivy (např. vazba, užívání léků, nemoci, použití parfému, pach zaměstnání apod.), druh oděvu či etnikum.³⁴

---

³⁴ Je nutné respektovat to, že obdobný genetický vývoj, výživa a jiné somatické znaky, jako je např. barva pleti, způsobují u etnika jednotný druhový pach. Proto například při provádění pachové identifikace Vietnamců je nutné, aby jako klamné pachové konzervy byly taktéž použity, které byly odebrány vietnamským státním příslušníkům. Obdobný postup je nutné volit i u osob romského etnika. Odborná literatura uvádí případ, kdy při porovnávání pachových konzerv osob romského původu byla pachová konzerva Róma, umístěna v řadě pachových konzerv osob neromských. Tento pach byl pro psa natolik specifický, že ihned označil tuto konzervu, aniž by identifikoval individuální pach osoby. Nejde zde o žádný rasistický přístup, ale pouze snaha o vyloučení specifického zájmového pachu. Kloubek, M.: Vyhledávání a zajišťování pachových stop. Kriminologický sborník, 2003., č. 1, str. 34, a Vitásek, V.: Porovnání pachových stop metodou pachové identifikace. Kriminologický sborník, 1993., č. 11, str. 504.

5.1.5. Využití odorologických stop jako operativního poznatku

Využití pachové stopy může být v zásadě dvojitě: jako operativního poznatku nebo jako důkazu v řízení před soudem. Těžiště této práce se nachází v té části, která se zabývá jejím využitím před soudem; domnívám se však, že ani operativní aspekt pachových stop není zcela zanedbatelný.

Policejní orgán postupuje z úřední povinnosti v souladu s ustanovením § 158 trestního řádu tak, aby byly zjištěny všechny skutečnosti o trestném činu³⁵. Jedním z poznatků, které mohou policejnímu orgánu umožnit řádně splnit svou povinnost, je pochopitelně i pachová stopa.

Jedním z nejdůležitějších úkonů, kterým může vyšetřování trestného činu začít, je ohledání místa činu. Je nesporné, že zvláště v případě "horké stopy" nebo v případech, kdy se policejní orgán na místo činu dostaví brzo po jeho spáchání a jedná se současně o takový trestný čin, u něhož lze výskyt pachových stop předpokládat, může být pachová stopa pro kriminalisty jedním z nejcennějších nástrojů, jak co nejrychleji dopadnout pachatele.

Je nicméně také zřejmé, že policejní orgán může pachovou stopu využít i jinak než k pátrání po "horké stopě". V případě trestných činů, kde je podezřelých mnoho osob, nebo je pátrání značně ztíženo větším počtem osob vyskytujících se na místě činu, lze služebního psa dobře využít k označení osoby, na kterou by se měl policejní orgán zaměřit. I pokud bude takové označení neprůkazné (např. pro nejistotu psa, popř. pro "vyvětrání" stopy apod.), a nebude tedy lze takovou identifikaci použít coby důkaz před soudem, není dle mého názoru možné policejnímu orgánu odepřít takto získané poznatky a umožnit mu jejich následné rozpracování.

---

³⁵ Ustanovení § 158 odst. 1 trestního řádu: Policejní orgán je povinen na základě vlastních poznatků, trestních oznámení i podnětů jiných osob a orgánů, na jejichž podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu, učinit všechna potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřující ke zjištění jeho pachatele; je povinen činit též nezbytná opatření k předcházení trestné činnosti.

Z kriminalistického hlediska je možno metodu používat ve dvou rozdílných stádiích vyšetřování (tím není myšlen rozdíl mezi prověřováním a vyšetřováním ve smyslu trestního řádu), které se liší množstvím poznatků policie ohledně vyšetřované události. Použití tzv. metody screeningové – vyhledávací (jinde se např. hovoří o tzv. spekulativním vyhledávání³⁶), slouží policii ve chvíli, kdy pachatel ještě není znám. Psem jsou takto prověřovány srovnávací pachové stopy osob, které jsou podezřelé ze spáchání daného trestného činu (jedná se většinou o osoby již pro daný druh trestného činu odsouzené nebo vyšetřované, jejichž dřívější modus operandi může svědčit o tom, že daný čin spáchaly, popř. osoby, u nichž se nějaká souvislost s trestným činem dá důvodně předpokládat). To je prováděno tím způsobem, že pachová konzerva s otiskem pachové stopy je porovnávána se srovnávacími pachovými vzorky, odebranými podezřelým osobám (od místa činu k podezřelým osobám).

Jednou z možností, jak lze screeningovou metodu účelně využívat, je její spojení s kriminalistickými informačními systémy.³⁷ Učebnice však neuvádějí sbírku pachových konzerv jako jeden z druhů kriminalistických sbírek. Kriminalista je však pomocí tzv. evidence zájmových osob policie, která shromažďuje informace o kriminálně činných osobách schopen zjistit, zdali dané osobě byla srovnávací pachová stopa odebrána. Když se jeví některá takto evidovaná osoba jako možný pachatel a u některého odborného pracoviště existuje jeho srovnávací pachová stopa, provede se identifikace podle této stopy, aniž by tato osoba musela být kontaktována (a upozorňována, že se o ni orgány činné v trestním řízení zajímají). Když srovnávací pachová stopa neexistuje, je nutno ji odebrat. Pokud však tato osoba nebude kontaktována, a bude provedena pachová identifikace (která nebude následně opakována za

---

³⁶ Freday, L.: Národní databáze DNA ve Velké Británii. Odborná sdělení Kriminalistického ústavu, 1999, č. 4, str. 9.

³⁷ Porada, V. a kol.: Kriminalistika. 1. vyd., Brno, Akademické nakladatelství CERN s. r. o., 2001, str. 298.

zákonem stanoveným podmínek), lze se domnívat, že nebude před soudem uznána jako důkaz.

V tomto případě pozitivní pachová identifikace slouží především k zaměření pozornosti policie k dané osobě. Ze své podstaty ji lze provádět pouze v etapě trestního řízení před zahájením trestního stíhání.

V rámci vyhledávacího použití této metody existuje ještě jeden způsob jejího provádění, a to v případě, kdy se porovnávají otisky pachových stop navzájem. Tento způsob provádění nevede sice přímo k identifikaci pachatele, nicméně poukazuje na souvislosti mezi jednotlivými vyšetřovanými událostmi. Toho je používáno především při podezření, že několik podobně spáchaných trestných činů nasvědčuje sériové trestné činnosti.

Druhý způsob použití je konfirmační (potvrzující) za předpokladu, že je konkrétní podezřelá osoba orgánům činným v trestním řízení již známa. Identifikace je pak prováděna porovnáváním srovnávací pachové konzervy s pachovými konzervami s otisky pachových stop. Zde se na základě jejího výsledku buď posílí, nebo oslabí (nikoli však potvrdí nebo vyvrátí) podezření na konkrétní osobu.

Někteří autoři³⁸ zabývající se touto tematikou, uvádějí, že dalším způsobem využití metody pachových konzerv je její provedení konspirativním způsobem podle ustanovení § 23c zákona o Policii ČR³⁹. Jednalo by se o konspirativní odběr srovnávací pachové stopy bez vědomí osoby, které je odebírána. Srovnávací pachová stopa by zde byla snímána obdobně jako otisk pachové stopy, tedy nikoli přiložením pachového snímače na tělo osoby, ale např. jejím odebráním z židle, k tomu účelu upravené, na které podezřelá osoba seděla při pobytu na příslušné služebně Policie ČR. Takto „získaná srovnávací

---

³⁸ Kloubek, M. Vyhledávání a zajišťování pachových stop. Kriminologický sborník, 2003. č. 1, str. 36.

³⁹ Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění posledních předpisů (dále jen „zákon o Policii ČR“).

pachová stopa“ by mohla být porovnána s otiskem pachové stopy a případně konstatována shoda nebo nikoli.

Je zřejmé, že takto získaný důkaz by nebylo možné použít v soudním řízení, jelikož odběr „srovnávací pachové stopy“ by nebyl učiněn v souladu s ustanovením § 114 trestního řádu.⁴⁰ Jediným způsobem jejího použití je tedy jako operativně-pátrací metoda, sloužící k zaměření se na konkrétní osobu, proti které budou moci být získávány další důkazy již způsobem v souladu s trestním řádem.

Otázkou zůstává, zda se jedná o zásah do ústavně zaručených subjektivních práv osoby. Jak bylo uvedeno v kapitole 5.1.2., dle názoru Ústavního soudu se při odběru srovnávací pachové konzervy jedná o biologický materiál, stejně jako vlasy, nehty apod. Podléhá tedy ustanovení § 114 trestního řádu; o takovém odběru je třeba ve smyslu ustanovení § 114 odst. 5 trestního řádu poučit, stejně jako o následcích nevyhovění. Dle mého názoru je tedy takový konspirativní úkon vyloučen, neboť nelze souhlasit s tím, že by byla policie bez dalšího oprávněna podezřelým konspirativně odebírat např. vzorky vlasů.

---

⁴⁰ V daném případě je třeba respektovat veřejnoprávní metodu právní regulace, kdy pro osoby veřejného práva platí zásada: Co není povoleno, je zakázáno. Právní řád povoluje odběr biologického materiálu k procesnímu použití pouze podle ustanovení § 114 trestního řádu.

5.2. Použití pachové stopy jako důkazu v řízení před soudem

5.2.1 Odorologická stopa jako důkaz

Výhodou použití pachových stop jako operativního poznatku v kriminalistické praxi se zabývala kapitola 5.1.4.

Mají-li poznatky z pachové identifikace sloužit jako důkaz a má-li být metoda pachových konzerv uznávána jako zákonný důkazní prostředek, je třeba je provádět v souladu s příslušnými ustanoveními trestního řádu. Dříve byla tato metoda používána pouze jako operativně-pátrací prostředek policie, sloužící jako pouhá indicie k tomu, kam má v budoucnu policie zaměřit svoji pozornost. V posledních letech se však začala uznávat již jako důkaz před soudem.

Je také třeba zmínit, že vzdáme-li se metody pachových konzerv jako důkazního prostředku, vzdáváme se tím do jisté míry možnosti zjistit před soudem skutkový stav věci bez důvodných pochybností, čímž se částečně vzdáváme jednoho prostředků boje proti zločinnosti, což tak zcela nekoresponduje s ustanovením § 2 odst. 5 trestního řádu, kde je uvedeno, že orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Na druhou stranu je ovšem třeba si také uvědomit, že i vina obviněného, resp. obžalovaného musí být prokázána bez důvodných pochybností; vzhledem ke skutečnosti, že v případech pachové identifikace a pachových stop vůbec vzniká pochybností celá řada, je třeba klást si otázku, kterému ustanovení je třeba dát přednost. Ve světle nálezu Ústavního soudu lze konstatovat, že: „*Účelem trestního řízení není jenom spravedlivé*

potrestání pachatele, nýbrž i "fair" proces, který je nevyhnutelnou podmínkou existence demokratického právního státu"⁴¹.

Budeme-li výsledek pachové identifikace považovat za důkaz, je nutné ho zařadit v rámci nauky do jednotlivých kategorií. Důkazy je možné třídit dle několika kategorií; vzhledem k tomu, že výsledek pachové identifikace je buď pozitivní, nebo negativní, může být považována za důkaz buď usvědčující, nebo ospravedlňující. Za současného stavu trestního řádu s posílením kontradiktorních prvků (ustanovení § 2 odst. 5 trestního řádu a ustanovení § 220 odst. 2 trestního řádu) bude však v řízení před soudem sloužit především jako usvědčující důkaz, a to v případě pozitivního výsledku identifikace navrženého státním zástupcem, a naopak jako ospravedlňující důkaz, pokud je výsledek negativní v případě navržení obhájcem nebo obžalovaným. Opět je třeba poznamenat, že důkazní hodnota ať již pozitivního nebo negativního výsledku pachové identifikace je přinejmenším sporná, jak vyplývá z následujících kapitol.

Z hlediska pramene důkazu se jedná o tzv. důkaz odvozený a nikoli původní, jelikož byl získán zprostředkovaně. Pramenem důkazu je zde pes, chovající se určitým způsobem a nikoli samotná odebraná stopa. Na tomto místě lze podotknout, že právě pramen důkazu pachovou identifikací je dle mého názoru kamenem úrazu; pokud by totiž pramenem důkazu byla samotná stopa, kterou by bylo lze poznat vlastními smysly, resp. zprostředkovaně pomocí vědeckých metod, nečinila by pachová identifikace problém. Pro tuto chvíli je však důležitější dělení důkazu podle vztahu k dokazované skutečnosti na přímé a nepřímé.

Podle současné právní praxe a judikatury Nejvyššího a Ústavního soudu ČR⁴² je výsledek pachové identifikace důkazem nepřímým, jelikož

---

⁴¹ Nález Ústavního soudu ze dne 3.11.2004, sp. zn. II ÚS 268/03, Sbírka nálezů a usnesení ÚS, svazek čís. 35, nález č. 165.

dokazovanou skutečnost přímo nedokazuje, ale pouze říká, že určitá osoba přišla do fyzického styku s určitou věcí na určitém místě. I toto tvrzení nejvyšších soudů je dle mého názoru třeba brát s rezervou, neboť při hodnocení výsledků porovnání pachových stop je třeba vzít v úvahu i možnost přenosu pachové stopy. Věc, z níž pach pochází, může být užívána jinou osobou, dostane se určitým způsobem na místo činu apod.

---

⁴² Nález Ústavního soudu ze dne 4.3.1998 sp. zn. I. ÚS 394/97, Sbírnka nálezů a usnesení ÚS, svazek čís. 19, nález č. 116, Nález Ústavního soudu ze dne 3.8.2000, sp. zn. II. ÚS 418/99, Sbírnka nálezů a usnesení ÚS, svazek čís. 19, nález č. 116 a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.4.1999, sp. zn. 8 Tz 44/99.

5.2.2. Případy použití pachové stopy jako důkazu v ČR

První pokus o využití metody pachových konzerv jako důkazu trestním řízením byl popsán v článku J. Neděly ohledně případu z roku 1977.⁴³ Šlo o případ loupeže dle ustanovení § 234 trestního zákona⁴⁴ v jedné pražské vile, kdy rekognice pachatele poškozeným nebyla použitelná a jedinými zajištěnými stopami byly právě stopy pachové. Policejní orgán na pachatele upozornilo pozitivní srovnání pachových stop se srovnávacími stopami pachatelů jiné majetkové trestné činnosti a tento pachatel byl následně potvrzen u všech zajištěných stop ve vile. Na základě těchto poznatků bylo podezřelému sděleno obvinění. Trestní stíhání bylo však následně prokurátorem zastaveno. Argumenty, kterých tehdy bylo použito, se příliš nelišily od těch, které zaznívají nyní a na kterých stojí současná judikatura, tedy to, že metodu pachových stop lze používat toliko jako argument podpůrný a že pouze na jeho základě nelze dovést vinu.

Novějším publikovaným případem,⁴⁵ kdy byly použity pachové stopy, je kauza týkající se vydírání, omezování osobní svobody a následného pokusu o vraždu mezi čínskými obchodníky. Zajímavý na tomto případě je fakt, že pachové stopy nemusí sloužit vždy jen k přímé identifikaci pachatele, ale i k identifikaci oběti trestného činu. Zde bylo pachových stop použito k tomu, aby kriminalisté dokázali, že poškozený - dítě předškolního věku - se

---

⁴³ Neděla, J.: Pachové stopy. Kriminologický sborník, 1981, č. 10, str. 599.

⁴⁴ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákon“)

⁴⁵ V daném případě došlo k únosu syna čínského obchodníka, po němž bylo následně vyžadováno vysoké výkupné. Když pachatel z okolností zjistil, že nebude s tímto požadavkem úspěšný, rozhodl se uneseného mladého chlapce zbavit vzhledem k tomu, že jej dítě znalo. Chlapec byl svázan lepicí páskou a následně vozem zavezen na most, kde byl vhozen do velmi studené vody. Podařilo se mu však shodou náhod vyprostit z pout a dostat se na břeh, odkud následně zavolal pomoc. Hlavním důkazem o pachatelově vině byla chlapcova svědecká výpověď a rekognice, nicméně důkazní roli zde hrály i pachové stopy. Malý, K.: Pachová stopa jako důkaz. Kriminologický sborník, 2000. č. 5, str. 17.

v dané době nacházelo v blízkosti pachatele a jeho vozu, což bylo pachatelem popíráno.

Patrně nejznámější případ použití této metody souvisí s největší poštovní loupeží v historii české kriminalistiky z října 1997, spáchané v Praze Dejvicích, při které si pachatelé odnesli zhruba 29 miliónů korun. Proti obviněným byla jako důkaz použita, po chybně procesně provedené rekognici, právě pachová stopa, na které obžaloba prakticky stála.

Soud⁴⁶ zde v konečném rozsudku potvrdil stanovisko judikatury a obžalované osvobodil. Šlo o velké vítězství obhájce obžalovaných, advokáta JUDr. Štěpána Romana, který se dosud nejostřeji postavil proti metodě pachových konzerv. JUDr. Roman popírá jejich samotnou podstatu a ve sdělovacích prostředcích se v souvislosti s touto kauzou vyjádřil jako o „konci pachové stopy jako důkazu v trestním řízení“. Je třeba říci, že konec pachové stopy jako důkaz v trestním řízení se zatím nekoná; Nejvyšší soud však jasně deklaroval jeho podpůrnost a nepřímou, stejně jako upozornil na nutnost jeho pečlivého přezkumu.

Jako zajímavé lze hodnotit též rozhodnutí Nejvyššího soudu⁴⁷, kdy tento konstatoval, že právo na přítomnost obhájce u odběru srovnávací pachové stopy a při samotném porovnání pachových stop není právem obviněného, neboť se jedná o kriminalisticko-technický úkon, resp. kriminalistickou expertizu podobnou prohlídce a pitvě mrtvoly nebo rozboru biologického materiálu. Nejdůležitější body odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího soudu uvádím:

- ustanovení trestního řádu, která specifikují práva a povinnosti obhájce se nacházejí v ustanovení §§ 41 odst. 2 a 165 odst. 2 trestního řádu⁴⁸; z nich jednoznačně vyplývá, že obhájce je

⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.4.2003, sp. zn. 4 Tdo 56/2003.

⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 4.11.2003, sp.zn. 6 Tdo 1227/2003.

⁴⁸ Ustanovení § 41 odst. 2 trestního řádu:

oprávněn se zúčastnit vyšetřovacích úkonů, s výjimkami uvedenými v trestním řádu – přičemž provedení identifikace metodou pachových konzerv mezi takovými výjimkami zařazena není;

- Nejvyšší soud dále dovozuje, že mezi vyšetřovací úkony identifikace metodou pachových konzerv nepatří z toho důvodu, že stejně tak mezi ně nepatří úkony dle ustanovení § 113 – 118 trestního řádu; důvodem toho je podle Nejvyššího soudu ta skutečnost, že je realizují orgány odlišné od orgánů činných v trestním řízení;
- dále Nejvyšší soud uvádí, že pro řešení otázky zajištění práva obhajoby je důležité rozlišovat, zda se jedná o vyšetřovací úkon, a kdy jde toliko o úkon směřující k obstarání potřebného podkladového materiálu, tj. o postup spojený s využitím operativně pátracích prostředků (ustanovení § 158b až § 158e trestního řádu);
- porovnání otisku pachové stopy se srovnávací pachovou konzervou obviněného není vyšetřovacím úkonem, nýbrž se jedná o činnost prováděnou v rámci kriminalistické expertizy, která není prováděna orgány činnými v trestním řízení ve

---

Obhájce je oprávněn již za přípravného řízení činit za obviněného návrhy, podávat za něho žádosti a opravné prostředky, nahlížet do spisů (ustanovení § 65) a zúčastnit se podle ustanovení tohoto zákona vyšetřovacích úkonů. S obviněným, který je ve vazbě, je oprávněn mluvit v rozsahu stanoveném v ustanovení § 33 odst. 1.

Ustanovení § 165 odst. 2 trestního řádu:

Obhájce je již od zahájení trestního stíhání oprávněn být přítomen při vyšetřovacích úkonech, jejichž výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem, ledaže nelze provedení úkonu odložit a vyzrozumění o něm zajistit. Může obviněnému i jiným vyslychaným klást otázky, avšak teprve tehdy, až orgán výslech skončí a udělí mu k tomu slovo. Námitky proti způsobu provádění úkonu může vznášet kdykoliv v jeho průběhu. Účastní-li se obhájce výslechu svědka, jehož totožnost má být z důvodů uvedených v ustanovení § 55 odst. 2 utajena, je policejní orgán povinen přijmout opatření, která znemožňují obhájci zjistit skutečnou totožnost svědka.

smyslu ustanovení § 12 odst. 1, 2 trestního řádu, ač se v mnoha případech jedná o příslušníky Policie ČR.

S tímto rozhodnutím se dle mého názoru nelze ztotožnit, a to zejména s přihlédnutím k povaze úkonů, které se v rámci celého odorologického zkoumání provádějí.

Lze přisvědčit Nejvyššímu soudu v tom, že odběr pachových stop je zcela v pravomoci Policie ČR (kriminalistických techniků aj.), neboť se jedná o místo činu, resp. místo, které je nějak kriminalisticky významné. Na místo činu nemá obhájce ani žádná jiná osoba přístup, neboť existuje vysoká pravděpodobnost jeho kontaminace nebo zničení stop, a to nejen pachových.

Oproti tomu nelze souhlasit s názorem, že odběr srovnávací pachové stopy není úkonem, u kterého obviněný nemusí mít obhájce; vzhledem k výše zmíněnému nálezu Ústavního soudu, v němž Ústavní soud ČR jasně deklaroval, že odběr srovnávacích pachových konzerv je odběrem biologického materiálu, u kterého je přítomnost obhájce z hlediska ochrany ústavně zaručených práv obviněného naopak vhodná.

Co se týče samotného pachového porovnání, pak opět nelze souhlasit s názorem Nejvyššího soudu, totiž že se jedná o kriminalistickou expertizu. Přirovnání pachového srovnání s pitvou mrtvoly či jinými vědeckými metodami zkoumání je nepřiléhavé, neboť u pitvy mrtvoly, ani např. u analýzy DNA nemá obhájce důvod, aby jakkoliv zasahoval, nehledě k tomu, že obvykle nedisponuje potřebnými odbornými znalostmi, které by mohl využít. Analýzu DNA nebo pitvu mrtvoly provádí vždy expert, znalec, na rozdíl od metody pachové identifikace, kde je psovod zaměstnancem Policie ČR. Možnost kontaminace je rovněž nepravděpodobná, neboť se (jak je zmíněno výše v kapitole 5.1.3.) provádí k tomu vyškoleným technikem, psovodem, a to v uzavřeném prostoru, jehož parametry jsou stanoveny Závazným pokynem. Dále, vzhledem k subjektivnosti této metody, kdy může dojít k vědomému či nevědomému ovlivnění psa jeho psovodem, je nanejvýš

vhodné, aby se takového zkoumání zúčastnila osoba, která bude dohlížet na dodržování zákonnosti.

Konečně lze konstatovat, že se jedná o vyšetřovací úkon, který může být použit u soudu jako důkaz, a proto podléhá podmínkám ustanovení § 165 odst. 2 trestního řádu. Na závěr lze dodat, že porovnání pachových stop se svým charakterem podobá spíše rekognici, ačkoliv jeho mechanismus je odlišný, přičemž o právu obhájce být přítomen při rekognici právě za účelem ochrany práv jeho klienta nelze mít pochyb.

5.2.3. Případy použití pachové stopy jako důkazu v zahraničí

Metoda pachových stop je využívána v mnoha evropských zemích, z nichž v některých je také jako důkaz akceptována, byť mnohdy s odlišnými procesními pravidly pro odběr a srovnávání pachových stop (Bělorusko, Belgie, Dánsko, Maďarsko). V řadě jiných zemích je naopak využívána jen jako operativně-pátrací metoda (Litva, Ukrajina).⁴⁹

Co se týče USA, existuje několik soudních rozhodnutí, kdy tato metoda připuštěna nebyla vůbec – případ lid proti Craigovi⁵⁰. V případě lid proti Gatesovi soud prvního stupně pachovou identifikaci jako důkaz připustil, ale odvolací soud toto stanovisko změnil, jelikož obžaloba nebyla schopna soud přesvědčit o spolehlivosti tohoto důkazního prostředku. V případě lid proti Ramosovi⁵¹ byl obžalovaný Ramos obžalován z vraždy a znásilnění. Byl odsouzen k smrti soudem prvního stupně na základě pachové identifikace, žádné jiné důkazy nebyly nalezeny. Po dvanácti letech v cele smrti byl Nejvyšším soudem státu Florida osvobozen. Naopak v jiných případech soudy metodu pachových konzerv připustily, ačkoli se obhajoba snažila tento důkazní prostředek zpochybnit (lid proti Roscoovi, vydaný v roce 1984 v Arizoně nebo lid proti McNieovi, vydaný federálním soudem v New Yorku v roce 1983).

Z americké judikatury je také třeba zmínit rozhodnutí ve věci Kelly (Kelly rule) které vyslovilo závazný právní názor týkající se nových vědeckých metod, totiž že aby mohl být poznatek plynoucí z nové vědecké metody soudem přijat, musí splňovat tato tři pravidla: (i) musí být respektován většinou vědecké komunity, která uznává, že je tato metoda spolehlivá, (ii) svědek, který předkládá svědectví o této metodě musí být kvalifikovaným expertem v tomto oboru a (iii) musí být prokázáno, že osoba provádějící

---

⁴⁹ Wojcikiewicz, J. Identyfikacja człowieka przez psa na podstawie zapachu jako dowód naukowy. Kraków: Z Zagadnień Nauk Sądowych, 2000, str. 101.

⁵⁰ Craig v. State, 86 Cal.App.3d, (Cal. 1978).

⁵¹ Ramos v. State 496 So.2d 121 (Fla. 1986).

analýzu jedná v souladu s vědeckými metodami a postupy. Domnívám se, že pokud bychom aplikovali „Kelly rule“ v našich podmínkách, důkaz metodou pachových konzerv by nemohl být nikdy připuštěn.

Patrně největší rozmach metody pachové identifikace lze zaznamenat v Polské republice. Dne 5. listopadu 1999 judikoval Nejvyšší soud Polské republiky, že metodu pachových konzerv jako důkazní prostředek přijímá s odůvodněním, že tato metoda je dostatečně známa a popsána v odborné literatuře a doporučil její provádění formou expertního, tj. znaleckého zkoumání z toho důvodu, že se jedná o takové posouzení věci, která potřebuje odborné znalosti. Nejvyšší soud Polské republiky v tomto rozhodnutí rovněž poukázal na určité body v provádění této identifikace, které by měly být vyšetřovacím orgánem respektovány. Další rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. ledna 2000 posiluje roli znalce a dovozuje, že pachového srovnávání by se měl účastnit znalec z oboru odorologie, který se k tomuto srovnání nebude vyjadřovat až ex post u soudu, ale který má dohlížet a ingerovat do samotného srovnávání tak, aby bylo bezchybně prováděno. V Polské republice je tedy metoda pachových konzerv všeobecně přijímána jako důkaz u soudu použitelný. Jde však, jako v České republice, pouze o důkaz nepřímý a pouze na jeho základě nemůže být odvozena vina obviněného⁵². Podle polského trestního řádu, se může pachová identifikace provádět formou znaleckého zkoumání i vyšetřovacího úkonu. V praxi se více používá forma znaleckého zkoumání.⁵³

Zatímco v České či Polské republice je způsob provádění pachové identifikace obdobný, výrazné modifikace můžeme najít v jejím provádění v Nizozemském království, kde je metoda využívána taktéž.

---

⁵² Wojcikiewicz, J.: Scientific Evidence In Judicial Proceeding. Kraków, Institute of Forensic Research Publisher, 2000, str. 36.

⁵³ Wojcikiewicz, J.: Identyfikacja człowieka przez psa na podstawie zapachu jako dowód naukowy. Kraków, Z Zagadnień Nauk Sądowych, 2000, str. 98.

Nizozemské policejní orgány např. neodebírají otisk pachové stopy prostřednictvím pachového snímače, ale „konzervují“ přímo předmět doličný, corpus delicti, tak, jak byl nalezen (in natura). Srovnávací pachová stopa se naopak odebírá tak, že vyšetřovaná osoba a osoby, od nichž se odebírají srovnávací stopy, drží v ruce po dobu asi 10 min. železnou trubku, na které má pach vyšetřované osoby ulpět. Další rozdíl je v tom, že vyšetřovaná osoba se před odběrem srovnávací pachové stopy nesmí mýt.⁵⁴

Po rozdělení federace zůstalo dokazování metodou pachových konzerv důkazním prostředkem, který používají orgány činné v trestním řízení také ve Slovenské republice.

Provádění této metody se zde děje, stejně jako u nás, na základě již zmiňovaných interních normativních instrukcí, kterými jsou Nařízení prezidenta Policejního sboru č. 10/1998 o metodě pachových konzerv a Nařízení prezidenta Policejního sboru č. 30/1997 o kynologické činnosti v Policejním sboru.

Pachové porovnávání se na Slovensku provádí centrálně, a to v centru pro vyhodnocování pachových stop v Bánské Bystrici, kde jsou současně uchovávány všechny otisky pachových stop z míst činu a srovnávací pachové stopy podezřelých osob. Pachová identifikace se provádí především u nejzávažnějších forem trestné činnosti, jako jsou vraždy či loupeže.

---

⁵⁴ Wojcikiewicz, J. Identyfikacja człowieka przez psa na podstawie zapachu jako dowód naukowy. Kraków, Z Zagadnień Nauk Sądowych, 2000, str. 40.

5.2.4. Svědecké výpovědi osob zúčastněných na pachovém zkoumání

Jednou z možností, jak se vyrovnat se subjektivitou olfaktorického zkoumání je vyslechnout svědky, kteří v průběhu prověřování, vyšetřování i soudního procesu podíleli na odebírání pachových stop či srovnávacích konzerv nebo přímo prováděli porovnání pachů.

Tento postup má jistý smysl, neboť výsledkem těchto osob se soud bezprostředně seznamuje s důkazním materiálem, jakkoliv se jedná o seznámení zprostředkované. Policejní technik, který podává svědectví, může vypovědět o místech nálezů pachových stop, odkud je snímal, popř. zpřesnit protokol, který o odběru pachových stop vypracoval; stejně tak může být vyslechnut technik, který odebíral srovnávací pachové konzervy.

Patrně nejdůležitějším svědkem, který může být ve věci pachových stop vyslechnut, je bezesporu policejní psovod, který přímo prováděl pachové srovnání. Tento způsob se používá nejvíce v USA. Vzhledem k tomu, že ne každé policejní oddělení v USA má svoji vlastní kynologickou jednotku (nazývanou obvykle „K9 squad“, kvůli fonetické podobnosti spojení K9 a „canine“ – pes), používají tamní policejní orgány civilní osoby, které se výcvikem psů zabývají. Tyto osoby pak zhusta svědčí u soudu.

Ve věci lid proti Ryanu Willisovi⁵⁵ byl civilní psovod povolán jako svědek. Dosvědčil, že jeho fena Scarlet je cvičena k sledování osob a věcí podle jejich pachu, přičemž po jejich nalezení je cvičena ke skoku na ně. Byl povolán šerifem k případu vraždy, kdy oběť byla nalezena na parkovišti v odstaveném taxi. Psovod odebral vzorky pachu z různých věcí, které byly nalezeny v taxi. Fena Scarlet podle výpovědi projevila zájem („showed interest“) a vedla

---

⁵⁵ People v. Ryan Willis, Cal. B160530.

policisty nedaleko místa činu, kde obžalovaný bydlel nebo se tam delší dobu zdržoval.

K jednání u odvolacího soudu byl přivolán veterinární lékař coby znalec psů. Potvrdil čichové schopnosti Scarlet, nicméně poukázal na skutečnost, že pes musí dát nepochybný signál („unambiguous signal or alert“) že našel stopu. Vypověděl, že je možné, že Scarlet vypátrala člověka, nicméně nebyl schopen potvrdit, že jej vypátrala podle místa činu – jinými slovy, z taxi mohla „načichat“ pach člověka, který se v něm vezl (to obžalovaný nepopíral), nicméně nemusela sledovat jeho pachovou stopu v prostoru, ale pouze na ni náhodně narazila (obžalovaný bydlel oproti). Nebyla tedy prokázána cesta od místa činu k bydlišti, a tedy přímá souvislost s trestným činem. Důkaz pachovou identifikací byl zamítnut na základě výpovědi psovoda a veterinárního lékaře.

Vzhledem k odlišnostem trestního řízení v systému common law v USA se také uplatňuje důkaz výpovědí a praktickým příkladem. Psovod předstoupí před soud a provede náhodnou pachovou zkoušku někoho ze zúčastněných osob; pokud je úspěšná, není to sice důkaz (tím méně důkaz usvědčující), nicméně lze předpokládat, že na porotu to udělá silný dojem⁵⁶. Bylo však opakovaně poukazováno na to, že pes není schopen se dostatečně před soudem (tj. v pro něj cizím prostředí) soustředit a pachovou zkoušku neprovede. To samozřejmě snižuje její věrohodnost, a může vést k závěru, že totiž není-li pes schopen provést za ztížených okolností pachovou zkoušku, nelze ani odhadovat, jaké všechny vlivy na něj mohou působit při provádění pachové identifikace.

---

⁵⁶ Jessica Snyder Sachs: What the Cold Nose Knows, Popular Science, 2005.

5.2.5. Odborné vyjádření

Odborné vyjádření je listinným důkazem ve smyslu ustanovení § 112 trestního řádu; je tedy listinou, která svým obsahem prokazuje nebo vyvrací dokazovanou skutečnost vztahující se k trestnému činu nebo k obviněnému.

Důkaz pachovou identifikací se podle platných norem realizuje právě pomocí odborného vyjádření. Je vypracováno odborným pracovištěm v souladu s ustanovením § 105 trestního řádu a příslušnými ustanoveními Závazného pokynu.

Z hlediska důkazní teorie je nutné zamyslet se nad tím, jaký je vlastně charakter odborného vyjádření. Panuje přesvědčení, že se jedná o jakýsi "menší" znalecký posudek, což ovšem není tak zcela pravda. Znalecký posudek je v první řadě samostatný důkazní prostředek, který je v trestním řádu samostatně upraven; dále se jedná o důkaz podaný znalcem, tj. odborníkem ve svém oboru, zapsaným do seznamu znalců, což vyžaduje jistou odbornou kvalifikaci, která je potvrzena státem k tomu pověřenými orgány.

Oproti znalci má tak odborné vyjádření z oboru pachové identifikace jednu zásadní nevýhodu: není poskytováno, alespoň u nás ne, nezávislou osobou, ale policejním psuvodem. Nelze se zcela ztotožnit s tvrzením, že policejní technik/psuvod je nezávislý, neboť se nejedná o orgán činný v trestním řízení, jak uvedl Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 4. listopadu 2003, sp. zn. 6 Tdo 1227/2003.

O provedení odborného vyjádření zažádá orgán činný v trestním řízení podle ustanovení § 105 odst. 1 trestního řádu formou žádosti o podání odborného vyjádření, což je v souladu s trestněprocesní naukou tzv. **opatření**, tedy orgán činný v trestním řízení si odborné vyjádření „vyžádá“, nikoli o něm

„rozhodne“, takže se odborné vyjádření nezískává na základě usnesení; to také znamená, že proti němu není přípustná stížnost.⁵⁷

Pro přípravu odborného vyjádření je nutno užít ustanovení § 107 trestního řádu ohledně přípravy posudku. Orgán činný v trestním řízení musí přesně vymežit, co od příslušného pracoviště žádá, tedy kterou osobu nebo spornou stopu chce prověřit. Bude se jednat o úkoly prověření, jaké (pokud nějaké) pachové stopy zajištěné na místě činu jsou shodné s určitou srovnávací stopou, anebo naopak, která sporná konzerva (pokud nějaká) se shoduje s některou z většího počtu srovnávacích konzerv prověřovaných osob. Odbornému pracovišti je samozřejmě nutno poskytnout pachové konzervy, které chce orgán činný v trestním řízení prověřit, jestliže mu ještě nebyly odeslány.

Forma odborného vyjádření, provedeného odborným pracovištěm, byla dříve označována jako Zpráva o výsledku srovnávání pachů.⁵⁸ Podle stávajícího Závazného pokynu se používá již jen termínu odborné vyjádření.

Ačkoli se o znalecký posudek ve smyslu zákona o znalcích a tlumočnících nejedná, obsah zprávy by měl být v souladu s ustanovením § 13 prováděcí vyhlášky k zákonu o znalcích⁵⁹ a skládal by se tedy z nálezu a vlastního odborného vyjádření, kde odborník odpovídá na otázky mu stanovené. Znalecká doložka v tomto vyjádření být nemůže, jelikož se nejedná o ústav specializovaný na znaleckou činnost ve smyslu ustanovení § 21 odst. 1 zákona o znalcích a tlumočnících⁶⁰. O každém srovnávání pachů se vede srovnávací diagram, uvedený v příloze č. 5 Závazného pokynu, kterým zajišťuje psovod dokumentaci k odbornému vyjádření o výsledku porovnání otisků pachových stop.

⁵⁷ Kroulík, P., Mladová, M.: Novely. Kriminalistický sborník, 2002. č. 1., str. 36.

⁵⁸ Vaněk, P., Pávek, L.: Metoda pachových konzerv v trestním řízení. Kriminalistický sborník, 1990, č. 1, str. 45.

⁵⁹ Vyhláška č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících.

⁶⁰ Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o znalcích a tlumočnících“)

Srovnávací diagram je součástí odborného vyjádření, přičemž je možné k němu přiložit i videozáznam prováděného srovnávání. Jak bylo zmíněno v předchozí kapitole, není vyloučena možnost uplatnit k podpoření věrohodnosti odborného vyjádření výsledků srovnávání, provádějícího identifikaci, jako svědka.

Stejně jako v případě znaleckého posudku, je nepřípustné, aby odborné vyjádření o pachové identifikaci obsahovalo věcný rozbor posuzovaného případu, čímž se vylučuje, aby byly důkazy hodnoceny někým, kdo k tomu není oprávněn. Orgán, vyžadující odborné vyjádření, v žádosti neuvádí jiné údaje než identifikační a ty, které se vztahují výhradně k okolnostem zajištění otisků pachových stop a srovnávacích pachových stop.

Odborné vyjádření tedy obsahuje pouze základní identifikační údaje případu, určení, které sklenice pes označil a zda šlo o otisk pachové stopy, či o srovnávací pachovou stopu. Odborné vyjádření tedy pouze potvrzuje, či vylučuje shodu předložených pachových konzerv.

5.2.6. Znalecký posudek

Charakter znaleckého posudku je, jak bylo řečeno v předchozí kapitole, poněkud odlišný od odborného vyjádření. Po novele trestního řádu se znalecký posudek používá ve vztahu k odbornému vyjádření pouze subsidiárně, a to ve chvíli, kdy nelze, vzhledem ke složitosti úkolu, využít odborného vyjádření. V současné době však nelze metodu pachových konzerv provádět formou znaleckého posudku jako důkazního prostředku. Jak bylo uvedeno v předchozích kapitolách, na rozdíl od praxe v USA se ČR nachází v situaci, kdy z důvodu nedostatečného personálního a materiálního vybavení, kterého je pro tuto metodu třeba, mohou tuto metodu provádět pouze odborná pracoviště policie (či jiné odborné instituce) a nikoli znalci zapsaní do seznamu znalců jako fyzické osoby, či znalci ustanovení ad hoc.

Orgán činný v trestním řízení o vyhotovení znaleckého posudku požádá znalce. Tato žádost má opět, stejně jako v případě odborného vyjádření, povahu opatření, proti němuž není přípustná stížnost. Situace se liší od úpravy před novelou, kdy se o vyžádání posudku rozhodovalo formou usnesení.

Odborné ústavy, specializované na znaleckou činnost, jsou zapsány v souladu s ustanovením § 21 odst. 1 zákona o znalcích a tlumočnících v seznamu vedeném ministerstvem spravedlnosti. Kriminalistický ústav Praha a Odbor kriminalistické techniky a expertiz jsou v tomto seznamu zahrnuty jako specializovaná pracoviště pro obor kriminalistika a Kriminalistický ústav Praha dále pro obory elektrotechnika, chemie, písmoznalectví a strojírenství.

Nejnovější rozsah znaleckého oprávnění pro Kriminalistický ústav Praha a Odbor kriminalistické techniky a expertiz byl uveřejněn v Ústředním věstníku, částka 4/2000. Tento rozsah není stanoven pouze obecně, ale jsou zde taxativně vyjmenována konkrétní odvětví kriminalistiky, v nichž je možno vykonávat znaleckou činnost. Odorologická, pachová nebo olfaktorická

expertiza se zde však nenachází. Nelze ji zařadit ani do některých jiných odvětví, jako je chemická, fyzikálněchemická nebo biologická expertiza.

Výhodou znaleckého posudku je nejen to, že jeho věrohodnost a důkazní síla je vyšší nežli u odborného vyjádření, ale zejména jeho nezávislost na policejních orgánech a vyšší odbornost. Na druhé straně je jeho vypracování vždy o něco zdlouhavější. Lze se domnívat, že složitost metody pachových konzerv a její ne zcela prokázaná spolehlivost je důvodem, proč by pro tuto metodu mělo být použito spíše znaleckého zkoumání, byť z ustanovení § 105 trestního řádu vyplývá, že by ho mělo být užíváno pouze pro složité otázky. Pokud by bylo možné provádět odorologickou expertizu formou znaleckého zkoumání, bylo by vhodné minimálně u zvláště závažných případů trestné činnosti, kupříkladu tam, kde by bylo podezření, že čin spáchalo více osob a bylo by nutno porovnat obzvláště velké množství, ať už srovnávacích pachových stop nebo otisků pachových stop. V takovém případě totiž vždy vzniká množství otázek (např. podíl jednotlivých obviněných na trestném činu).

V současné době lze využít znaleckou expertizu při použití plynové chromatografie, která, protože se jedná o fyzikálně-chemickou metodou zařazenou na seznamu mezi povolené druhy expertiz, může být prováděna Kriminalistickým ústavem a Odborem kriminalistické techniky a expertiz. V této době se však provádí odorologická expertiza plynovou chromatografií pouze ke zkoumání anorganických látek při skupinové nebo druhové identifikaci věcí. Pokud vědecký pokrok dosáhne takové úrovně, že ji bude v budoucnu možné využít k identifikaci osob, lze se domnívat, že se tak bude dít právě znaleckým zkoumáním.

5.3. Hodnocení odorologických stop jako důkazů v judikatuře soudů

Zatímco pro policejní orgány a státní zastupitelství je otázka použití pachové stopy jako důkazu ve smyslu zmiňovaného Závazného pokynu⁶¹ celkem jasná, rozhodnutí soudu se liší. Celý problém lze redukovat na to, jednalo-li se pouze o operativně-pátrací metodu policie, anebo ji lze v trestním řízení využívat jako jeden z důkazních prostředků, popř., jaké důkazní síly bude požívat.

Schematicky pak lze myšlenkový posun ve vnímání pachových stop coby důkazů použitelných před soudem charakterizovat takto:

- do změny společenských poměrů v roce 1989 metoda pachové identifikace jako důkazní prostředek uznávána nebyla a soudy její použití nepřipouštěly;
- začátkem devadesátých let soudy metodu připouštět začínají, nicméně v těchto rozhodnutích panuje nejednotnost;
- v polovině devadesátých let začíná být metoda většinou soudy uznávána, a podobně jako v Polské republice soudy její věrohodnost až příliš přeceňují. V této době se problematikou pachových konzerv začíná zabývat i Ústavní soud.

Před rokem 1989 souviselo utajení pachové identifikace s utajenou směrnicí VB/F-21/R-77 z roku 1977. Tato směrnice byla právě v roce 1989 odtajněna. Utajování této metody se naprosto neslučuje se zásadou práva na spravedlivý proces⁶² a principu veřejnosti řízení zakotveného v ustanovení § 2 odst. 10 trestního řádu. Aby mohly tyto důkazy být tímto způsobem provedeny (tedy zprávy o srovnání pachů přečteny) muselo by se tak stát s vyloučením veřejnosti. Soud sice může jednat s vyloučením veřejnosti dle ustanovení § 200

⁶¹ Pachové stopy, výkladové stanovisko č. 10/1995 Nejvyššího státního zastupitelství.

⁶² Ustanovení čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

trestního řádu, jestliže jsou v řízení projednávány utajované skutečnosti, nicméně utajovat způsob provedení důkazního prostředku nelze. Lze tedy uzavřít, že s myšlenkou utajování metody sloužící jako důkazní prostředek se nelze v demokratickém státě ztotožnit.

Judikatura z období před rokem 1989 pak v zásadě v souladu s tehdejší právní úpravou odmítá uznat používání metody pachových konzerv jako důkaz prováděný před soudem⁶³. Nejvyšší soud tak ve svém stanovisku⁶⁴ uvedl, že „...Vyskytly se i případy, kdy závěr o vině je vyvozován též z existence tzv. pachových stop zajištěných na místě činu. K této otázce je nutno uvést, že metoda pachových konzerv je operativně taktickou pomůckou pro objasňování trestné činnosti a slouží jako indicie pro orientaci a další zaměření práce operativních orgánů a vyšetřovatelů VB. Nemůže být proto použita jako jediný usvědčující důkaz proti pachateli a její význam tkví pouze v tom, že na jejím podkladě mohou být získány důkazy způsobem upraveným v trestním řádu, které pak lze v trestním řízení použít a hodnotit. Takové přecenění významu tzv. "rekognice" pachových stop služebním psem se projevilo při rozhodování krajského soudu v Českých Budějovicích ve věci sp. zn. 1 T 6/87 (obviněný V.Z. a spol.). Pochybení ve shora uvedeném smyslu bylo napraveno Nejvyšším soudem ČSR (sp. zn. 2 To 3/88). V rozhodnutích, které se vyjadřují k metodě pachových konzerv, se především poukazuje na to, že se jedná o „metodu výhradně určenou pro potřeby příslušníků SNB...“. Poněkud zvláštní je formulace, „...že metoda pachových konzerv nemůže být proto použita jako jediný usvědčující důkaz proti pachateli...“ Z této formulace jako by vyplývalo, že důkaz touto metodou je v podstatě možný, nicméně jde o důkaz nepřímý, který sám o sobě nestačí k usvědčení pachatele. Z celku ale vyplývá, že soud jasně uzavřel, že metoda má význam pouze jako operativně pátrací.

⁶³ Pojezdný, J.: Ještě k problematice využití tzv. pachových konzerv v trestním řízení. Bulletin advokacie, 1997, č. 2, str. 87.

⁶⁴ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 30.11.1988, sp. zn. Tpj 97/88.

Z řad obhájců⁶⁵ však již dlouho zaznívá kritika, která se opírá o relativně silné argumenty: podle nich je metoda pachových konzerv metodou vysoce subjektivní, která za jistých okolností snad může vést k individuální identifikaci člověka, ale její význam je třeba považovat pouze za podpůrný. Její výsledek a spolehlivost jsou závislé na různých objektivních i subjektivních činitelích, jak na straně získaného materiálu, tak i na straně psa a psovoda.

Dalším problémem, na který je poukazováno, je to, že tuto metodu v podstatě nelze přezkoumat z hlediska možných objektivních ani subjektivních nedostatků. Krom toho není ani možné ve většině případů pachovou identifikaci provést před soudem, neboť pes není obvykle schopen např. v jednacím síni ztotožnění provést. Podle těchto argumentů tato metoda překračuje uznávané meze, které musí mít každá kriminalistická metoda použitá před soudem (srov. s "Kelly rule" v kapitole 5.2.3). Je také třeba poukázat na to, že vzhledem k tomu, že jde o operativně-pátrací metodu, neměly by její výsledky být zahrnuty ani do trestního spisu.

Obdobné stanovisko lze zaznamenat v časopise polské advokátní komory, kde autor článku požaduje podložení této metody poznatky exaktních věd, což lze jistě hodnotit jako požadavek oprávněný. Podle něj dvacetiletá praxe metody, kdy její poznatky mohly být potvrzeny pouze prověřováním jinými psy, není dostatečná k tomu, aby mohla být před soudem použita jako důkaz.⁶⁶ Po prověření této metody exaktními vědami se kloní k jejímu provádění formou znalecké expertizy.

V podstatě stejné stanovisko zaujal i přední polský kriminalista J. Wojcikiewicz, který též považuje za nutné podpořit tuto metodu poznatky

---

⁶⁵ Roman, Š.: K problematice využití tzv. pachových konzerv v trestním řízení. Bulletin advokacie, 1996, č. 8, str. 20; Mandák, V.: Připomínky k publikaci nové judikatury ohledně pachových konzerv. Bulletin advokacie, 1996, č. 8, str. 23; Pojezdny, J.: Ještě k problematice využití tzv. pachových konzerv v trestním řízení. Bulletin advokacie, 1997, č. 2, str. 87.

⁶⁶ Hanousek, T.: Meandry osmologii, Palestra. Pismo advokatury Polskiej, 1998, č. 1,2, str. 46.

exaktních věd. Argument, že za použití více psů se dospělo ke stejnému závěru, považuje za nedostatečný.⁶⁷

Počátkem devadesátých let se metoda pachových konzerv začala jako důkazní prostředek většinou před soudem uznávat, a to i přes jasný postoj Nejvyššího soudu stavícího se k této metodě negativně. V Polské republice se pak tato metoda začala považovat skoro za „královnu důkazů“, a to až do doby, kdy Nejvyšší soud Polské republiky několik takových rozhodnutí zrušil a vytvořil závazné stanovisko o hodnocení těchto důkazů (blíže v kapitole 5.2.3). Wojcikiewicz⁶⁸ uvádí, že existovaly případy, kdy neexistoval žádný jiný důkaz než důkaz pachovou zkouškou; nebo, dokonce, existovaly případy, kdy výsledky pachové zkoušky byly v příkrém rozporu s ostatními, byť i kvalitními důkazy, přičemž žalovaný byl odsouzen právě na základě důkazů pachových zkoušek.

I v České republice však byla praxe soudů naprosto nejednotná. Z publikované judikatury, která se pachových stop přímo netýká, ale je o nich zmínka, vyplývá, že soudy pachovou identifikaci jako důkaz akceptují s tím, že např. vedle zprávy o srovnání pachů chce soud shlédnout i videozáznam pachové identifikace - lze tedy stále pozorovat jistou nedůvěru vůči této metodě. Jsou známy případy, kdy si senát nechal předvést činnost psa při této pachové identifikaci a teprve potom rozhodoval o její věrohodnosti. V některých případech však soudy setrvaly na stanovisku Nejvyššího soudu, a tudíž metodu pachových stop za důkaz nepovažovaly,⁶⁹ nebo ji sice za důkaz považovaly, ale s naprostou minimální průkazností.⁷⁰

---

⁶⁷ Wojcikiewicz, J.: Identyfikacja człowieka przez psa na podstawie zapachu jako dowód naukowy. Z Zagadnień Nauk Sądowych, Kraków, 2000, str. 99.

⁶⁸ Wojcikiewicz, J.: Metaekspertyza osmologiczna, Z Zagadnień Nauk Sądowych, 1998, str. 158-164.

⁶⁹ Rozsudek Krajského soudu Hradce Králové, sp. zn. 6 To 295/1993 (in: J. Pojezdný, J.: Ještě k problematice využití tzv. pachových konzerv v trestním řízení. Bulletin advokacie, 1997, č. 2, str. 87.)

⁷⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 25.9.1996 sp. zn. III. ÚS 83/96, Sbíрка nálezů a usnesení ÚS, svazek čís. 6, nález č. 87.

Jak je tedy jasně vidět, že soudy přistupují k takto získanému důkazu spíše jako k důkazu nepřímému (ve vztahu k dokazované skutečnosti) a podpůrnému (tj. v poměru k ostatním důkazům), který tyto důkazy toliko doplňuje⁷¹, popř. může dopomoci k uzavření řetězce důkazů a je nutno jej vždy hodnotit v kontextu s důkazy ostatními.⁷² O jeho podpůrnosti svědčí nakonec i to, že někdy fakt, že tento důkaz nebyl opatřen v přípravném řízení, ačkoli pachové stopy byly zajištěny, neznamená, že z jiných základních skutečností, významných pro rozhodnutí soudu, nedošlo k dostatečnému objasnění věci. Vyhodnocení pachových stop, s ohledem na obsah jiných důkazů, totiž nemůže podstatným způsobem ovlivnit vlastní rozhodování o vině obžalovaného.⁷³

Tato nejednotnost v názorech obecných soudů se v polovině 90 let projevila tak, že se podobně jako v Polské republice vyskytovaly rozsudky považující výsledky pachové identifikace za takřka stěžejní důkaz, na jehož podkladě může být vysloven odsuzující rozsudek. Na tuto situaci nakonec reagoval Nejvyšší soud 27. dubna 1999 ve svém rozsudku 8 Tz 44/1999⁷⁴, a to více jak deset let poté, co bylo vydáno první stanovisko k použití výsledku pachové identifikace jako důkazu před soudem.

Tímto procesem, mediálně sledovaným (neboť se jednalo ve své době o jednu z rekordních uloupených částek), byla causa vyloupení pošty v Praze 6 -Dejvicích, o které jsem se v této práci již zmiňoval. V tomto případě byly jediným rozhodujícím důkazem svědčícím v neprospěch obžalovaných, který byl nalezen na místě činu, právě pachové stopy. Nejvyšší soud reagoval na stížnost pro porušení zákona, podanou ministrem spravedlnosti v neprospěch obviněných, když jak soud prvního stupně, tak i odvolací soud, odmítly metodu pachových konzerv s poukazem na to, že se „*nejedná o důkaz*

⁷¹ Nález Ústavního soudu ze dne 21.5.1996 sp. zn. I ÚS 32/95. Sbírnka nálezů a usnesení ústavního soudu, svazek č. 5, nález č. 40.

⁷² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22.7.1997 sp. zn. 1 Tzn 7/97.

⁷³ Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12.3.1997, sp. zn. 1 To 27/97.

⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze 27.4.1999, sp. zn. 8 Tz 44/1999.

použitelný před soudem, ale že jde jen o kriminalistickou metodu". Tomuto názoru Nejvyšší soud za pravdu nedal. Použitelnost metody pachových konzerv Nejvyšší soud vyvodil z obecného ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu, podle něhož „za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci“ a tudíž žádný úkon, který může přispět k objasnění věci, nelze předem vyloučit z okruhu přípustných důkazních prostředků. Má za to, že splňuje-li všechny náležitosti úkonu podle trestního řádu, lze ho jako důkaz použít, i když trestní řád nezná zvláštní úpravu postupu.

Správně je zde Nejvyšším soudem poukazováno na fakt, že metoda je v současné době nepřezkoumatelná smyslovými orgány člověka, tedy i orgány činnými v trestním řízení, vzhledem k tomu, že je založena pouze na chování psa. Tento argument sám o sobě však podle Nejvyššího soudu není důvodem pro to, abychom metodu jako celek odmítli. Soud však nabádá při jejím hodnocení k velké obezřetnosti a výslovně uvádí, že se jedná o důkaz „*podpůrný a nepřímý*“ a proto **vylučuje jeho použití jako jediného a osamoceného usvědčujícího důkazu.**

V rámci zásady volného hodnocení důkazů (vyplývající z ustanovení § 2 odst. 6 trestního řádu) by pak bylo třeba, „*aby orgány činné v trestním řízení pečlivě hodnotily výsledky získané metodou pachové identifikace, v souvislosti s obsahem ostatních důkazů, vztahujících se k dokazované skutečnosti*“. Správně je zde upozorněno, že je nutno brát zřetel na to, zda byla shoda konstatována na základě pozitivního vyhodnocení jediného otisku pachové stopy anebo na základě většího počtu otisků.

Z další argumentace Nejvyššího soudu lze uvést důrazné upozornění, že je nutno brát zřetel také na to, kde a kdy byly otisky pachových stop nalezeny, s jakým časovým odstupem byla tato shoda zjištěna a na jiné okolnosti, charakteristické pro každý jednotlivý případ. Soud sice v rozhodnutí neuvádí, jak důkaz z pachové identifikace hodnotit (což ani nesmí), říká ovšem, že jej v řízení před soudem hodnotit lze. Způsob takového hodnocení a to, jaká

skutková zjištění z něj soudy mají vyvozovat, pak míří zcela do oblasti zásady volného hodnocení důkazů soudem rozhodujícím v prvním stupni. Avšak až po zhodnocení výsledků použití metody pachových konzerv z výše uvedených hledisek, lze činit závěr o tom, zda určité skutečnosti byly či nebyly prokázány.

V souladu s tímto názorem je i publikované rozhodnutí v souvislosti s pachovými stopami Vrchního soudu v Praze,⁷⁵ kdy na námítky obžaloby proti metodě pachových konzerv jasně říká, že jim „je možno přisvědčit potud, že soudní praxe přiznává tomuto důkazu hodnotu pouze podpůrnou, která navíc nabývá na kvalitě pouze za předpokladu, že vina pachatele je prokazována také jinými, především přímými důkazy. V daném případě může dobře sloužit k prověrce věrohodnosti a důkazní kvality svědectví poškozeného“.

Nelze však přehlédnout, že i přes toto jasné stanovisko Nejvyššího soudu se stále některé soudy nižších stupňů s jeho vyzněním neztotožňují. Jedním z takových, relativně nedávných případů bylo i rozhodnutí Okresního soudu v Českém Krumlově ze dne 18.5.2005, sp. zn. 3 T 117/2004, které bylo následně Krajským soudem odvolacím rozsudkem zrušeno a toto rozhodnutí bylo potvrzeno i Nejvyšším soudem, který zamítl dovolání nejvyšší státní zástupkyně. Některé z těchto případů musel řešit až Ústavní soud s přihlédnutím k porušení základních lidských práv podle čl. 8 odst. 2 Listiny, čemuž je věnována následující část kapitoly.

Rozhodnutí Ústavního soudu, který není součástí soustavy soudů obecných, ale má z ústavy zvláštní postavení orgánu ochrany ústavnosti a druhého pilíře soudní moci (vedle obecných soudů), jsou kvalitativně jiného druhu, nežli rozhodnutí obecných soudů. V souvislosti s pachovými stopami rozhodoval vždy o ústavní stížnosti podle ustanovení čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci

---

⁷⁵ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 9.1. 2001, sp. zn. 7 To 141/2000.

do ústavně zaručených základních práv a svobod. Podle ustanovení čl. 89 odst. 2 Ústavy jsou jeho rozhodnutí závazná pro všechny orgány i osoby.

Otázkou pachových stop a metodou pachových konzerv se zabýval Ústavní soud od svého vzniku celkem ve dvanácti případech (kde se Ústavní soud vyjádřil k jejich charakteru). Význam těchto nálezů pro rozhodování ostatních soudů je důležitější, nežli všechna předchozí publikovaná rozhodnutí obecných soudů na toto téma, neboť stanovuje limity pro použití a hodnocení metody pachových konzerv.

Jedním z prvních rozhodnutí byl náleží Ústavního soudu⁷⁶ ze dne 25.6.1997, sp. zn. II. ÚS 341/1996. Stěžovatel napadl ústavní stížností rozsudek Městského soudu v Praze, který potvrdil jeho vinu pro trestný čin loupeže podle ustanovení § 234 odst. 1 trestního zákona.

Stěžovatel ve svém podání namítal, že v řízení před soudem bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces podle ustanovení čl. 36 a 40 Listiny a ustanovení čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen Úmluva). Namítal především porušení presumpce neviny, vzhledem k tomu, že soud vzal v potaz pouze výsledky poškozeného a nikoli svědků předvolaných obhajobou, jejichž výpověď svědčila v jeho prospěch (tito byli však v přátelském poměru ke stěžovateli).

Vedle toho je zde napadána metoda pachových konzerv jako důkazní prostředek před soudem nepoužitelný, a to především z důvodu jeho nepřezkoumatelnosti. Pachové stopy z míst, která poškozený označil, že se jich pachatel dotýkal a z nichž byly následně sejmuty, byly na základě provedené pachové identifikace formou odborného vyjádření ztotožněny se srovnávací pachovou stopou stěžovatele. Právě tyto pachové stopy však přesně doplňovaly svědeckou výpověď poškozeného.

---

⁷⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 25. června 1997, sp. zn. II. ÚS 341/1996, Sběrka nálezů a usnesení ústavního soudu, svazek č. 8, náleží č. 84.

Ústavní soud jako již tolikrát předtím konstatoval, že mu jako orgánu kontroly ústavnosti stojícímu mimo soustavu obecných soudů nepřísluší znovu hodnotit skutková zjištění obecných soudů, nebo je doplňovat. Zaměřil se pouze na zjištění, zdali nebyla porušena některá ze základních práv zaručená Ústavou, Listinou a mezinárodními závazky o lidských právech. Vzhledem k tomu, že v tomto případě podle názoru Ústavního soudu žádné z těchto práv porušeno nebylo, stížnost zamítl. V odůvodnění uvedl, že je věcí soudu, zda přípustnost tohoto důkazu v průběhu řízení konstatuje; i pokud tak učiní, může z něj však vyvodit jen fakt, že pachatel na místě činu byl a dotýkal se předmětů, z nichž byly pachové stopy sejmuty. Z tohoto odůvodnění jasně vyplývá (byť to není *explicitě* uvedeno), že výsledek pachového srovnávání sice jako důkaz může sloužit, nicméně půjde o důkaz vždy nepřímý a podpůrný. O jeho podpůrnosti v tomto případě pak jasně svědčí to, že hlavním důkazem byla svědecká výpověď poškozeného a pachové stopy zde pouze doplnily obraz rekonstruovaného skutku tak, že soud zde mohl bez důvodných pochybností o vině rozhodnout.

Následující náleží Ústavního soudu⁷⁷ se vyslovuje k metodě pachové identifikace poněkud obšírněji.

V napadeném usnesení Městského soudu v Praze, který potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, který stěžovatele uznal vinným z trestného činu krádeže podle ustanovení § 248 odst. 1 písm. b) a odst. 2 trestního zákona a trestným činem porušování domovní svobody podle ustanovení § 238 odst. 1 a 2 trestního zákona, vytýká stěžovatel porušení ustanovení čl. 7 odst. 1 a čl. 8 odst. 2 Listiny a dále ustanovení čl. 5 a čl. 6 Úmluvy. Stěžovatel byl zadržen policejním orgánem při jedné z preventivních akcí ve chvíli, kdy se pohyboval na jednom pražském sídlišti a choval se podezřele. Byla mu odebrána srovnávací pachová stopa, následně ztotožněná s jednou z odebraných stop

---

⁷⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 4.3.1998, sp. zn. I. ÚS 394/1997, Sběrka nálezů a usnesení ÚS, svazek čís. 40, náleží č. 41.

z několika vloupání na tomto sídlišti. Obecným soudům je vytýkáno, že neproběhly výslechy svědků navrhané stěžovatelem a dále to, že byl odsouzen prakticky jen na základě výsledku pachové identifikace, provedené metodou pachových konzerv a výpovědí policistů, uvádějících, že se choval podezřele.

V první řadě se Ústavní soud zabýval otázkou charakteru odebírání srovnávacích pachových stop a konstatoval, že se jedná o úkon ve smyslu ustanovení § 114 odst. 2 trestního řádu, tj. nejedná se o zásah do tělesné integrity lidského organismu; není tedy nutné, aby ho prováděl lékař nebo jiný zdravotnický pracovník. Ačkoli toto ustanovení bylo poslední velkou novelou v tomto duchu novelizováno, tyto odběry nejsou pro aplikační praxi ještě úplně jasnou záležitostí.

Ústavní soud se dále přímo zabýval použitím metody pachové identifikace jako důkazu v řízení před soudem. Uvedl, že *„pouze na základě sejmутého otisku pachové stopy, navíc ještě pouze z podlahy bytu poškozeného, neskýtá bezpečnou záruku v tom směru, aby mohlo dojít k rozhodnutí o vině a odsouzení obžalovaného“*.

V této věci byl tedy podle názoru Ústavního soudu proti stěžovateli uplatněn pouze jediný důkaz a tím byla pachová stopa, jelikož výpověď policistů, kteří zajistili stěžovatele z důvodu *„podezřelého chování“*, nelze za důkaz považovat. Tím také orgány činné v trestním řízení porušily ustanovení § 2 odst. 5 trestního řádu, když nezjistily skutkový stav věci bez důvodných pochybností a také neobjasňovaly okolnosti svědčící ve prospěch obviněného.

V souladu s předchozí judikaturou Ústavního soudu nebyla zpochybněna metoda pachových konzerv jako taková, ale stejně jako v předchozím nálezu konstatoval, že z poznatků z ní vzešlých nelze jednoznačně konstatovat vinu (jde o důkazy nepřímé a podpůrné). Tímto nedostatečně provedeným dokazováním obecné soudy extrémně vybočily z mezí ústavnosti a porušily stěžovatelova základní práva a svobody. Ústavní

soud tedy konstatoval porušení ustanovení čl. 8 odst. 2 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy a usnesení Městského soudu v Praze zrušil.

S patrně nejflagrantnějším porušením základních práv a svobod orgány činnými v trestním řízení se lze setkat v další cause, kde musel Ústavní soud napravovat škody způsobené obecnými soudy.⁷⁸ Stěžovatel byl uznán vinným pro trestný čin neoprávněného užívání cizí věci podle ustanovení § 249 odst. 1 trestního zákona, kterého se měl údajně dopustit tím, že neoprávněně použil cizí automobil, s kterým ujel asi deset metrů a které po opuštění stěžovatelem, narazilo do vozu stojícího opodál. Jako důkazy zde sloužily pachové stopy, zajištěné ve vozidle a výslechy svědků, kteří ho poblíž tohoto vozu v inkriminovanou dobu viděli a svědků, kteří následně viděli srážku vozidel. Ani jeden ze svědků neviděl, že by stěžovatel v automobilu přímo seděl; na náměstí, kde se měla celá událost odehrát, byla v předmětné době celá řada dalších lidí. Městský soud v Praze jeho žádost o odvolání zamítl. Stěžovatel namítal porušení ústavně zaručených práv, zakotvených v ustanovení čl. 8 odst. 2 a čl. 39 Listiny a ustanovení čl. 6, zejména pak odst. 3 písm. d) Úmluvy.

Soud konstatoval, že šlo o porušení zásady "in dubio pro reo" tím, že soud nezkoumal jiné otázky skutkového děje, jako je např. způsob vniknutí do vozidla, zdali bylo vozidlo uzamčeno, daktyloskopické stopy, ale třeba i pohnutku stěžovatele. Přesně se vyjádřil takto: *„K tomu, aby bylo možno rozhodnout o vině a trestu, je třeba, aby řetězec důkazů nevykazoval mezery a nevyvolával důvodné pochybnosti, což v tomto případě konstatovat nelze“*. Jinými slovy říká, že nepřímé důkazy získané vyhodnocením pachových stop a svědecké výpovědi dokazující jeho přítomnost u automobilu (nikoli tedy v něm), nejsou dostatečné k vyslovení viny.

---

⁷⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 3. 8.2000, sp. zn. II. ÚS 418/1999, Sbíрка nálezů a usnesení ÚS, svazek č. 19, nálež č. 116.

V jiném řízení před Ústavním soudem bylo stěžovatelem napadeno rozhodnutí obecných soudů, ve kterém byl pravomocně uznán vinným pro trestný čin loupeže podle ustanovení § 234 odst. 1 trestního zákona, spáchaný třemi skutky. Ve svém podání stěžovatel poukazuje především na procesní nedostatky při dokazování okolností při přepadení pošty, kde si měl údajně stěžovatel pod pohrůžkou střelnou zbraní vynutit po pracovníci této pošty vydání částky 18.536,- Kč. Ústavní soud v nálezu⁷⁹ široce rozebírá použitelnost jednotlivých důkazních prostředků v trestním řízení. Vedle pachových stop se zde dotýká i použitelnosti podaného vysvětlení, rekognice a biologické expertizy. V souvislosti s pachovými stopami se zde Ústavní soud vyjadřuje k problematice zachycení průběhu odběrů srovnávacích pachových stop za pomoci úředního záznamu a protokolu.

Dále zde Ústavní soud upozorňuje na povinnost obžaloby vyrovnat se s možností přenosu pachové stopy. Jak sám uvádí: „Přenos pachu je možný. Na věcech, s nimiž přišly osoby do styku, podle všech zjištěných zkušeností tyto pachy zůstávají. Pokud používají oblečení dvě osoby, a toto oblečení se pak dotkne nějakého předmětu, nebo na něm leží, je možné a pravděpodobné, že na tom místě ulpí oba pachy nebo jejich části“. Osobně pokládám toto rozhodnutí za **naprosto zásadní**. Jestliže totiž existuje možnost přenosu pachu jinou osobou, např. někým koho uvádí obviněný, kterému zapůjčil svoje oblečení, orgány činné v trestním řízení pak musí bez důvodných pochybností existenci takové osoby potvrdit nebo vyloučit (což se zdá být ovšem takřka nemožné) a v případě potvrzení její existence zjistit eventuální možnou souvislost této osoby s vyšetřovaným skutkem. Možnost přenosu pachové stopy totiž vzbuzuje důvodné pochybnosti v podstatě v každém případě, kdy budou pachové stopy nalezeny.

---

⁷⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 27.5.2003, sp. zn. III. ÚS 623/2000, Sbirka nálezů a usnesení ÚS, svazek čís. 30, nález č. 69.

Za další, ve své podstatě kruciální rozhodnutí lze považovat náleží Ústavního soudu⁸⁰, kde Ústavní soud konstatoval porušení základních lidských práv podle ustanovení čl. 8 odst. 2 Listiny a dále čl. 6 odst. 3 písm. c) a písm. d) Úmluvy. V daném případě byl stěžovatel pravomocně odsouzen pro trestný čin loupeže podle ustanovení § 234 odst. 1 trestního zákona a trestný čin porušování domovní svobody podle ustanovení § 238 odst. 1, 2 trestního zákona k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání devíti let. Obecné soudy ve svém rozhodnutí vycházely především z výpovědi poškozené, která byla podpořena znaleckým posudkem z oboru psychiatrie, přičemž tato tvrzení doplňovalo porovnání pachových stop, kdy jeho zpracovatel vedle vyhotovení odborného vyjádření u soudu vypovídal navíc jako svědek. Toto odborné vyjádření potvrzovalo kontakt stěžovatele s nožem a lepenkou, zanechaných na místě činu. S námitkami stěžovatele, kdy jiné osoby potvrzovaly jeho alibi spočívající v jeho nepřítomnosti na místě činu v době jeho spáchání se obecné soudy neztotožnily, a vynesly odsuzující rozsudek.

Stěžovatel mimo obvyklé námitky spočívající v nepřípustnosti důkazu pachovou identifikací (které Ústavní soud zamítl s poukazem na předcházející tři výše zmíněné nálezy) namítal, že není nikde ve spise uvedeno, jakým způsobem byla opatřena srovnávací pachová stopa stěžovatele. Dále byla namítána ta skutečnost, že stěžovatel, ani jeho obhájce nebyli vyrozuměni o provádění pachové identifikace.

V tomto nálezu se Ústavní soud vyslovil k několika aspektům dokazování pachovou stopou. Ústavní soud se zde zabývá problémem dokazování jako celku, resp. tím, jak zákonnost dílčích fází provádění důkazu pachovou stopou (odběr otisků pachových stop a odběr srovnávacích pachových stop) může mít vliv na celkové hodnocení tohoto důkazu a jeho připuštění u soudu. Dospěl k názoru, že aby mohl být důkaz pachovou stopou

---

⁸⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 9.6.2003, sp. zn. IV. ÚS 10/02, Sběrka nálezů a usnesení ÚS, svazek čís. 30, nález č. 84.

připuštěn, musí být v souladu se zákonem nejen samotné vyhodnocení konzerv psem, ale i všechny jeho dílčí komponenty, tedy odběr otisků pachových stop a odběr srovnávacích pachových stop.

6. ZÁVĚR

V této práci jsem se pokusil kompletně zmapovat a popsat problematiku pachových stop, a to jak z hlediska kriminalistického, tak z hlediska trestněprávního. Na základě prostudovaných materiálů a judikatury (včetně zahraniční) si dovoluji uvést závěry, ke kterým jsem došel.

Z hlediska kriminalistického a vědeckého je naprosto bez pochybností, že identifikace provedená psem je metodou, která nemá vědeckou průkaznost, a nedojde-li k převratnému objevu v oblasti dorozumívání se zvířaty, stejně jako k revizi poznatků o inteligenci těchto zvířat, nebude se možné se služebním psem domluvit, tedy nebude nikdy zcela jasné, z jakého důvodu pes označil tu či onu pachovou konzervu. Tvrzení, že pes je "živým nástrojem", který za všech okolností reaguje stejně na základě získaného reflexu není zcela přesvědčivé, jednak proto, že psům jednoduše nerozumíme, jednak z empirické zkušenosti, že sebelépe vycvičený pes se může zachovat naprosto nepředvídatelně.

Dalším nezpochybnitelným faktem je skutečnost, že přes snahu mnoha odborníků se nepodařilo prokázat, že lidský pach má individuální charakter, a je tedy možné ztotožnit nositele lidského pachu stejně jako např. pomocí DNA. V současné době je věda na té úrovni, že mnoho hypotéz individuality lidského pachu pokládá za samozřejmou, stejně jako ji mnoho jiných považuje za nesmyslnou. V odborné literatuře se také lze často setkat s názorem, že *„individuální charakter lidského pachu ještě není zcela prokázán, ale před patnácti lety o DNA také nikdo nevěděl“*. S tímto tvrzením se samozřejmě dá souhlasit, nicméně se nejedná o argument pro použití pachové stopy jako důkazu; před patnácti lety také nikdo zkoušku DNA neprováděl, resp. pseudovědecké metody jejího zkoumání nebyly připouštěny jako důkaz.

I v případě, že se podaří pomocí moderní vědy individuálnost lidského pachu potvrdit, vědci se již dnes shodují na tom, že jeho složení je závislé na mnoha faktorech; mimo jiné na věku, stáří, prodělaných nebo probíhajících chorobách, zaměstnání, stravě apod. Vztah těchto faktorů k pachu není dosud přesvědčivě objasněn. Pokud lidský pach tvoří látky v geneticky podmíněném množství a složení současně s látkami "získanými" během života, bude je třeba oddělit; jinak totiž nemůže být nikdy přesvědčivě prokázáno, že pes reaguje na pach individuální osoby a nikoliv např. na pach narkomana nebo alkoholika nalezený na místě činu; pokud pak bude pach srovnávaný osoby taktéž podobným způsobem "kontaminován" např. již zmíněným alkoholem, nelze vyloučit záměnu.

S uvedenou věcí souvisí také vliv okamžité nálady nebo rozpoložení na pach člověka. Řada autorů z řad odborné veřejnosti se domnívá, že lidským potem (tedy nejvýznamnější složkou lidského pachu) se vylučují také např. hormony, jako jsou adrenalin apod., což dokazují empirickými výzkumy; jednoduše řečeno, pes vycítí, zda je člověk ve stresu (adrenalin) v euforii (endorfin), po sexuálním styku (dopamin) apod. Za předpokladu, že pes vycítí tyto změny v chemickém složení potu, otázkou je, jak se bude chovat, pokud bude srovnávat např. pachy odebrané z míst činu násilných trestných činů (adrenalin), a srovnávací pachové konzervy, když se dá předpokládat, že i osoba, již se srovnávací pachová konzerva odebírá, je při tomto odběru ve stresu.

Co se týče chybovosti (error rate) služebních psů, různé výzkumy ukazují, že není vůbec zanedbatelná. Uvádí se, že úspěšnost, tedy provedení správné pachové identifikace kolísá mezi 32% (Schoon, De Bruin, 1994), 29% (Schoon, 1997) a 22% (Schoon 1998)⁸¹. Ani ostatní metody identifikace osob nejsou vždy úspěšné na 100 %; v případě pachové stopy, u níž je navíc třeba

---

⁸¹ Dog scent evidence, is it scientific evidence. PoliceLink – The Nation's Law Enforcement Community, 2007.

počítat ještě s dalšími výše a níže uvedenými faktory, je námitka chybovosti těchto psů domnívám se zcela na místě.

Další, v současnosti nikde neuváděnou a nikým neřešenou problematikou je vztah psovoda a jeho psa. Z psychologického hlediska se jedná o vztah nadmíru silný; každý psovod má v jednu chvíli jen jednoho psa, kterému se cele věnuje. Pes je psovodem cvičen, pochopitelně také k metodě pachové identifikace. Z psovodovy nálady, podrážděnosti, gest a ostatních, často mimovolních fyziognomických projevů může pes po poměrně krátké době vyčíst jeho rozpoložení. Psovod si z pochopitelných důvodů přeje, aby jeho pes uspěl; znamená to, že bude pracovat častěji, nehledě na otázku profesionálního úspěchu psovoda při výcviku psů, a tím i vyšší služební a jiné ohodnocení. Pes je schopen vycítit vůli svého pána; je zjevné, že i pes se svého pána snaží "potěšit", resp. vyhnout se jeho rozmrzelosti. Pokud pes vycítí alespoň malý rozdíl mezi tím, když nenalezne pachovou stopu a když ji nalezne, je objektivita pachového výcviku ztracena. Není zcela jasné, jak se takovým fyziognomickým projevům vyhnout, jakkoliv je technika výcviku služebních psů již poměrně dobře rozpracována. Na podporu výše uvedených tvrzení lze uvést několik prací renomovaných vědců, zabývajících se vztahem mezi psem a psovodem. Tak např. Richard Myers, uznávaná kapacita v oboru psů a pachových prací uvádí, že i ten nejpozornější psovod může svému psovi dát najevo, co od něho očekává, a to bez toho, aniž by to sám tušil⁸².

Co se dále týče psovodů, v zahraniční literatuře lze narazit na zajímavou práci policejního důstojníka Daniela A. Smith⁸³, která se zabývá podvodnými praktikami psovodů se psy používanými k pachovým pracím. D. A. Smith byl policejním důstojníkem z jednotky K-9, tedy pracoval se služebním psem. Smith ve své práci uvádí, že se setkal s mnoha případy, kdy

---

⁸² Richard Myers, "After Caballes, Should We Let Sniffing Dogs Lie?" *Criminal Justice*, 2005.

⁸³ Daniel A. Smith, *Lincoln Park Police Department: Fraudulent Use of Canines in Police Work* School of Police Staff and Command Skip Lawver – Michigan University, 2005.

psovod úmyslně zfalšoval důkazy. Jedna z obžalovaných, Sandra Anderson, úmyslně falšovala důkazy, na místo činu rozmisťovala předměty, které její pes následně "nalezl". Všichni psovodí, o kterých se Smith ve své práci zmiňuje, zveličovali úspěchy svého psa a svoje z různých důvodů: osobní prospěch, sláva, peníze. Smith uvádí případ Johna Prestona, psovoda, který lhal o výcviku svého psa (před soudem), uváděl, že jeho pes je schopen sledovat šest měsíců starou stopu ve velkoměstě apod.

Další problematikou je výcvik služebních psů. Ohledně něj uvádí Smith případ Rusella Ebersolea, který cvičil psy pro policejní práce, jako je vyhledávání drog a výbušnin. Ebersole inkasoval 700.000,- USD za výcvik psů, kteří nakonec nic neuměli – ani jeden z nich nebyl schopen najít ani jednu drogu nebo výbušninu.

Smith obecně zpochybňuje schopnost psů vycítit lidský pach z předmětů, kterých se osoba dotkla nebo měla jiný krátkodobý kontakt. Uvádí několik výzkumů na podporu tohoto tvrzení (Taslitz: Does the Cold Nose Know? The Unscientific Myth of the Dog Scent Lineup / Co ví studený nos? Nevědecký mýtus o pachové identifikaci pomocí psů⁸⁴). Nevylučuje, že psi jsou schopni (velmi krátce po události) sledovat stopu člověka, nicméně v žádném případě ne velkoměstem. Pro navedení psa na stopu je třeba použít oblečení (nevyprané), jinými slovy předmět, se kterým byla dotyčná osoba v blízkém kontaktu, a to dlouhodobě. Uvádí, že Terry Schoenbach (ředitel policejního školicího střediska pro výcvik služebních psů) byl ochoten vyplatit 5.000 USD kterémukoli člověku, který dokáže, že jeho pes umí rozlišit pachy. Tuto odměnu nikdy nikdo nezískal. Terry Schoenbach uzavírá: "*Za více než 30 let praxe při výcviku služebních psů zastávám názor, že je třeba dát si velký pozor na přetrénované psy, na krátkou dobu výcviku, na odměny v podobě pamlsků pro psy a na průběžné udržování kvality výcviku psa i psovoda*".

---

⁸⁴ Andrew Taslitz: Does the Cold Nose Know? The Unscientific Myth of the Dog Scent Lineup, Hastings Law Journal, 1990.

Lze uzavřít, že co se týče schopností psů rozlišovat pachy tak, aby bylo možné tuto schopnost využít pro pachovou identifikaci, celosvětová vědecká obec nezastává jednotný názor; to je ostatně při každém vědeckém pokroku nevyhnutelné, a je to pro kritický přístup k vědě rovněž nezbytné. Jsem přesvědčen, že pokud se jedná o trestní řízení, musí být pečlivě zváženy všechny důsledky, které může takové připuštění důkazu (buť nepřímého a podpůrného) pro obviněného mít, a to i s přihlédnutím k účasti laiků na rozhodovacím procesu. Souhlasím s názorem Nejvyššího i Ústavního soudu, že není možné, aby na základě důkazu pachové zkoušky byl kdokoliv odsouzen; domnívám se ale, že dokonce není bez dalšího ani možné, aby byl kdokoliv na základě pachové zkoušky obviněn.

Jak je z výše uvedeného již zřejmé, nejsem zastáncem připuštění metody pachové identifikace jako důkazu v trestním řízení. Pokud však již soudy takové použití připustily, není mi jasné, proč se neodebírají pachové stopy např. z míst, o nichž obviněný tvrdí, že se na nich v době činu zdržoval, jinými slovy, proč se metoda pachových konzerv nepoužívá též jako ospravedlňující důkaz? K takovému použití se soudy prozatím nevyslovily. Podle teorie pachových stop (kterou ovšem zastávají obvykle zastánci připuštění pachové identifikace jako důkazu) je největší výhodou pachových stop to, že není možné, aby je pachatel zničil, ani aby se vystříhal jejich zanechání na místě činu. Pokud se tedy pachová stopa na místě činu nenalezne (resp. shoda pachových stop nebude psem potvrzena), znamená to snad, že se obviněný činu nedopustil (protože na místě činu prostě nebyl)? Takový důkaz bude pak obhajobou před soudem samozřejmě namítán jako důvod, proč obžalovaný čin nespáchal, ve chvíli, kdy jeho výsledek je negativní. Pokud soudy připouštějí hodnotu takového důkazu, je nutné, aby soud k tomuto důkazu přihlédl. Jeho závažnost pak musí hodnotit stejně, jako by šlo o důkaz usvědčující, tedy že je pravděpodobné, že se obžalovaný věci, z nichž je odebrána pachová stopa, přímo nedotkl.

Závěry některých kriminalistů⁸⁵ vedou ovšem jiným směrem, totiž že pachová stopa může sloužit de facto jen jako důkaz usvědčující, neboť „negativní výsledek důkazně neznamená vyloučení přítomnosti podezřelé osoby na místě činu, ale nepotvrzení této přítomnosti“ (pachovou stopu se při ohledání nepodařilo na místě snímání nalézt, byla zničena nebo ji pes nemohl najít pro malou vydatnost). Je zřejmé, že s těmito argumenty se nelze ztotožnit, tím méně, pokud se jedná o trestní řízení (a zásadu in dubio pro reo) a zejména vzhledem k tomu, že nemůže být nikdy spolehlivě prokázáno, proč pes označil tu kterou pachovou konzervu při pachovém srovnávání. Pro úplnost dodávám, že nerespektování těchto zásad zakládá dle mého názoru porušení zásady rovnosti stran, zaručené ustanovením čl. 37 odst. 3 Listiny.

Lze si tedy představit případ, kdy pachové stopy zajištěné na místě činu v krátké době po jeho spáchání a to z věcí, které pouze pachatel držel prokazatelně v ruce nebo se jich dotýkal (např. střelnou zbraň, vozidlo, které řídil apod.). V takovém případě by nemělo dojít k žádnému překrytí nebo výraznému zeslabení stopy. Negativní pachová identifikace provedená více psy na více otiscích pachový stop z místa činu pak v souladu s teorií, podle níž jsou psi schopni takovou stopu rozeznat pak znamená, že obviněný trestný čin spáchat nemohl, resp. tento důkaz by měl být hodnocen jako ospravedlňující. I tak by byl v souladu s judikaturou Nejvyššího a Ústavního soudu hodnocen jako podpůrný a nepřímý.

Za zdaleka největší překážku pro použití pachové stopy jako důkazu však považuji problematiku přenosu pachové stopy. Z dostupné judikatury se jako zásadní jeví rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci loupeže v Praze – Dejvicích, tj. causa, která v této práci již byla opakovaně zmiňována. Soud v daném případě přizval znalce z oboru odorologie, Ing. Jaroslava Suchánka, CSc., kterého podrobně vyslechl k metodě pachové identifikace.

---

⁸⁵ Kloubek, M.: vyhledávání a zajišťování pachových stop. Kriminalistický sborník, 2003, č. 1, str. 33.

Znalec uvedl, že přenos pachové stopy nelze vyloučit, stejně jako ovlivnění psa psovodem. Z jeho výpovědi a výslechu dalších osob, které se podílely na snímání pachových stop a na pachové identifikaci pak vyplynulo, že je např. možné přenést pach člověka na předmět, který tento nikdy neměl v ruce, pomocí částí oblečení, které dlouhodobě používal. Stejně tak lze přenést pach dlouhodobého řidiče z volantu jeho automobilu na rukavice, které má pachatel. Domnívám se, že podobně lze uvažovat nekonečný počet možností, jak mohl být ten či onen pach přenesen na jakékoli místo.

Cílem této práce bylo uchopit problematiku pachových stop. Po důkladném prostudování všech pramenů jsem dospěl k názoru, že vzhledem k objektivně nedostačujícím poznatkům vědy (jako je neexistence důkazu o individualitě lidského pachu), k nemožnosti pachovou shodu ověřit, k možnému ovlivnění psa psovodem a především, kvůli mechanismu přenosu pachu, metoda pachové identifikace pomocí služebního psa by **neměla být připuštěna jako důkaz** v řízení před soudem, a měla by sloužit pouze jako operativně-pátrací metoda policejních orgánů. Jak je nicméně z dostupné judikatury zřejmé, rozhodovací praxe justičních orgánů České republiky nabrala jiný směr; proto za touto kapitolou ještě následují úvahy de lege ferenda, kde jsem se pokusil nastínit vhodnou legislativní úpravu pachové identifikace.

6.1. Odorologické stopy de lege ferenda

Jak vyplynulo ze všech předchozích kapitol, zkoumání odorologických stop, resp. pachová identifikace je za současného stavu vědy možné pouze prostřednictvím cvičených služebních psů. Pokud bude vyvinut plynový chromatograf, který dokáže pach jasně identifikovat a pokud se prokáže individuální charakter lidského pachu, bude se k metodě pachové identifikace přistupovat podobně jako např. k analýze DNA, a nebude ji proto třeba zvláštním způsobem upravovat.

Pokud se tedy soudy v české republice ztotožnily s principem metody pachových konzerv a uznaly její hodnověrnost, je namístě její provádění upravit. Obecně vzato se domnívám, že úprava této metody v trestním řádu ve zvláštním ustanovení, podobně jako je upravena např. rekognice, může přispět k tomu, aby byl tento úkon prováděn s plným šetřením práv a svobod osob, u nichž se bude provádět.

V první řadě považuji za nutné uzákonit, že provedení pachové zkoušky prostřednictvím služebního psa je **vyšetřovací úkon**, tj. takový úkon, u něhož má obhájce i vyšetřovaný právo být. Tím se nepochybně posílí objektivita celého procesu identifikace. Dále bude třeba upravit místnost, která bude sloužit k provádění pachové identifikace; bude třeba ji vybavit kamerami, nebo polopropustným sklem, aby mohly zúčastněné osoby přímo pozorovat psa při jeho identifikaci.

Z jednu z nejnútnejších legislativních úprav pak pokládám to, aby bylo stanoveno, že psovod nesmí **v žádném případě** vědět, která z pachových konzerv rozmístěných po zkušební místnosti je ta, která má být poznána. Pokud by bylo možné vycvičit psy tak, aby psovod nemusel být fyzicky přítomen v místnosti, kde se pachová identifikace provádí, a mohl například

psovi dávat povely prostřednictvím interkomu nebo jiným obdobným způsobem, rovněž by to mohlo přispět k objektivizaci celé pachové identifikace.

S tímto požadavkem úzce souvisí i to, aby psůvod nejen že nevedl psa, ale zejména, aby neměnil pachové konzervy, jak to v současné době upravuje Závazný pokyn. Bylo by vhodné, aby tyto pachové konzervy měnil jiný technik, a psůvod o jejich umístění nebyl informován.

Je třeba upravit Závazný pokyn v tom smyslu, že klamné pachové konzervy použité při identifikaci musí být odebrány osobám, kteří se pohybují ve stejném prostředí jako poznávaná osoba a jsou přibližně stejného věku, rasy, pohlaví, povolání a užívají stejné látky (alkohol, tabák, drogy). Tím lze alespoň částečně objektivizovat pachovou zkoušku podobně, jako je tomu u rekognice. O každé klamné konzervě musí být veden záznam, kde budou uvedeny všechny výše uvedené skutečnosti, sloužící pro přezkoumání, zda pachová identifikace proběhla v souladu se zákonem.

Pro každého psa by měla být vedena statistika, přičemž k metodě pachových konzerv by se měli používat pouze psi s nejvyšší mírou úspěšných pachových identifikací.

Za další nutnou legislativní úpravu považují vymezení času, po který mohou být používány klamné pachové konzervy. Vzhledem ke skutečnosti, že intenzitu pachu ve sklenici nelze žádným způsobem kvantifikovat, je docela dost dobře možné, že po druhém a dalším použití bude pach ve sklenici již natolik slabý, že nevyvolá čichový vjem psa; pokud by pak byla srovnávaná pachová konzerva jediná „čerstvá“ mezi klamnými, není těžké odhadnout, kterou by služební pes označil.

Na závěr pokládám za nutné uvést, že pokud má být připuštěna pachová stopa jako důkaz v trestním řízení při zachování ústavně zaručených práv a zásad spravedlivého procesu, je bezvýjimečně nutné trvat na tom, aby se v případech, kdy se pachové stopy odebírají, nejsou tyto nalezeny, popř. se neshodují s pachovou stopou obviněného, orgány činné v trestním řízení

vyrovnaly s touto skutečností, tj. aby prokázaly jinými doplňujícími důkazy, proč se pachová stopa na místě činu nevyskytuje nebo proč není shodná, přičemž poukázání na to, že „pachová stopa byla málo vydatná“ by nemělo být dostačující, pokud se bude jednat o takové pachové stopy, které na místě činu nebo na předmětech ulpět prostě musely (např. část oděvu pachatele). Pokud nedojde k pozitivní pachové identifikaci, je třeba tento důkaz zařadit mezi zprošťující důkazy obhajoby v souladu s ustanovením § 2 odst. 5 trestního řádu.

7. POUŽITÁ LITERATURA A PRAMENY

Literatura:

- Hyroš, L.: Metóda pachových konzerv – úspora síl a prostriedkov. Kriminalistický sborník, 1973.
- Eis, V.: Pachové práce služebních psů, Praha: Naše vojsko, 1954.
- Heřmánek, J.: Ohledání místa činu a kriminalistická odorologie. Kriminalistický sborník, 1970.
- Musil, J. a kol.: Kriminalistika. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1994.
- Hulík, J.: Místo činu – důležitý pramen stop. Kriminalistický sborník, 1993, č. 9.
- Straus, J. a kol.: Kriminalistická technika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005.
- Pplk. JUDr. Martin Koubek, JUDr. Martin Novák: Metoda pachové identifikace prostřednictvím speciálně vycvičeného psa, aktuální stav a prognóza, čtvrtletník Kriminalistika, č. 1, ročník 2005.
- Straus, J. a kol.: Kriminalistika, kriminalistická technika (pro kvalifikační kurs kriminalistických expertů). Policejní akademie ČR, 2006.
- Vyhnálek, O. Chromatografické metody v kriminalistické chemické expertize. Československá kriminalistika, 1981.
- Curran, AM., Rabbin, SI., & Furton, KG. Analysis of the uniqueness and persistence of human scent. Forensic Science Communications, 2005.
- Porada, V. a kol.: Kriminalistika. 1. vyd., Brno: Akademické nakladatelství CERN s.r.o., 2001.
- Císařová, Dagmar a kol.: Trestní právo procesní, 4. vyd. Praha: Nakladatelství Linde Praha, 2006.
- Freday, L.: Národní databáze DNA ve Velké Británii. Odborná sdělení Kriminalistického ústavu, 1999, č. 4.
- Kloubek, M. Vyhledávání a zajišťování pachových stop. Kriminalistický sborník, 2003, č. 1.
- Neděla, J.: Pachové stopy. Kriminalistický sborník, 1981, č. 10.
- Malý, K.: Pachová stopa jako důkaz. Kriminalistický sborník, 2000, č. 5.
- Wojcikiewicz, J. Identyfikacja człowieka przez psa na podstawie zapachu jako dowód naukowy. Kraków: Z Zagadnień Nauk Sądowych, 2000.
- Wojcikiewicz, J.: Scientific Evidence In Judicial Proceeding. Kraków: Institute of Forensic Research Publisher, 2000.
- Jessica Snyder Sachs: What the Cold Nose Knows, Popular Science, 2005.
- Kroulík, P., Mladová, M.: Novely. Kriminalistický sborník, 2002, č. 1.
- Vaněk, P., Pávek, L.: Metoda pachových konzerv v trestním řízení. Kriminalistický sborník, 1990, č.1.
- Pojezdny, J.: Ještě k problematice využití tzv. pachových konzerv v trestním řízení. Bulletin advokacie, 1997, č. 2.

- Roman, Š.: K problematice využití tzv. pachových konzerv v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, 1996, č. 8.
- Mandák, V.: Připomínky k publikaci nové judikatury ohledně pachových konzerv. *Bulletin advokacie*, 1996, č. 8.
- Hanousek, T.: Meandry osmologii, *Palestra. Pismo advokatury Polskiej*, 1998, č. 1,2.
- Wojcikiewicz, J.: Metaekspertyza osmologiczna, *Z Zagadnień Nauk Sądowych*, 1998.
- Dog scent evidence, is it scientific evidence. *PoliceLink – The Nation's Law Enforcement Community*, 2007.
- Richard Myers, "After Caballes, Should We Let Sniffing Dogs Lie?" *Criminal Justice*, 2005.
- Daniel A. Smith, *Lincoln Park Police Department: Fraudulent Use of Canines in Police Work*, School of Police Staff and Command Skip Lawver – Eastern Michigan University, 2005.
- Andrew Taslitz: Does the Cold Nose Know? The Unscientific Myth of the Dog Scent Lineup, *Hastings Law Journal*, 1990.
- Sommerville, B., Settle, R., Darling, F., & Broom, D.: The Use of Trained Dogs to Discriminate Scent. *Animal Behavior*, 1993.

Předpisy:

- Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění posledních předpisů;
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů;
- Závazný pokyn policejního prezidenta č. 52/2007 ze dne 25. dubna 2007, kterým se stanoví zásady k zabezpečení jednotného postupu Policie České republiky při využívání metody pachové identifikace;
- Vyhláška č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících;
- Pachové stopy, výkladové stanovisko čis. 10/1995 Nejvyššího státního zastupitelství.

Judikatura:

- Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 4.10.2001, sp. zn. 2 To 123/2001.
- Nález Ústavního soudu ze dne 4.3.1998, sp. zn. I. ÚS 394/97, Sběrka nálezů a usnesení ÚS, svazek čis. 10, nález č. 28.
- Nález Ústavního soudu ze dne 27.5.2003, sp. zn. III. ÚS 623/2000, Sběrka nálezů a usnesení ÚS, svazek čis. 30, nález č. 69.
- Nález Ústavního soudu ze dne 22.2.2005, sp. zn. I. ÚS 671/05 Sběrka nálezů a usnesení ÚS, svazek čis. 40, nález č. 41.

- Nález Ústavního soudu ze dne 3.11.2004 sp. zn. II ÚS 268/03 Sbíрка nálezů a usnesení ÚS, svazek čís. 35, nález č. 165.
- Nález Ústavního soudu ze dne 3.8.2000, sp. zn. II. ÚS 418/99, Sbíрка nálezů a usnesení ÚS, svazek čís. 19, nález č. 116.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.4.1999, sp. zn. 8 Tz 44/99.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.4.2003, sp. zn. 4 Tdo 56/2003.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 4.11.2003, sp.zn. 6 Tdo 1227/2003.
- Craig v. State, 86 Cal.App.3d, (Cal. 1978).
- Ramos v. State 496 So.2d 121 (Fla. 1986).
- People v. Ryan Willis, Cal. B160530.
- Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 30.11.1988, sp. zn. Tpj 97/88.
- Rozsudek Krajského soudu Hradce Králové, sp. zn. 6 To 295/1993
- Nález Ústavního soudu ze dne 25.9.1996 sp. zn. III. ÚS 83/96 Sbíрка nálezů a usnesení ÚS, svazek čís. 6, nález č. 87.
- Nález Ústavního soudu ze dne 21.5.1996 sp. zn. I ÚS 32/95. Sbíрка nálezů a usnesení ústavního soudu, svazek č. 5, nález č. 40.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22.7.1997 sp. zn. 1 Tzn 7/97.
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12.3.1997, sp. zn. 1 To 27/97.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze 27.4.1999, sp. zn. 8 Tz 44/1999.
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 9.1. 2001, sp. zn. 7 To 141/2000.
- Nález Ústavního soudu ze dne 25. června 1997, sp. zn. II. ÚS 341/1996 Sbíрка nálezů a usnesení ÚS, svazek čís. 8, nález č. 64.
- Nález Ústavního soudu ze dne 3. 8.2000, sp. zn. II. ÚS 418/1999. Sbíрка nálezů a usnesení ÚS, svazek č. 19, nález č. 116.
- Nález Ústavního soudu ze dne 9.6.2003, sp. zn. IV. ÚS 10/02 Sbíрка nálezů a usnesení ÚS, svazek čís. 30, nález č. 84.

8. PŘÍLOHY

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 52/2007 ze dne 25.4.2007

kterým se stanoví zásady k zabezpečení jednotného postupu Policie České republiky při využívání metody pachové identifikace

K zabezpečení jednotného postupu Policie České republiky při využívání metody pachové identifikace prováděné odbornými pracovišti **s t a n o v í m:**

ČÁST PRVNÍ

Úvodní ustanovení

Čl. 1

Metoda pachové identifikace je metodou kriminalistické techniky, která slouží ke ztotožnění konkrétní osoby prostřednictvím jím vytvořené pachové stopy. Osoba zanechává svoji pachovou stopu jako hmotný odraz své činnosti nezávisle na svojí vůli. Metoda pachové identifikace je založena na poznání, že každá osoba je nositelem individuálního pachu, který je geneticky podmíněn a je stálým projevem jeho životních funkcí.

Čl. 2

Vymezení základních pojmů

Pro účely tohoto závazného pokynu se rozumí

- a) místem činu
místo, kde byl čin spáchán, nebo které s objasňováním činu souvisí,
- b) dokumentací zajištěných otisků pachových stop
  1. protokol o odběru otisků pachových stop (příloha č. 1),
  2. protokol o odběru srovnávacích pachových konzerv (příloha č. 2),
  3. protokol o ohledání místa činu,
- c) odborným útvarem
odbor služební kynologie a hipologie Policejního prezidia České republiky,
- d) skupinou služební kynologie
skupina služební kynologie odboru pořádkové a železniční policie Policie České republiky správ krajů a oddělení služební kynologie odboru pořádkové a železniční policie Policie České republiky správy hl. m. Prahy (dále jen „správa kraje“),
- e) odborným pracovištěm
pracoviště metody pachové identifikace skupiny služební kynologie,
- f) proškoleným policistou
příslušník Policie České republiky (dále jen „policista“), který je proškolen odborným pracovištěm k odebrání srovnávacích pachových konzerv,
- g) psovodem – specialistou
policista zařazený na odborném pracovišti,
- h) služebním psem

- vycvičený pes Policie České republiky vhodný pro využití při metodě pachové identifikace,
- i) pachem
podíl odpařených nebo odsublímovaných molekul nebo atomů, které se vyskytují ve vzduchu a které svým složením charakterizují osobu nebo objekt, ze kterých pochází,
  - j) pachovou stopou
stopa, která je tvořena kožním tukem, potem a kožními šupinkami, které jsou lidským okem neviditelné, jsou těžší než vzduch a při pohybu se usazují na místech, kterých se osoba dotýkala, na kterých se pohybovala nebo pobývala,
  - k) otiskem pachové stopy
sejmutá pachová stopa z místa činu nebo z předmětu pomocí pachového snímače,
  - l) pachovým snímačem
sterilní standardizovaný speciální druh textilie o rozměrech 30 x 30 cm, který má značné absorpční vlastnosti a dovoluje pohltnout pach; druh pachového snímače určí svým interním aktem řízení vedoucí odborného útvaru,
  - m) obalem
sterilní standardizovaná zavařovací sklenice s hermetickým uzávěrem, ve které je vložen pachový snímač,
  - n) pachovou konzervou
obal, ve kterém je uložen pachový snímač s otiskem pachové stopy,
  - o) srovnávací pachovou konzervou
pachová konzerva s otiskem pachové stopy osoby, která má být porovnána,
  - p) srovnávanou pachovou konzervou
pachová konzerva, která je pro účel porovnávání metody pachové identifikace umístěna v řadě pachových konzerv,
  - q) bezpečnostním sáčkem
pevný igelitový sáček k uložení pachové konzervy, který nelze po uzavření bez porušení otevřít a který je označen nezaměnitelným evidenčním číslem s kontrolním ústřížkem se shodným evidenčním číslem bezpečnostního sáčku.

Čl. 3

Pachová stopa a popis metody pachové identifikace

- (1) Pachová stopa nemůže být smyslovými orgány člověka rozpoznána, a proto nemůže být svým nositelem záměrně změněna, avšak může být překryta jiným silnějším pachem. Může být také mechanicky snesena v důsledku pohybu na místě činu (osoby, vozidla apod.) nebo zničena úplnou destrukcí místa, kde byla vytvořena.
- (2) Pachová stopa zůstává na místě činu, i když se jí pachatel snažil zahladit, ale nemusí být vždy použitelná. V protokolu o odběru otisků pachových stop

musí být uvedeno, v jakém prostředí byly otisky pachových stop snímány a jaké rušivé vlivy poškozující pachovou stopu byly zjištěny.

- (3) Pomocí pachového snímače lze na místě činu sejmout otisk pachové stopy. Služební pes je schopen shodu mezi otiskem pachové stopy a srovnávací pachovou konzervou potvrdit anebo vyloučit. Varianty srovnávání pachů jsou uvedeny v čl. 14 odst. 8.
- (4) Předpokladem pro úspěšnou identifikaci otisku pachové stopy je dodržení priority snímání pachové stopy před ostatními takticko-technickými úkony na místě činu.

ČÁST DRUHÁ

Úkoly při využívání metody pachové identifikace

Čl. 4

Úkoly odborného útvaru

Odborný útvar zejména

- a) plní úkoly vyplývající z interního aktu řízení,
- b) prostřednictvím pověřeného psovoda - specialisty zastupuje Policii České republiky navenek a na žádost odborného pracoviště se podílí na zpracování odborných materiálů, jejich prezentaci a obhajobě u soudních jednání.

Čl. 5

Úkoly vedoucího skupiny služební kynologie

Vedoucí skupiny služební kynologie zejména plní úkoly vyplývající z interního aktu řízení.

Čl. 6

Úkoly odborného pracoviště

Odborné pracoviště zejména

- a) provádí pachovou identifikaci, vede evidenci (čl. 16) a zpracovává statistické výkazy; určený psovod - specialista odpovídá za objektivní srovnávání pachů, za vedení sbírky pachových konzerv a jejich evidenci, úroveň cvičenosti a za fyzickou kondici přiděleného služebního psa,
- b) vypracovává pro potřeby soudů odborná vyjádření.

ČÁST TŘETÍ

Práce s pachovými stopami

Čl. 7

Vyhledávání a zajišťování pachových stop

- (1) Pachové stopy se vyhledávají a zajišťují zejména při důvodném podezření, že byl spáchán trestný čin
  - a) právně kvalifikovaný podle právního předpisu,
  - b) majetkového charakteru s větší škodou,
  - c) násilný a mravnostní, jehož stupeň společenské nebezpečnosti je vyšší,
  - d) s použitím nástražného výbušného systému, pokud zůstal zachován nebo

- nespuštěn,
- e) náročný z hlediska objasnění trestní věci, nebo není-li dostatek jiných kriminalistických prostředků či důkazů k jeho objasnění, jestliže o tom rozhodne vedoucí služební funkcionář.
  - (2) Otisk pachové stopy se snímá zejména na místech předpokládaného dlouhodobého výskytu pachatele; tato místa jsou stanovena podle základních verzí skutkového děje. Jestliže nelze konkrétní místo předpokládaného doteku, pohybu nebo pobytu osoby přesně určit, pokryje se pachovými snímači větší plocha tam, kde je možno s největší pravděpodobností výskyt osoby předpokládat.
  - (3) Před snímáním otisků pachových stop musí být místo činu zabezpečeno před vstupem nepovolaných osob. V případě, že místo činu bylo kontaminováno pohybem většího počtu osob, se snímání otisků pachových stop neprovádí.
  - (4) Snímání pachové stopy je prvotním technickým úkonem na místě činu a provádí jej, po schválení postupu práce na místě činu policistou, který vede ohledání místa činu, pouze kriminalistický technik nebo psovod - specialista.
  - (5) Při odebrání vlasů pro srovnávací pachovou konzervu se postupuje přiměřeně podle čl. 9 s tím, že osobě, jejíž totožnost má být potvrzena, odebere proškolený policista sterilním nástrojem nejméně 3 vlasy.
  - (6) Kriminalistický technik nebo psovod - specialista, který snímá pachovou stopu, pečlivě dbá na to, aby nepoškodil či nezneškodil jiné stopy. Při manipulaci s pachovými snímači nesmí docházet k jejich kontaminaci. Výsledek při rozlišování pachů závisí na důslednosti práce při snímání pachových stop a manipulaci s pachovými snímači a obaly. Otisk pachové stopy může být výjimečně zajištěn i mimo místo činu z předmětu obsahujícího pachovou stopu zajištěného při širším ohledání místa činu nebo prověrkou jeho širšího okolí.
  - (7) Policista, který provádí prověřování nebo vyšetřování, musí být informován o provedeném snímání pachové stopy a tato okolnost musí být uvedena v protokolu o ohledání místa činu a v protokolu o odběru otisku pachových stop.
  - (8) Pachové stopy se očíslovují v pořadí s dalšími stopami zajištěnými na místě činu. Číslování a fotodokumentace slouží pro potřeby odborného pracoviště a uvádí se v protokolu o ohledání místa činu. Po přiložení pachového snímače a jeho zabalení do vnitřní strany hliníkové fólie se provede fotodokumentace zajištěných otisků pachových stop.
  - (9) Nástroje, obaly, pachové snímače a ostatní pomůcky používané k snímání pachových stop musí být vždy sterilní. Zásady a způsoby sterilizace jsou upraveny v příloze č. 3 čl. 4.

Čl. 8

Postup při snímání pachových stop

- (1) Kriminalistický technik nebo psovod - specialista vyjme pachový snímač

z obalu sterilním nástrojem, přiloží ho na pachovou stopu a obal ihned uzavře. Pachový snímač překryje vnitřní stranou hliníkové fólie větší než je rozměr pachového snímače a zatíží, případně převáže nebo přelepí lepicí páskou. Po uplynutí doby potřebné ke snímání hliníkovou fólii sejme a pachový snímač se sterilním nástrojem vloží zpět do obalu, který ihned uzavře.

- (2) Kriminalistický technik nebo psovod - specialista pachovou konzervu s otiskem pachové stopy ihned řádně opatří vyplněným štítkem modré barvy a číslem pachové stopy (příloha č. 4). Poté pachovou konzervu vloží do bezpečnostního sáčku. Po uzavření bezpečnostního sáčku zapíše jeho číslo do protokolu o odběru otisků pachových stop.
- (3) Minimální doba potřebná k sejmutí pachové stopy je 30 minut, pokud je pachová stopa snímána krátce po spáchání trestného činu z předmětů, s nimiž měl pachatel dlouhodobý kontakt. V případech, kdy od spáchání trestného činu uplynula delší doba (několik hodin až dní) nebo se na místě činu vyskytly rušivé vlivy, je nutno dobu snímání pachové stopy prodloužit na několik hodin, případně dnů.
- (4) Při snímání pachové stopy z menších předmětů se na vnitřní stranu hliníkové fólie sterilním nástrojem rozprostře pachový snímač, do kterého se sterilním nástrojem vloží předmět, ze kterého má být sejmuta pachová stopa. Pachový snímač se s předmětem zabalí do hliníkové fólie. Po uplynutí doby potřebné k sejmutí pachové stopy se předmět sterilním nástrojem vyjme a pachový snímač se sterilním nástrojem vloží do obalu, který se ihned uzavře.
- (5) Se sterilním pachovým snímačem se manipuluje vždy pouze pomocí sterilních nástrojů. Jestliže při manipulaci dojde ke kontaminaci pachového snímače, nesmí být použit ke snímání pachové stopy. Dojde-li ke kontaminaci otisku pachové stopy, nelze jej použít, o čemž kriminalistický technik nebo psovod - specialista vyhotoví písemný záznam.
- (6) Otisky pachových stop se převážejí výhradně v přepravním obalu zabezpečujícím je proti poškození, které by znamenalo jejich znehodnocení jako důkazního prostředku.
- (7) Doručení otisků pachových stop na příslušné odborné pracoviště do 7 pracovních dnů zajistí policista, který odpovídá za ohledání místa činu, spolu s dokumentací zajištěných otisků pachových stop; bez řádně vyplněné dokumentace psovod - specialista odborného pracoviště bezpečnostní sáčky nepřeveze.

Čl. 9

Zajišťování pachových stop z vlasů

- (1) Vlasy nalezené na místě činu jsou zpravidla zajišťovány jako biologické stopy, ale lze je využít i pro rozlišení pachu metodou pachové identifikace. Vlasy zajištěné na místě činu jako pachové stopy tedy lze využít jako kriminalisticko - technický prostředek.
- (2) Sběr vlasů se provádí sterilním nástrojem. Rozlišení pachu lze provést i

z jediného vlasu. Pokud jsou zajišťovány odstřižené nebo přetržené vlasy bez vlasového váčku, je nutné pro metodu pachové identifikace zajistit minimálně pět vlasů. K dosažení potřebné kvality pachu je třeba zajistit co největší počet vlasů případně i s vlasovým váčkem – cibulkou. Pro jednu pachovou konzervu lze zajistit i více vlasů pokud je nepochybné, že pocházejí od jedné osoby; pokud tomu tak není, zajišťují se jednotlivé vlasy odděleně.

- (3) Vlasy se sterilním nástrojem vloží do obalu mezi záhyby pachového snímače, obal se ihned uzavře a dále se postupuje podle čl. 8.

Čl. 10

Možnosti využití vlasů jako pachových stop

Vlasy jako pachové stopy lze využít při porovnání s

- a) vlasy osob, jejichž totožnost má být potvrzena,
- b) srovnávacími pachovými konzervami,
- c) jinými otisky pachových stop z místa činu.

Čl. 11

Zajišťování pachových stop z předmětů uložených pod vodou

- (1) Předměty uložené pod vodou na místě činu jsou zpravidla zajišťovány jako věcné stopy, ale lze je využít i pro metodu pachové identifikace.
- (2) Otisky pachových stop lze zajišťovat i z předmětů, které jsou z jiných než přírodních tkanin.
- (3) Otisky pachových stop z předmětů uložených pod vodou se zajišťují tehdy, mají-li vztah ke spáchanému trestnému činu a lze-li předpokládat, že byly kontaminovány pachatelem.
- (4) Otisk pachové stopy z předmětu uloženého pod vodou se zajišťuje jeho umístěním do sterilní nádoby nebo na sterilní podložku, kde se nechá přirozenou cestou oschnout. Předmět nesmí být vystaven přímému slunci a podpůrným tepelným zdrojům pro rychlé vysoušení nebo uměle vyvolanému proudění vzduchu. Po oschnutí předmětu se dále postupuje podle čl. 8.
- (5) Při snímání pachových stop z předmětů uložených pod vodou je nutno počítat s tím, že snímání trvá 48 hodin až 5 dnů a s otiskem pachové stopy je možno pracovat až po uplynutí této doby.
- (6) Do protokolu o odběru otisku pachové stopy se provede poznámka, v jakém prostředí byl předmět sušen před odběrem pachové stopy.

Čl. 12

Odběr srovnávacích pachových konzerv

- (1) Odebírání srovnávacích pachových konzerv se provádí v souladu s právním předpisem neustanoveným způsobem.
- (2) Osobě, jejíž totožnost má být potvrzena, se odebírají pachy na dva pachové snímače. Každý se uloží do samostatného obalu. Při odběru vlasů se postupuje obdobně podle čl. 9.

- (3) Odebírání srovnávacích pachových konzerv provádějí pouze proškolení policisté a jsou téhož pohlaví jako osoba, jejíž totožnost má být potvrzena.
- (4) Odběr srovnávací pachové konzervy se provede, pokud je to možné, před umístěním osoby, jejíž totožnost má být potvrzena, do vazby.
- (5) Pach pro srovnávací pachovou konzervu odebírá vždy proškolený policista, který se nezúčastnil ohledání místa činu, aby se tak zabránilo zavlečení pachy osoby pohybující se na místě činu do srovnávací pachové konzervy.
- (6) Při zajišťování srovnávacích pachových konzerv od více osob, jejichž totožnost má být porovnána v téže trestní věci, je nutné, aby osoby, kterým jsou odebírány srovnávací pachové konzervy, byly až do skončení úkonu umístěny a střeženy odděleně a pod neustálým dozorem. Každou srovnávací pachovou konzervu musí jednotlivým osobám odebírat vždy jiný proškolený policista, a to v jiné místnosti. Osoba, které je odebírána srovnávací pachová konzerva, sama nesmí manipulovat s pachovým snímačem.
- (7) V případě trestné činnosti spadající do působnosti více správ krajů, se odebere osobám, jejichž totožnost má být porovnána, odpovídající počet srovnávacích pachových konzerv. Takto odebrané srovnávací pachové konzervy rozešle ten, kdo je odebral, na odborná pracoviště správ krajů, kde k trestné činnosti došlo, k provedení metody pachové identifikace.
- (8) Srovnávací pachové konzervy doručí proškolený policista do 7 pracovních dnů na příslušné odborné pracoviště s řádně vyplněným protokolem o odběru srovnávacích pachových konzerv (příloha č. 4); bez řádně vyplněného protokolu psovod - specialista srovnávací pachové konzervy nepřevzme.
- (9) Srovnávací pachové konzervy se převážejí výhradně v přepravním obalu zabezpečujícím je proti poškození, které by znamenalo jejich znehodnocení jako důkazního prostředku.

Čl. 13

Postup při odebírání srovnávacích pachových konzerv

- (1) Proškolený policista vyjme sterilním nástrojem pachový snímač z obalu a tímto nástrojem jej přiloží osobě, které je odebírána srovnávací pachová konzerva, na holé tělo z boku v oblasti pasu. Zde jej připevní vhodným způsobem vylučujícím kontaminaci a nechá působit po dobu nejméně 20 minut. Osoba, které je odebírána srovnávací pachová konzerva, se pachového snímače nesmí dotýkat. Po uplynutí této doby proškolený policista stejným nástrojem pachový snímač sejme a uloží do obalu, který opatří řádně vyplněným štítkem červené barvy (příloha č. 4). Srovnávací pachovou konzervu ihned uzavře.
- (2) Při snímání srovnávacích pachových konzerv nesmí být osoba, které je odebírána srovnávací pachová konzerva, oblečena do pracovního oděvu s intenzivním pachem nebo oděvu jiné osoby.
- (3) Bezprostředně po odběru srovnávacích pachových konzerv je proškolený

policista jednotlivě vloží do bezpečnostních sáčků. Po uzavření bezpečnostního sáčku proškolený policista запиše jeho číslo do protokolu o odběru otisků pachových stop a řádně vyplní protokol o odběru srovnávacích pachových konzerv.

Čl. 14

Způsob provádění metody pachové identifikace

- (1) Rozlišování pachů se provádí za účelem identifikace osoby podezřelé ze spáchání trestného činu. Služební pes vyloučí v krátkém časovém úseku větší počet osob nebo otisků pachové stopy.
- (2) Pachové konzervy i srovnávací pachové konzervy se používají k porovnávání pachů teprve po 24 hodinách od jejich snímání a nejméně 10 hodin po dodání na odborné pracoviště, pokud není z taktického hlediska nutno provést porovnání dříve. Po tuto dobu se pach v pachových konzervách i srovnávacích pachových konzervách stabilizuje. Porovnání pachů se provádí na jednom místě příslušném odborném pracovišti a neopakuje se na jiném odborném pracovišti. Otisk pachové stopy z místa činu je možno podle potřeby dále využít pro porovnání s dalšími osobami, jejichž totožnost má být porovnána.
- (3) Před začátkem srovnávání pachů provede psovod - specialista kontrolu náhodné zajímavosti pachové konzervy. Za pachovou konzervu z místa činu položí cvičnou pachovou konzervu se stejným pachem a služebnímu psovi z ní dá načichat. Pokud služební pes označí pouze cvičnou pachovou konzervu, je náhodná zajímavost vyloučena. Označí-li jinou pachovou konzervu, nelze ji pro další srovnávání pachů použít. Stejným způsobem postupuje i při zjišťování náhodné zajímavosti u srovnávací pachové konzervy, pokud provádí porovnání mezi srovnávacími pachovými konzervami. Teprve po tomto ověření započne s porovnáváním pachových konzerv se srovnávacími pachovými konzervami.
- (4) Po nasátí pachu z načichávané pachové konzervy služební pes přičichává k jednotlivým srovnávaným pachovým konzervám postaveným v řadě a provádí rozlišení pachů, přičemž srovnávanou pachovou konzervu se shodným pachem označí nacvičeným způsobem. Psovod - specialista nesmí služebního psa ovlivňovat.
- (5) Psovod - specialista změní pořadí srovnávaných pachových konzerv v řadě a pokračuje ve srovnávání pachů. Označí-li služební pes srovnávanou pachovou konzervu, umístí ji psovod - specialista na jiné místo a srovnávání pachů opakuje. Je-li stejná srovnávaná pachová konzerva označena stejným služebním psem opakovaně, vyjme psovod - specialista označenou srovnávanou pachovou konzervu z řady a provede kontrolní výkon. Přitom služební pes nesmí označit žádnou jinou srovnávanou pachovou konzervu. Psovod - specialista vrátí odebranou srovnávanou pachovou konzervu do řady a po třetím shodném označení je možno srovnávání pachů považovat

za průkazné.

- (6) V případě, že služební pes srovnávanou pachovou konzervu neoznačil, srovnávání pachů se opakuje. Neoznačí-li srovnávanou pachovou konzervu ani podruhé, pachová shoda nebyla zjištěna a porovnání je negativní.
- (7) Pokud se srovnávají pachové konzervy z místa činu, které mají intenzivní charakteristický pach (např. benzinová čerpadla, automobily, prodejny masných výrobků), musí být ve srovnávací řadě vždy pachové konzervy s otisky pachových stop stejného charakteristického pachu. To platí i v případě, že jako srovnávaná pachová konzerva je použita srovnávací pachová konzerva.
- (8) Srovnávání pachů se provádí v těchto variantách
  - a) srovnávací pachová konzerva s pachovými konzervami s otisky pachových stop (od osob k místu činu),
  - b) pachová konzerva s otiskem pachové stopy se srovnávacími pachovými konzervami (od místa činu k osobám),
  - c) pachová konzerva s otisky pachových stop s pachovými konzervami s otisky pachových stop (otisky pachových stop z míst činů navzájem),
  - d) srovnávací pachové konzervy mezi sebou (pro kontrolu shodnosti původního a revizního odběru).
- (9) O každém srovnávání pachů sepisuje psůvod - specialista protokol o provedení pachové identifikace, jehož součástí je i srovnávací diagram (příloha č. 5), kterým zajišťuje dokumentaci o porovnání konkrétních otisků pachových stop.
- (10) Na závěr provedeného porovnání zpracuje psůvod - specialista odborné vyjádření (příloha č. 6).

Čl. 15

Dožádání ke srovnávání pachových stop

- (1) Dožádání ke srovnávání pachových stop zasílá příslušnému odbornému pracovišti policista, který zpracovává trestní spis, formou žádosti o podání odborného vyjádření v souladu s právním předpisem.
- (2) Útvaru Policie České republiky, který o srovnávání pachu požádal, se výsledky sdělují formou protokolu o provedení pachové identifikace, který je nedílnou součástí odborného vyjádření. V něm se potvrzuje či vylučuje pachová shoda, ale neurčuje se osoba pachatele.

Čl. 16

Evidenze vedená na odborném pracovišti

- (1) Odborné pracoviště vede
  - a) evidenci pachových konzerv,
  - b) evidenci srovnávacích pachových konzerv,
  - c) evidenci porovnání,
  - d) celkovou statistickou evidenci.

- (2) Evidence srovnávacích pachových konzerv se vede v jednotném speciálním počítačovém programu, kde se srovnávací pachové konzervy zapisují v pořadí uvedeném v protokolu o odběru srovnávacích pachových konzerv. Pořadové číslo z digitalizovaného záznamu se napíše na štítek červené barvy srovnávací pachové konzervy a současně k pořadovému číslu osoby, které byl pach pro srovnávací pachovou konzervu odebrán (příloha č. 4).
- (3) Protokol o odběru otisků pachových stop se zaznamenává do jednotného počítačového programu. Po provedení zápisu se protokol o odběru otisků pachových stop opatří pořadovým číslem a překontroluje se shodnost údajů obsažených na štítku modré barvy pachové konzervy s údaji jednotlivých pachových stop v protokolu o odběru otisků pachových stop. Na štítek modré barvy pachové konzervy se pod lomítko napíše pořadové číslo, pod kterým je protokol o odběru otisků pachových stop evidován.
- (4) Statistická hlášení jsou předkládána cestou skupiny služební kynologie odbornému útvaru v jím stanovených termínech.

Čl. 17

Vyřazování pachových konzerv

- (1) Pachové konzervy se vyřazují po 3 letech od jejich doručení na odborné pracoviště. Tato lhůta může být prodloužena na základě žádosti příslušného orgánu činného v trestním řízení nejdéle o další 3 roky.
- (2) U trestných činů s vysokou společenskou nebezpečností⁴ vyzve po uplynutí lhůty 3 let odborné pracoviště útvar policie, který o srovnávání pachů požádal, k zaslání souhlasu s vyřazením pachových konzerv. Pokud odborné pracoviště neobdrží stanovisko do 60 dnů, má se za to, že dožádaný útvar policie souhlasí s vyřazením těchto pachových konzerv z evidence.
- (3) Vyřazování srovnávacích pachových konzerv se provádí po 2 letech.
- (4) V případě poškození, ztráty nebo odcizení pachové konzervy musí být vždy neprodleně sepsán úřední záznam, jehož originál bude přiložen k protokolu o provedení pachové identifikace.

ČÁST ČTVRTÁ

Závěrečná a zrušovací ustanovení

Čl. 18

Zmocňovací ustanovení

Vedoucí odborného útvaru se zmocňuje k vydávání interních aktů řízení k provedení tohoto závazného pokynu.

Čl. 19

Zrušovací ustanovení

Zrušuje se

- a) závazný pokyn policejního prezidenta č. 140/2002, kterým se stanoví zásady k zabezpečení jednotného postupu Policie České republiky při využívání

- metody pachové identifikace,
- b) závazný pokyn policejního prezidenta č. 29/2003, kterým se mění závazný pokyn policejního prezidenta č. 140/2002, kterým se stanoví zásady k zabezpečení jednotného postupu Policie České republiky při využívání metody pachové identifikace.

Č.j.: PPR-423/KH-2006

Policejní prezident
pověřen
plk. JUDr. Mgr. Jan BRÁZDA, Ph.D. v.r.

.....

Dne .....

Č. j.

Číslo bezpečnostního sáčku:

PROTOKOL o odběru otisků pachových stop (OPS)

K případu .....

Předpokládaná doba spáchání trestného činu: od .....
do .....

Stručná charakteristika trestného činu:

Protokol o ohledání místa činu je součástí tohoto protokolu: ANO - NE¹⁾

Klimatické podmínky na místě sejmutí OPS: .....

Teplota v prostoru, kde OPS sejmuty: vnitřní: .....
vnější: .....

Rušivé vlivy na kvalitu pachové stopy: .....

Policisté přítomni na místě trestného činu před sejmutím OPS:

Číslo stopy	Předměty nebo místa z nichž byl OPS sejmut	Snímán od - do	Poznámka

.....
přítomen OMČ

.....
osoba snímající OPS

¹⁾ Nehodící se škrtněte.

Dne: .....

Č. j.: .....

Číslo bezpečnostního sáčku: .....

PROTOKOL

o odběru srovnávacích pachových konzerv (SPK)

K případu: .....

vedeného pod č.j.: .....

Odběr SPK provedl: ..... dne .....
od: ..... do: ..... hod.

Úplná adresa místa odběru s označením konkrétní místnosti, kde byl
odběr SPK uskutečněn: .....

SPK odebrána z boku: ANO – NE ²⁾ (místo a důvod odběru)
.....

Jméno, příjmení a datum narození osoby: .....

Pohlaví: ..... Charakteristika etnika: .....

Zaměstnání osoby: .....

Oděv osoby při snímání: (civilní, nemocniční atd.) .....

Rušivé vlivy na kvalitu SPK: (vazba, nemoc, specifikum zaměstnání atd.) .....

Počet odebraných SPK: .....

Další osoby přítomny odběru SPK: .....

Srovnávací pachová konzerva odebrána ve smyslu právního předpisu § 114 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád), a závazného pokynu policejního prezidenta č. 52/2007, kterým se stanoví zásady k zabezpečení jednotného postupu Policie České republiky při využívání metody pachové identifikace. Osoba, která snímala otisk pachové stopy nesmí snímat srovnávací pachovou konzervu ke stejnému případu!

.....
osoba, které je snímána SPK

.....
přítomen

.....
osoba snímající SPK

²⁾ Nehodící se škrtněte.

Vybavení odborného pracoviště, psovodů - specialistů, výběr psovodů - specialistů a služebních psů a odborný výcvik a vzdělávání

Čl. 1

Materiálně - technické vybavení odborného pracoviště

Součástí odborného pracoviště je

- a) srovnávací místnost rozměrů 12 x 2 m s neklouzavým povrchem, teplota 18°C - 22°C, minimální vlhkost 60%, chráněná před hlukem a rušivými pachy (zplodiny motorů, chemické pachy, kuchyňské výpary apod.), dobře osvětlená, omyvatelná, klimatizovaná, s možností vytápění, s vhodně umístěným pozorovacím oknem a se stacionárně zabudovanou kamerou; místnost je vybavena 7 posty pro umístění pachových konzerv s rozchodem 100 cm, příručními policemi k odkládání pachových konzerv, manipulačním stolem se zásuvkami, menším stolem pro potřeby načichávání, nosičem na pachové konzervy, nádobou pro psí pamlsky, teploměrem, tlakoměrem, vlhkoměrem, germicidním zářičem pro sterilizaci prostředí,
- b) sterilizační místnost minimálních rozměrů cca 3 x 3 m; místnost je vybavena přívodem studené a teplé vody s dvojitým dřezem, parním autoklávem, sterilizátorem, horkovzdušnou sušičkou (min. obsah 60 l), sterilizačními bubny (velikost dle typu autoklávu), kovovými podnosy na nástroje (rozměr určuje vnitřní světlost sušičky), dostatečným množstvím kovových pouzder na sterilní nástroje, manipulačním stolem se zásuvkami, policemi k odkládání použitých obalů, policemi k odkládání sterilních obalů, roštem na odkapávání obalů, germicidním zářičem pro sterilizaci prostředí, průmyslovou myčkou nádobí,
- c) sklad potřeb pro zhotovování pachových konzerv, který navazuje na sterilizační místnost, minimálních rozměrů 3 x 3 m; místnost je vybavena policemi na materiál, dostatečnou zásobou obalů s víčky, standardizovanými pachovými snímači, hliníkové folie, štítků na obaly, tiskopisů, bezpečnostních sáčků, dostatečnou zásobou kufrů pro přepravu pachových konzerv, dostatečnou zásobou peánů, pinzet, tampónových a háčkových kleští (v délce nad 20 cm), nůžkami na dělení snímače pachu (v délce minimálně 15 cm),
- d) sklad pachových konzerv, velikost je určována předpokládaným počtem uložených pachových konzerv, je dostatečně osvětlený, suchý, větratelný, vytápěný a uspořádaný tak, aby skladované pachové konzervy nebyly vystaveny přímému slunečnímu záření; místnost je vybavena policemi o hloubce cca 60 cm, dvěma manipulačními stolky, přenosnými schůdky k policím,

- e) kancelář psovodů – specialistů je vybavena psacími stoly, skříní na spisy, uzamykatelnou kovovou registrační skříní, telefonním přístrojem, psacím strojem, kompletním počítačem se speciálním programem na metodu pachové identifikace, monitorem a záznamovým zařízením napojeným na stacionární kameru ve srovnávací místnosti,
- f) prostor pro ustájení služebních psů v typizovaném kotci, který musí být řešen tak, aby byla služebním psům zaručena v době odpočinku dokonalá psychická i fyzická regenerace.

Čl. 2

Další vybavení odborného pracoviště

(1) K dalšímu vybavení odborného pracoviště patří

- a) chladnička pro psí pamlsky,
- b) jízdní kolo nebo běžecký trenážér pro udržování kondice služebního psa,
- c) služební vozidlo typu kombi, sloužící k okamžitému výjezdu na místo činu, transportu psů a přepravě pachových konzerv a materiálu,
- d) prostor pro odkládání služebního psa během práce s úvazným háčkem, s dřevěnou nebo kobercovou podložkou, který navazuje na srovnávací místnost,
- e) miska na vodu.

(2) Vybava kriminalistického technika Policie České republiky okresního (městského) ředitelství zahrnuje

- a) minimálně dva kompletní náhradní kufry určené k výměně,
- b) nejméně 6 ks pachových konzerv,
- c) krabice (kovová, sterilizovatelná) obsahující nejméně 10 ks pinzet, peánů a nůžky; vše ve sterilních obalech,
- d) nejméně 3 soupravy chirurgických rukavic,
- e) dostatečné množství hliníkové fólie, štítků, tiskopisů a lepicí pásky,
- f) psací potřeby,
- g) nejméně 6 ks bezpečnostních sáčků na pachové konzervy.

Čl. 3

Materiálně - technické vybavení

psvodů- specialistů odborného pracoviště

- a) obojek kožený,
- b) obojek řetízkový,
- c) stopovací postroj,
- d) vodítko dlouhé (2 m),
- e) vodítko krátké (couračka),
- f) vodítko lehké pro práci v kóji,

- g) gumová pracovní obuv,
- h) sportovní obuv pro práci na kóji,
- i) pracovní oděv,
- j) pracovní rukavice,
- k) pamlskovnice (se širokým dnem),
- l) miska na vodu,
- m) miska na potravu.

Čl. 4

Zásady a způsoby sterilizace

(1) Nástroje, obaly, pachové snímače a ostatní pomůcky ke zhotovování pachových konzerv a k manipulaci s nimi musí být vždy sterilní.

(2) Obaly a nástroje se omyjí v teplé vodě se saponátem a po důkladném opláchnutí vodou se sterilizují v horkovzdušném sterilizátoru při teplotě 160°C po dobu 15 minut. Víčka se po umytí v teplé vodě se saponátem sterilizují za podmínek uvedených v odstavci 4.

(3) Sterilní nástroje se ukládají do kovových pouzder nebo se v soupravách balí do hliníkové fólie, popřípadě se do ní zavařují.

(4) Pachové snímače se sterilizují v parních vysokotlakých autoklávech. Skládají se do tvaru trojúhelníku a vkládají se do sterilizačních bubnů a sterilizují se při teplotě 120°C, tlaku 2 atm. po dobu 20 minut. Dalších 20 minut se provádí odsávání pomocí vývěvy a znovu se 20 minut sterilizují. Po vypnutí autoklávu a vypuštění vody se autokláv pootevře. Po vychladnutí se pachové snímače dosušují v horkovzdušné sušičce při maximální teplotě 60°C.

(5) Suché pachové snímače se pak pomocí sterilního nástroje vkládají jednotlivě do sterilizovaných obalů, které se ihned uzavírají sterilním víčkem. Takto ošetřené jsou připravené ke snímání otisků pachových stop nebo srovnávacích pachových konzerv. Do nově kompletované pachové konzervy se vkládá vždy nový sterilní pachový snímač. Používá se pouze jednou a po vyřazení pachových konzerv otisků pachových stop nebo srovnávacích pachových konzerv se vyřadí.

(6) Při práci na místě činu se obaly pokládají a otevírají na čistých rovných plochách. Nástroje a víčka se pokládají zásadně na vnitřní stranu hliníkové fólie. Konce nástrojů, jimiž se uchopují pachové snímače, nesmí být při práci kontaminovány jinými předměty nebo pachy.

Čl. 5

Kritéria pro výběr psavoda - specialisty a služebního psa

(1) Kritéria výběru psovoda - specialisty pro ustanovení do funkce psovoda určeného pro metodu pachové identifikace

- a) ukončená základní odborná příprava,
- b) odborná policejní praxe v přímém výkonu služby nejméně 5 let,
- c) odborná kynologická praxe nejméně 3 roky,
- d) potřebné odborné předpoklady a znalosti.

(2) Podmínkou pro výkon funkce psovoda - specialisty je absolvování základního kurzu psovodů a základního kurzu pro metodu pachové identifikace.

Čl. 6

Kritéria pro výběr služebního psa

Aby mohl služební pes úspěšně absolvovat výcvik a splnit kritéria pro zadání kategorie pro využití k metodě pachové identifikace, musí splňovat kritéria stanovená interními akty řízení³⁾ a dále

- a) vhodný typ vyšší nervové činnosti pro tuto specializaci, přičemž nezáleží na plemeni psa,
- b) přirozený zájem o aport a dostatečný zájem o potravu,
- c) bez zdravotních omezení,
- d) dobré čichové schopnosti.

Čl. 7

Udržování fyzické kondice služebních psů

Při práci ve srovnávací místnosti provádějí služební psi stereotypní činnost. V zájmu kompenzace tohoto nepříznivého faktoru provádí psovod se služebními psy pravidelnou kondiční přípravu ve vhodném terénu. Provádí se pomocí jízdního kola nebo běžeckého trenažéru tak, aby služební pes stejnoměrně klusal. Doba klusu se určuje podle fyzického stavu jednotlivých zvířat (tréninkovým způsobem). Po delším odpočinku služebních psů (svátky, dovolená psovoda, nemoc) je nutno dobu klusu úměrně prodlužovat.

---

³ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 10/2003, kterým se vydávají pravidla služební kynologie.

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 13/1996, kterým se vydává „Zkušební řád pro přezkušování služebních psů v Policii České republiky“.

**Štítky na otisk pachové stopy (OPS)
a srovnávací pachovou konzervu (SPK)**

Útvar:	Č.j.:	Stopa č.:
Místo, druh a čas spáchání tr. činu:		
OPS sejmutý z:		
Datum/čas snímání:		

Útvar:
Č.j.:
Stopa č.:

Útvar:	Jméno:
Příjmení:	
Narozen:	
Podezřelý z tr. činu:	
SPK odebraná z:	Dne:

Útvar:
Příjmení:
Jméno:

.....
Úplná adresa střediska MPI

Praha .....

.....
Úplná adresa dožadujícího útvaru

PROTOKOL
o provedení pachové identifikace (PI)

Č.j. střediska MPI: .....

Č.j.: .....

Stručný popis trestného činu:

Datum převzetí porovnávaných OPS: .....

Datum převzetí porovnávaných SPK: .....

Psovod specialista MPI:.....

Služební pes: ..... ev. č. sl. psa:.....

Zkouška náhodné zajímavosti:

Datum provedení:.....

Fyzikální podmínky: teplota:.....   vlhkost vzduchu:.....

Výsledek náhodné zajímavosti: .....

PACHOVÁ IDENTIFIKACE:

Datum provedení PI: .....

Fyzikální podmínky: teplota: .....   vlhkost: .....

Načichávací PK: .....

Porovnávané PK: .....

Poznámky psovoda specialisty:

Výsledek pachové identifikace: .....

1	2	3	4	5	6	7

Výsledek pachové identifikace: .....

1	2	3	4	5	6	7

Výsledek pachové identifikace: .....

1	2	3	4	5	6	7

Výsledek pachové identifikace: .....

.....
psuvod specialista MPI

.....
nadřízený funkcionář PČR

.....
Úplná adresa střediska MPI

Praha

.....
Úplná adresa dožadujícího útvaru

ODBORNÉ VYJÁDŘENÍ

Ve smyslu § 105 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), - výsledek zkoumání z oboru metody pachové identifikace (MPI). Ke kriminalisticko - technickému zkoumání v oboru MPI byly na zdejší pracoviště zaslány otisky pachových stop (OPS) a srovnávací pachové konzervy (SPK) s dožádáním o jejich vzájemné porovnání.

Č. j. střediska MPI: .....

k ČTS dožadujícího orgánu činného v trestním řízení: .....

Psovod specialista MPI: .....

Služební pes: ..... ev. č. služebního psa: .....

Výsledek pachové identifikace:

Byla potvrzena pachová shoda: .....

.....

Nebyla potvrzena pachová shoda: .....

.....

Nedílnou součástí tohoto odborného vyjádření je protokol o provedení pachové identifikace, který obsahuje totožnost účastníků, místo provedení, podmínky provedení, postup provedení a grafické znázornění výsledku jednotlivých úkonů.

.....
psovod specialista MPI

.....
nadřízený funkcionář PČR